

20 години INFOсвят НАЦИД

През 2014 г. „INFOсвят“ навършва 20 години. Това е най-масовият информационен продукт на НАЦИД и същевременно е изданието с най-дълга история.

Бюлетинът започва да излиза през 1994 г. под името „Информационен свят“. Първоначално се публикува на Всеки два месеца във фиксиран обем от 32 страници. Насочен е към широк кръг читатели с интереси в областта на науката, промишлеността, икономиката и опазването на околната среда. Разпространява се безплатно.

С течение на годините изданието променя своя облик, а съдържанието му постепенно се профилира към развитието на образованието и науката. Материалите се подготвят от висококвалифицирани експерти въз основа на реномирани чуждестранни източници. На страниците му присъстват новостите в моделите на управление и структурата на системите за образованието и науката, изграждането на интегрирано Европейско пространство в тези сфери; тенденциите в научно-технологичната политика, приложението на информационните системи и инструменти в образованието и науката, връзките между науката и индустрията, бенчмаркингът – най-добрите практики и др.

От 2011 г. „INFOсвят“ се обособява в две серии: „Училищно образование и младеж“ и „Висше образование и наука“, които се публикуват на тримесечие.

СЪДЪРЖАНИЕ

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА УЧИЛИЩНОТО ФИНАНСИРАНЕ В ЕВРОПА	5
ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА ОТ ПУБЛИЧНИТЕ ВЛАСТИ	5
МОДЕЛИ И МЕТОДИ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РАЗМЕРА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА.....	14
КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НИВОТО НА РЕСУРСИТЕ ЗА УЧИЛИЩАТА	19
ФИНАНСИРАНЕ НА ПЪРВОНАЧАЛНОТО ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В ШВЕЙЦАРИЯ.....	27
ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА В ГЕРМАНИЯ	36
ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЧЕХИЯ	42
ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА ЧРЕЗ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО ПАРТНЬОРСТВО	47
ЦИФРИ И ФАКТИ	50
ДИАГРАМИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ФИНАНСОВИ ПОТОЦИ	50
НАЦИОНАЛНИ БЮДЖЕТИ	75

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкара, Валентина Славчева,
Мария Стоянова

Отговорен редактор:
Мария Стоянова
Стилът редактор:
Нели Колева

Адрес: бул. "Д-р Г. М. Димитров" № 52 А
1125 София
тел.: 817 38 61
e-mail: requests@nacid.bg

ISSN 1314-8966

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА УЧИЛИЩНОТО ФИНАНСИРАНЕ В ЕВРОПА

В публикувания през юни 2014 г. доклад на европейската образователна мрежа Eurydice „Финансиране на училищата в Европа: механизми, методи и критерии за публично финансиране“ е представена структурата на националните системи за финансиране на училищата в публичния сектор. Направен е сравнителен анализ по отношение на нивото на органите на властта, участващи във финансирането, и използваните методи и критерии за определяне на ресурсите за финансиране на училищното образование.

В доклада е показана цялостната картина на разнообразието от системи за финансиране на началното и общото средно образование в техния национален контекст и провеждани реформи. Направен е анализ на основните финансови потоци и методите за разпределение на ресурсите в училищното образование, които са разделени в по-широки категории - главно за персонал, текущи и капиталови разходи.

Референтната година в доклада е 2013-2014. Анализът обхваща всички страни членки на ЕС (с изключение на Люксембург), както и Исландия, Аихтенщайн, Норвегия и Турция. Данните са изгответи въз основа на официалните документи, представени от националните представителства на мрежата Eurydice.

ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА ОТ ПУБЛИЧНИТЕ ВЛАСТИ

За целите на сравнителния анализ са разгледани различните нива на публичната власт, участваща в осигуряването на средства за училищата, които са разделени на централно/висше, междинно и училищно ниво. Отделено е специално внимание на ролята на междинните органи. Централното ниво се отнася до министерствата на най-високо административно равнище (в повечето случаи – национално). Органите на средно ниво могат да включват регионални или местни власти, общински училищни органи, които имат отговорности за финансиране на училищата (Кипър), както и административни подразделения на органите на централно ниво (Франция).

Финансовите ресурси могат да се провеждат под формата на еднократна обща сума (lump sum), обща държавна субсидия (block grant) или целева субсидия (grant earmarked). В доклада е показано как тези механизми се използват от междинните органи за осигуряване на необходимите средства за възнаграждения и осигуровки, издръжка и капиталови разходи. Разгледана е възможността регионалните или местните власти да използват собствени си приходи (данъци или други средства, събиранни от местни или регионални органи) за финансиране на училищата.

Финансови ресурси за педагогическия персонал

В повече от една трета от страните финансовите ресурси за педагогическия персонал осигуряват само властите на централно ниво.

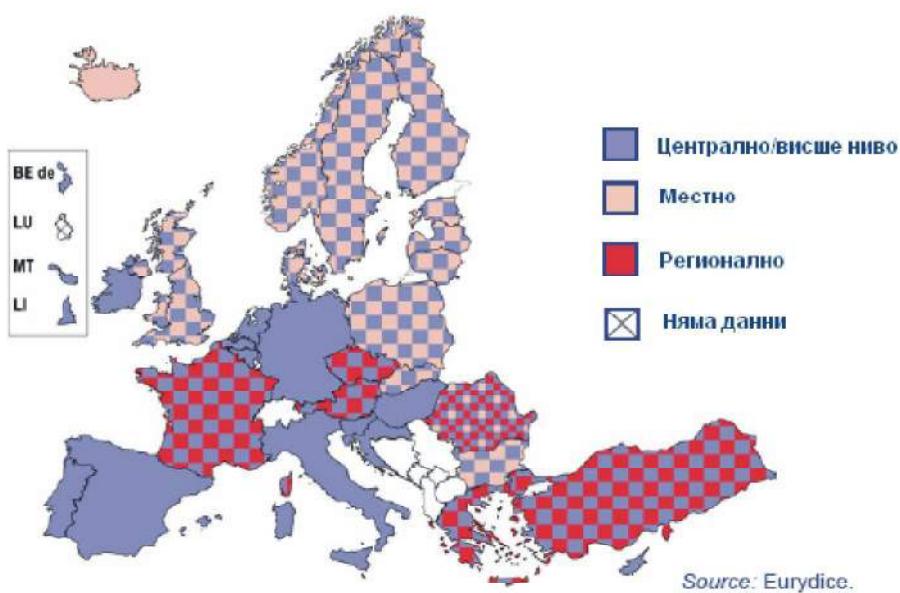
Разходите за персонал представляват над 70% от общите годишни разходи за образование в ЕС и следователно заемат най-голям дял от общите разходи на държавните училища. Във всички страни централните органи участват в осигуряването на ресурси за педагогическия персонал в началното и първия етап на средното образование (фиг. 1), като в над

една трета от страните организите на това ниво са единствените, предоставящи ресурси за тази група персонал.

В някои европейски страни като Финландия, Швеция и Великобритания (Уелс и Шотландия) финансови ресурси за учителите осигуряват и органите на междинно ниво. В няколко страни (Чехия, Франция, Гърция, Австрия и Турция) участват както националните, така и регионалните органи. В Румъния централните органи (министерства), регионалните власти и общините участват в осигуряването на ресурси за обучение на персонала.

В сравнение с другите категории финансови ресурси, тези за педагогическия персонал включват по-малко органи и финансовите средства обикновено пряко достигат до училищата или учителите.

Фигура 1. Публични органи, участващи във финансирането на педагогическия персонал в началното и първия етап на общото средно образование, 2013-2014 година

Пояснение:

Висшият орган, който отговаря за образованието в дадена страна, обикновено е на национално (държавно) равнище. В Белгия, Германия, Испания и Великобритания „регионите“ (Communautés, Länder, Comunidades Autónomas – Общините, провинциите, автономните области и децентрализираните администрации) са отговорни за всички или повечето области, свързани с образованието, и следователно се считат за най-високо ниво на властта.

Бележки по страни:

България – на фигурама са представени общинските училища.

Дания и Исландия – във втория етап на средното образование участват само централните органи.

Испания – показвани са висшите власти (централното правителство и образователните министерства в автономните области).

Словакия и Норвегия – във втория етап на средното образование участват органите на висше и регионално ниво.

Швеция – централните/висшите органи превеждат еднократна обща сума на общините, която е много малка в сравнение с техните собствени бюджети.

Великобритания – показвана е ситуацията в масовите общеобразователни училища в основното и средното образование и контролираните и католическите училища. В т.нр. „академии“ и субсидирани класически гимназии (grammar schools) трансферът се осъществява само на централ-

но/висше ниво.

Финансови ресурси за непедагогическия персонал

В повече от половината от страните осигуряването на финансови ресурси за непедагогическия персонал се извършва от две или три нива на властта.

В повечето от страните, в които ресурсите за учителите се осигуряват само от властите на централно ниво, тази практика се отнася и за непедагогическия персонал. Така е в Белгия, Ирландия, Испания, Хърватия, Италия, Малта, Холандия, Португалия, Словения и Лихтенщайн.

В много страни за двете категории персонал отговорността за осигуряването на средствата и/или заплащане се споделя, от една страна, между министерствата, а от друга – от местните власти, регионалните органи или административните подразделения на висшите органи на властта. Анализът показва, че по-често финансовата отговорност за непедагогическия персонал е на местните или регионалните власти.

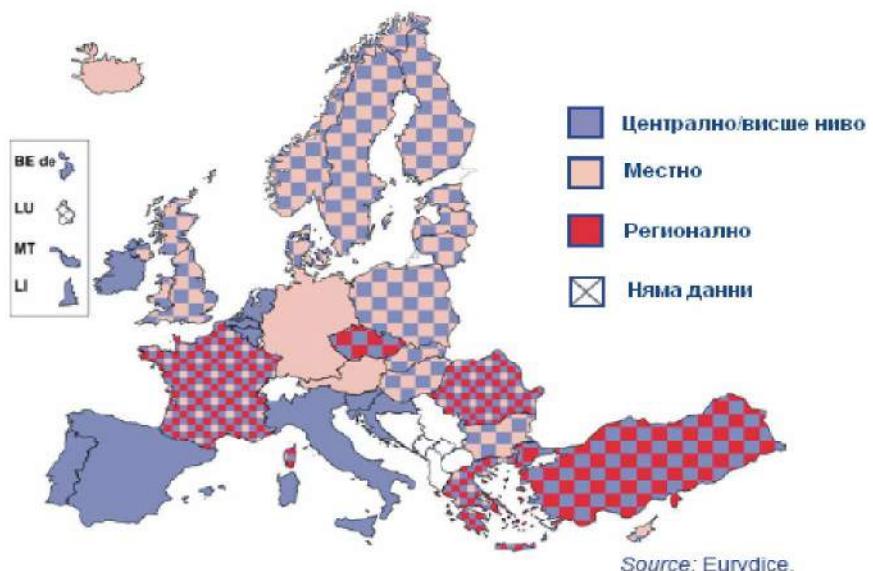
В Унгария централните/висшите власти осигуряват заплатите на учителите и на османалия персонал пряко чрез държавната агенция Klebelsberg Institution Maintenance Centre. Помощният персонал се финансира по същия начин, но част от финансирането за тези служители се осигурява и чрез общините (ако имат население над 3 хил. жители).

От страните (Чехия, Франция, Гърция, Австрия и Турция), в които единствено властите на централно/висше и на регионално ниво превеждат ресурсите за учителите (фиг. 1), само в Чехия и Турция същите нива са отговорни и за непедагогическия персонал. Във Франция (училищата в средното образование) и Гърция финансовите ресурси преминават през три различни властови нива.

Във Франция отговорността за заплатите на административния персонал е на Министерството на образованието и неговите децентрализирани служби в цялата страна – Регионалната държавна дирекция за образование и Регионалната държавна административна служба за образование. За техническия персонал отговаря Службата за трансфер на ресурси към департаментите и регионите; тези органи на властта осигуряват пряко заплащането на техническия персонал.

В Австрия финансирането на непедагогическия персонал е различно от това на учителите и се осигурява само от общините.

Фигура 2. Публични органи, участващи във финансирането за непедагогическия персонал в началното и първия етап на общото средно образование, 2013-2014 година

Бележки по страни:

Белгия – показана е ситуацията в общинските училища в трите общности, субсидираните публични и частни училища в Германската общност и субсидираните частни училища във Френската и Фламандската общност, където за субсидираните публични училища финансираните ресурси за непедагогически персонал се предоставят на централно/висше ниво и ниво общини/провинции.

Дания и Исландия – ситуацията се отнася за началните и прогимназиалните училища. Във втория етап на средното образование участват само централните органи.

Испания и Франция – показана е ситуацията за средните училища.

Австрия – показана е ситуацията за основните (Hauptschulen) и средните (Neue Mittelschulen) училища. За гимназиите (allgemeinbildende höhere Schule) финансираните ресурси се превеждат на централно/висше и регионално ниво.

Португалия – училищните кълстери, които получават финансирана ресурси от образователното министерство, плащат на учителите и отчаст на непедагогическия персонал. В някои случаи училищата осигуряват средствата от общините за непедагогическия персонал.

Словакия и Норвегия – ситуацията се отнася за началните и прогимназиалните училища. Във втория етап на средното образование участват централните и регионалните органи.

Швеция – централните/висшите органи превеждат еднократна обща сума на общините, които е много малка в сравнение с техните собствени бюджети.

Великобритания – показана е ситуацията в масовите общеобразователни училища в основното и средното образование, регулираните и католическите училища. В т. нар. „академии“ и субсидиранныте класически гимназии (grammar schools) трансферът се осъществява само на централно ниво.

Финансиращи ресурси за текущи разходи

Средствата за издръжка, като учебни помагала и канцеларски материали, електричество, ремонт и техническо обслужване в малък мащаб, осигуряват предоставянето на образователни услуги. В тази категория се включват също минимални разходи под определен праг, свързани с оборудването.

За превеждането или разпределението на средствата често се включват органи на повече нива, в сравнение с тези за персонала. Средствата обикновено се осигуряват от централния/висшия орган, но често се превеждат към регионални и/или местни власти, преди да достигнат до училищата. В някои страни регионалните или местните власти използват данъчните приходи, с които се финансират не само оперативните, но също така и други разходи (фиг. 3).

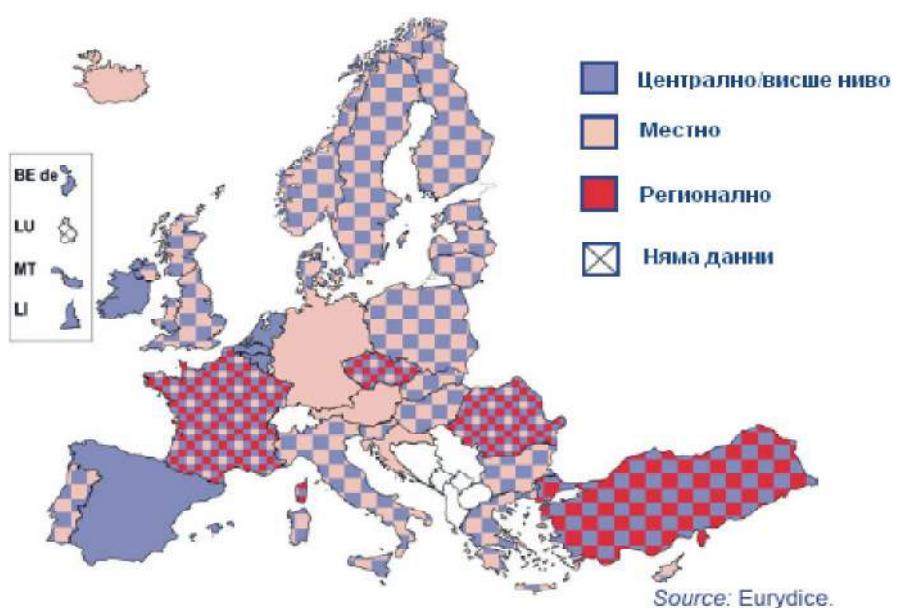
В над две трети от страните финансирането на текущите разходи включва две нива на властта – централните/висшите органи и общините. В три страни (Чехия – за началните и прогимназиалните училища, Франция – за средното образование и Румъния) са ангажирани три различни нива на властта. В шест страни (Белгия, Ирландия, Испания – средното образование, Малта, Холандия и Лихтенщайн – средното образование) осигуряването на финанси за училищата се осъществява само от централните/висшите органи, докато в Австрия, Хърватия и Исландия отговорността е само на местните власти.

При участието на органи на две или три нива се прилагат различни модели за разпределение на финансираните ресурси. В едни случаи всички нива на властта са включени в осигуряването на средства за издръжка, а в други – различните нива на властта са отговорни за финансирането на различни елементи, като в повечето страни важните разходи за учебни помагала и учебници обикновено се финансират централно, а по-малките – като например канцеларски консумативи – от други нива на властта.

В около половината от страните разпределението на отговорностите за финансиране на различни видове текущи разходи е по-разнообразно. В Кипър и Словения (началното и първия етап на средното образование) средствата, отнасящи се към обучението, като учебни

материали, се разпределят директно на училищата без намесата на регионалните или местните органи. В други видове разходи, като например поддръжка на сгради, участват местните власти. Някои видове текущи разходи не се финансираят на централно/висше ниво. В Литва за финансиране на разходи за поддръжка се използват само местните данъци, а в Румъния те се използват за закупуване на учебни помагала без допълнително финансиране от централните/висшите органи.

Фигура 3. Публични органи, участващи във финансирането на текущи разходи в началното и първия етап на общото средно образование, 2013-2014 година

Бележки по страни:

Австрия – фигурата илюстрира началните училища, Hauptschulen и Neue Mittelschulen.

Белгия – показана е ситуацията в общинските училища и в субсидираните частни училища в трите общности. За публично финансираните училища ресурсите се осигуряват от централните/висшите органи и от местните власти.

България – на фигурата са представени общинските училища.

Чехия – показана е ситуацията в началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно/висше и на регионално ниво.

Дания, Словения, Исландия и Турция – фигурата се отнася за началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно/висше ниво.

Германия – за някои категории текущи разходи (например учебни материали и училищен транспорт) органите, отговорни за поддръжката на училищата, могат да получат еднократна обща сума от бюджета на провинцията.

Ирландия – фигурата показва началните училища и около две трети от средните. За останалите средни училища се осигуряват чрез Съветите за образование и обучение.

Франция – фигурата показва средните училища; в началното образование ресурсите се осигуряват от органите на централно/висше и на местно ниво.

Хърватия – показана е ситуацията в началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите само на регионално ниво.

Словакия и Норвегия – показано е началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно/висше и на регионално ниво.

Швеция – органите на централно/висше ниво прехвърлят обща сума на общините, която е

много малка в сравнение с общия бюджет на общината.

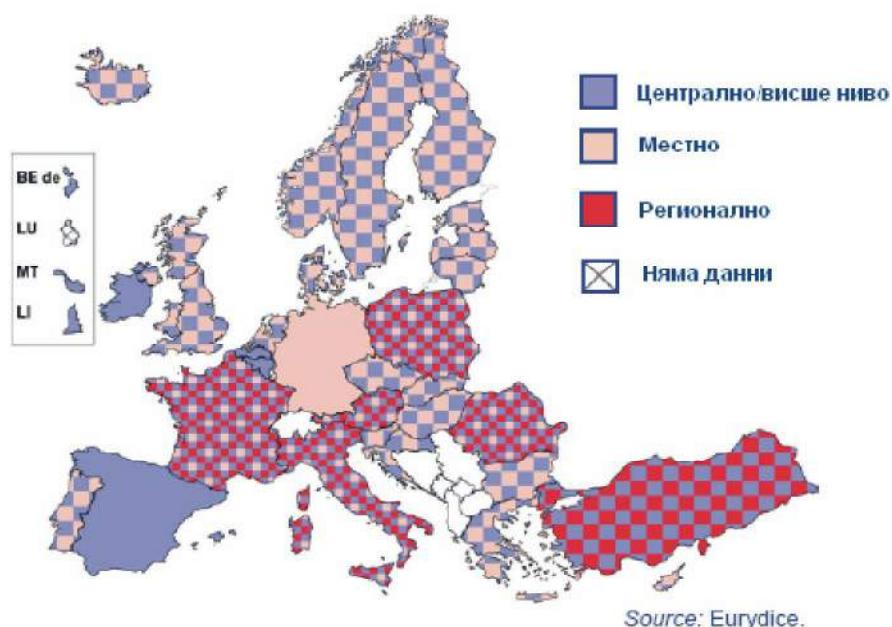
Великобритания – показана е ситуацията в масовите общеобразователни училища (Англия) и контролираните и католическите училища. В т.нар. „академии“ (Англия) и субсидираните класически гимназии (grammar schools) преводът на средствата се осъществява само на централно/висше ниво.

Финансирането на основните средства обикновено включва гве нива на властта – обикновено централно/висше и регионално или местно. В пет страни (Франция – средните училища, Австрия – началните училища, основните (Hauptschulen) и средните (Neue Mittelschulen), Италия, Полша и Румъния) за финансирането на основните средства отговорят три нива на властта.

Има няколко държави (Белгия, Ирландия, Испания – средните училища, Малта и Лихтенщайн – средните училища), където единствено органът на централното/висшето ниво е отговорен за финансиране на капиталови разходи. С изключение на Холандия, това е същата група страни, в които единствена отговорност за финансиране на текущите разходи има централният/висшият орган.

Както и при оперативните разходи, има известни различия по отношение на финансирането на капиталовите разходи. В повечето случаи (с гве изключения) финансирането на основен капитал, като например изграждането на сгради или закупуването на земя, е по-централизирано (вж. диаграмите в приложението). В Австрия (началните училища, Hauptschulen и Neue Mittelschulen) финансирането за изграждане на училищни сгради се осигурява от регионалните и местните приходи, докато органите на централно/висше ниво доставят учебници директно на училищата. В Хърватия училищното строителство и ремонти се финансират от районни (за гимназиите) или местни (начално и прогимназиално образование) данъци; разходите за ИКТ и друго учебно оборудване се финансират от централния и местните бюджети.

Фигура 4. Публични органи, участващи във финансирането за капиталови разходи в началното и първия етап на общото образование, 2013-2014 година

Бележки по страни:

Белгия – показана е ситуацията в общинските училища и субсидираните частни училища в трите общности. За субсидираните публични училища трансферът на ресурси за капиталови разходи се извършва от централните и местните власти.

Чехия – показана е ситуацията в началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно/висше и на регионално ниво.

Дания, Словения, Исландия и Турция – фигурата се отнася за началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно/висше ниво.

Франция – фигурата показва средните училища; за прогимназиите отговарят местните власти, а за гимназиите – регионалните.

Хърватия, Словакия и Норвегия – показана е ситуацията в началното и първия етап на средното образование. За гимназиите отговарят органите на централно и регионално ниво.

Австрия – фигурата илюстрира началните училища, *Hauptschulen* и *Neue Mittelschulen*.

Междинни органи на финансиране

В повече от половината страни, обхванати от изследването, има междинни органи, които получават финансовите средства и ги разпределят. Обикновено те получават финансите средства от органите на централно/висше ниво, но може също така, както е в някои страни, да повишават собствените си приходи чрез събиране на местните данъци и такси. Междинните органи понякога имат правомощия да вземат решения за размера на разпределената сума към отделните категории ресурси. В някои страни тяхната роля се свежда само до превеждане на средствата, които получават. Отговорностите на междинни органи също зависят от механизмите или методите, използвани за разпределяне на ресурсите. Важно е да се отбележи, че при вземането на решения за разпределението на ресурсите регионалните или местните власти могат да гават такива права на училищата.

В доклада понятието *обща държавна субсидия* (*block grant*) се дефинира като размер на финансови средства, превеждани на междинните органи, които са предназначени за покриване на най-малко две от трите категории ресурси (персонал, текущи и капиталови разходи). Понятието еднократна обща сума (*lump sum*) се дефинира като размер на финансови средства, отпуснати на местни или регионални органи, които са предназначени за покриване на редица обществени услуги, в т.ч. образование. Междинните органи определят размера на средствата, които ще се разпределят за образование, като се вземат предвид нуждите на другите обществени услуги, както и всички ограничения, определени в законоски и подзаконови актове.

В случаите на *обща държавна субсидия*, сумата за образование обикновено се определя от централните/висшите органи, а междинните органи могат да имат само правомощия да определят разпределението на средствата между различните видове разходи. При разпределението на средства от еднократна обща сума междинните органи могат да имат повече възможности за маневриране, но те трябва да балансират различните потребности на образованието с тези на другите публични услуги. На практика обаче междинните органи често не разполагат с пълна автономия при определянето на сумата, която се изразходва за образование.

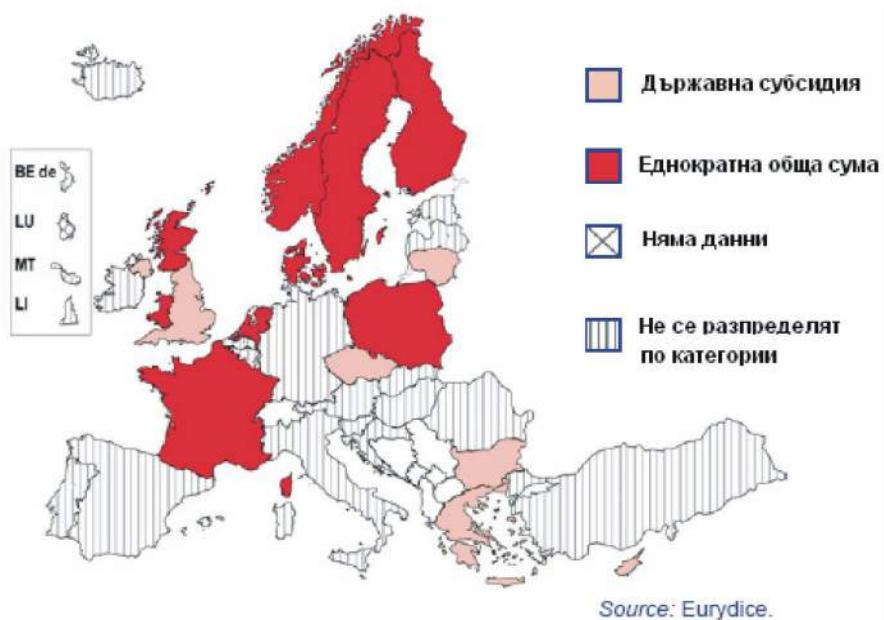
Между страните съществуват различия и по отношение на обхватата на отпуснатите средства – еднократната сума или предоставяната държавна субсидия могат да са предназначени за покриване на всички категории ресурси или да са ограничени до отделни категории. Където са включени всички категории ресурси, може да има по-голяма автономия на междинните органи, но това зависи и от условията за работа и критериите, които те са длъжни да използват при разпределението на ресурсите.

В около една четвърт от страните, особено в северната част на Европа, регионалните или местните власти получават еднократна сума от централния/висшия орган, след което я разпределят. Понякога има различия, гори в рамките на една страна в начина, по който се извършва разпределението. Във Финландия например голяма част от финансирането за учи-

лищата се дава като еднократна сума на общините. От общината зависи дали училищата след това могат свободно да управляват заделения бюджет, както им е удобно, за да удовлетворят собствените си приоритети. В Гърция общините правят разшифровка на общата държавна субсидия и заделят средствата за непедагогическия персонал и текущите разходи. В Кипър училищен съвет, отговарящ за всички училища в рамките на една община, получава общата държавна субсидия от Министерството на образованието и културата, която след това се разпределя между всички категории разходи с изключение на тези за учителския състав.

В около половината от страните средствата за различните категории ресурси или са целево предназначени (Италия и Латвия) за даден ресурс, или местните/регионалните власти прехвърлят държавната субсидия директно на училищата, без да я разшифроват по категории (Естония).

Фигура 5. Страни, в които междинните органи получават обща сума или държавна субсидия и я разпределят по категории ресурси

Бележки по страни:

Белгия – на картата е показана ситуацията в частните субсидирани от държавата училища. За обществените училища отговаря органът на местно ниво, т.е. общини, провинции или градове. За получаващите субсидии частни училища, финансирането се организира от физическо лице или институция, подчинени на частното право.

Дания – междинните органи участват само във финансирането на гимназиите.

Гърция – държавната субсидия се разпределя от общините.

Португалия и Словения – показаната на картата ситуация се отнася за началните и прогимназиалните училища.

Местни или регионални органи

В над 90% от страните местните или регионалните органи подпомагат финансиранието на училищата от собствените си приходи. Под „собствени приходи“ се разбира в

повечето случаи събраните от тези органи данъци от местните жители и бизнеса. Размерът на сумата от местните данъци, който се отделя за образование, много често зависи от нуждите на другите публични услуги, както и на политическите приоритети на съответния регионален или местен орган. Начинът на насочване на тези приходи към всички категории образователни ресурси или само към определени категории, варира в отделните страни.

В 27 страни регионалните или местните власти използват собствени приходи за финансиране на училищата. В скандинавските страни, България (общински училища), Естония и Великобритания (Шотландия) този тип приходи се използват за всички категории ресурси. В 17 страни те са ограничени само до някои ресурси.

Фигура 6. Страни, в които междинните органи използват собствени ресурси за финансиране на училищата

Бележки по страни:

Белгия (Френска общност) – на картата е показвана ситуацията в субсидираните от държавата частни училища. За публичните училища местните власти използват собствени приходи за технически и поддръжащ персонал, за текущи и капиталови разходи.

Белгия (Германска общност) – за публичните училища местните власти използват собствени приходи за текущи и капиталови разходи.

Белгия (Фламандска общност) – за публичните училища местните власти използват собствени приходи за покриване на около 30-40% от капиталовите разходи.

Дания, Словения и Исландия – за финансиране на гимназиалните училища не се използват собствени приходи.

Испания – автономните общини събират собствените си данъци в гаранционен фонд „Основни услуги“ в централната държавна администрация под формата на еднократна обща сума за всички публични услуги, след което се разпределя към автономните общини, които могат да използват средствата за образование или други обществени услуги.

Великобритания (Англия) – информацията на фигуранта се отнася само за масовите общеобразователни училища; междинните органи нямаят никаква роля при финансирането на „академии“.

Великобритания (Шотландия) – отговорност на всяка местна власт е да разпределя общите финансови ресурси, с които разполага на основата на местни потребности и приоритети.

Източник:

Financing Schools in Europe: Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/170EN.pdf

М. Стоянова

МОДЕЛИ И МЕТОДИ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РАЗМЕРА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА

Справедливо и ефективно разпределение на финансовите ресурси спрямо потребностите на училищата се посочва като едно от предизвикателствата пред образователните власти. Оптималното изпълнение на тази дейност зависи от установяването на адекватни модели и методи за финансиране.

Разпознати са два типа широко разпространени модели за финансиране на училищата, съответно въз основа на:

- **предварително формулирани критерии**, чрез които се изчислява точната сума, която те трябва да получат;

- **оценка на училищните потребности**, при която няма предварително дефинирани критерии, като така се предоставя по-голяма самостоятелност на съответните власти при определяне на размера на средствата.

В рамките на тези два модела се различават три метода за финансиране, съответно чрез:

- **формула** – използват се определени критерии и общоприето правило за прилагането им, чрез които се определя размерът на средствата за всяко училище;

- **утвърден бюджет** – средствата се разпределят въз основа на бюджет, който властите/училищата са подготвили самостоятелно и са го представили за одобрение пред отговорните държавни органи;

- **дискреционно разпределение** – размерът на средствата се определя от отговорен орган, като финансовите потребности и мястото удовлетворяване се изчисляват за всеки конкретен случай, без прилагане на обща формула.

Определяне размера на средствата за персонал, текущи и капиталови разходи

Финансирането по формула е единственият метод за разпределение на средствата в пет образователни системи. В отделните държави има определени разлики при прилагането му.

В България (за общинските училища) Министерството на финансите и Министерството на образованието и науката предоставят обща държавна субсидия на местните власти, чийто размер се изчислява по формула. Те от своя страна също използват формула, за да прехвърлят средства към училищата. По идентичен начин процедира испанското правителство, което отпуска еднократна обща сума – пресметната по договорена формула – на министрите на всяка автономна област. Последните също използват формула при паричните преводи към училищата. И в две страни може да има разлика между формулите, използвани от централните власти и междинните органи.

Министерството на образованието и заетостта в Малта предоставя на училищата две субсидии: целева – за издръжка на персонала, и друга – за текущи и капиталови разходи.

Размерът на субсидиите се изчислява по формула.

Във Финландия и Норвегия отговорните министри използват формула, за да определят еднократна обща сума, която се отпуска на общините не само за финансиране на образованието, но и на други обществени услуги, за които те са отговорни. От тази еднократна обща сума общините си приспагат данъци и на свой ред използват формула, за да разпределят средствата за училищата. Прилаганите от отделните общини формули може да се различават.

Фигура 1. Използване на формули при определяне на средствата за персонал, текущи и капиталови разходи в образованието, 2013 – 2014 година

Методите за финансиране на училищата чрез утвърден бюджет и дълготрайно разпределение се практикуват широко в три държави.

Утвърден бюджет се използва от отговорните министерства в Гърция за разпределението на средствата към общините, които участват във финансирането на училищата. След това тези междинни органи преценяват потребностите на училищата и им предоставят съответните средства, като по този начин прилагат дълготрайно разпределение. В допълнение държавни агенции, финансиирани от министерства, снабдяват училищата с материали и услуги. Например DIOFANTOS (Институт за компютърни технологии и издателство) осигурява печатни издания. Компанията Ktiriakes S. A. (Сградна инфраструктура) обезпечава други типове основни материали и услуги, като оборудване, ремонт и поддръжка, придобиване на имоти и изграждане на нови сгради.

В Унгария държавната агенция Klebelsberg (Центрър за поддръжка на институции) получава субсидии от Министерството на човешките ресурси. С тези средства агенцията закупува директно определени материали и услуги с текуща необходимост и покрива някои основни разходи. Нейните местни подразделения (училищни райони) отговарят за утвърждаване на бюджетите на училищата в съответния район.

В Португалия отговорните министерства не използват общоприето правило за определяне размера на финансиране за общините, училищните обединения или отделните училища. Министерствата самостоятелно определят средствата за основни разходи за всеки отделен случай, без да се позовават на формула или предварително формулирани критерии. Общините, училищните обединения или отделните училища представят своя собствен бюджет за непедагогическия персонал и текущите разходи пред отговорните министерства за одобрение.

Определяне на размера на средствата за педагогическия персонал

В 28 образователни системи министерствата на централно ниво използват формула, за да определят размера на средствата за педагогическия персонал. Разделят се на две широки категории с разен брой страни във всяка от тях. Това са системи, в които:

- средства за педагогическия персонал са част от еднократна обща сума или обща държавна субсидия, предоставяна на училищните или местните власти;

Местните власти в Полша, Финландия, Швеция, Великобритания (Уелс и Шотландия) и Норвегия разполагат със значителна автономия при управлението на обществени услуги. Образованието не е изключение и в тези държави те получават еднократна обща сума, изчислена по формула. Тези средства, макар и с малък размер в някои страни, се използват за подсигуряване на управлението на обществените услуги от тяхната компетентност.

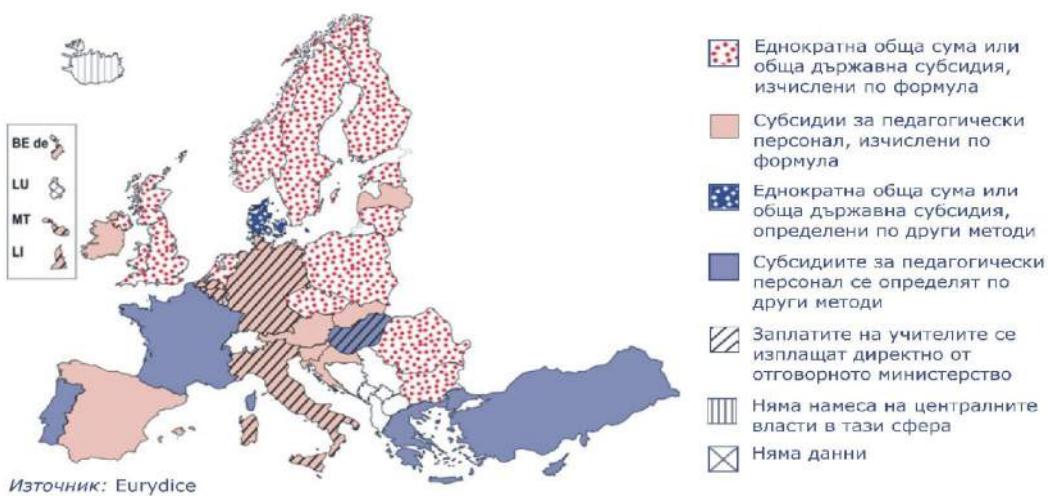
- министерствата отпускат целева субсидия за покриване на разходите за педагогическия персонал към съответните органи или власти, или пък министерствата директно плащат на учителите.

Министерството на финансите в България отпуска на местните власти безвъзмездна субсидия (за общинските училища), които – на свой ред – разпределят средства към училищата за изплащане на преподавателските възнаграждения. В Естония субсидията се предоставя на местните власти за финансиране на персонал, капиталови разходи, част от разноските за издръжка. Министерството на образованието в Литва осигурява субсидия на общините, които те пренасочват към училищата за изплащане на учителските заплати, закупуване на книги и други учебни пособия. Изпълнителната агенция за образование в Холандия получава от Министерството на образованието, културата и науката определени средства, които разпределят по формата на субсидии на училищните власти, предназначени за покриване на разходите за персонал и текуща издръжка. Министерството на обществените финанси в Румъния осигурява субсидия на Главното управление на областните обществени финанси, които я разпределят към областните училищни инспекторати. Те, от своя страна, я прехвърлят към местните съвети, чрез които средствата достигат до училищните управителни бордове. Тези средства са за изплащане на заплатите на персонала, за обучение и за част от текущите и капиталовите разходи. Във Великобритания (Англия и Северна Ирландия) има обща държавна субсидия за всички разходи, с изключение на капиталовите. Тя се предоставя от отговорните министерства на местните власти. Предназначена е само за осигуряване на държавните училища в Англия и за регулираните и държавните училища в Северна Ирландия. В други страни отговорните министерства осигуряват на управляващите средните училища обща държавна субсидия за всички разходи (Дания) или за разходите за персонал и издръжка (Словения).

При липса на обща процедура за определяне размера на разходите за педагогическия персонал, отговорните органи предоставят безвъзмездни средства, предназначени за тази цел. Така се провежда във всички страни, с изключение на Дания, където тези средства са част от еднократната обща сума, отпусната на общините.

В осем образователни системи заплатите на учителите се изплащат директно от съответното министерство. За установяване на размера на необходимите средства за тази категория разходи във всички държави, с изключение на Унгария и Португалия, се използва формула.

Фигура 2. Методи на финансиране, използвани от министерства на централно ниво за изчисляване на средствата, необходими за заплати на педагогическия персонал, 2013 – 2014 година

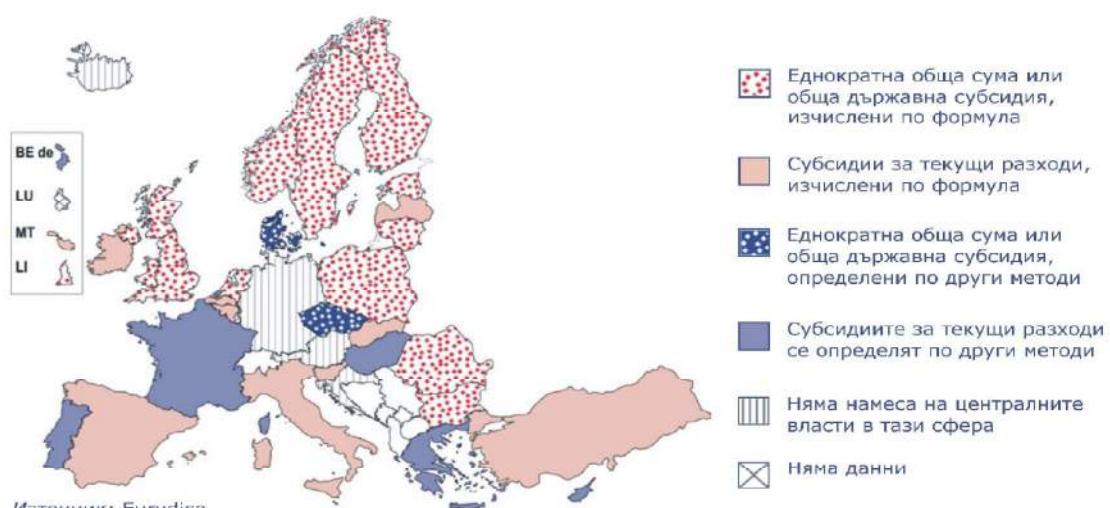
Определяне на размера на средствата за текущи разходи

В Европа финансирането по формула е най-разпространеният метод за определяне размера на средствата за издръжка на училищата. Той се използва широко от отговорните министерства в отделните държави, независимо от вида на финансирането (еднократна обща сума или обща държавна субсидия) и от това, дали то е предназначено за пълно или само частично покриване на разходите.

В три държави по отношение на разходите за издръжка не се прилага финансиране по формула. Този метод не се използва в Белгия (Германска общност). В Чехия бюджетите за училищно оборудване и благоустройствство се определят по формула, но не и по-голямата част от средствата за текущи разходи. Така се проценда и в Турция.

Федералните провинции в Германия (Länder) не участват в определянето на размера на средствата за текущи разходи. В Хърватия и Австрия те се покриват само от местни приходи, докато тези за педагогическия персонал се изчисляват от отговорните министерства на централно ниво чрез формула.

Фигура 3. Методи на финансиране, използвани от министерства на централно ниво за изчисляване на средствата, необходими за текущи материали и услуги, 2013 – 2014 година

Определяне на размера на средствата за капиталови разходи

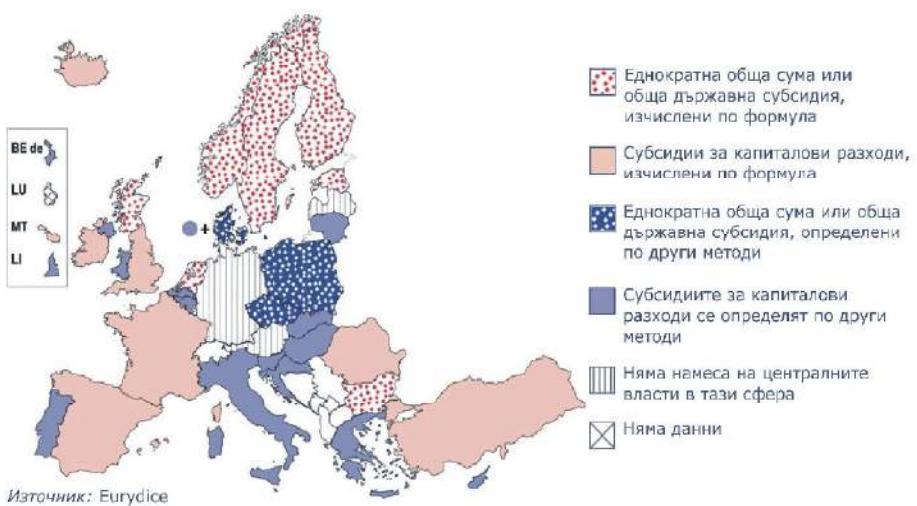
При определяне размера на средства за капиталови разходи повечето държави използват по-диференциран подход, макар и решенията на основните въпроси да се взимат на ниво министерства. Обикновено училищата или местните власти изпращат проект на бюджет за капиталови разходи за одобрение от отговорните министерства. Самите министерства оценяват потребностите на училищата или на местните власти, към които те разпределят основните средства.

Преценяването на необходимите средства за всеки отделен случай представлява по-гъвкав и ефективен начин да се гарантира всички училища да разполагат с базисна инфраструктура, за да осъществяват безопасно и ефективно своите функции. Това се дължи на факта, че дълготрайните активи (недвижими имоти) на отделните училища могат значително да се различават по своите характеристики. Осигуряването на сходни стандарти по отношение на безопасност, санитария и друго оборудване може да се постигне чрез възможността за отговорните органи да разпределят по-гъвкаво бюджета, отчитайки реалното състояние на училищните сгради.

В Дания Министерството на икономиката и вътрешните работи предоставя на общините еднократна обща сума, предназначена за финансиране на капиталовите разходи за всички обществени услуги. В допълнение общините получават субсидии за капиталови разходи и от Министерството на образованието (за началните и средните училища).

В Латвия средствата за капиталови разходи се формират само от местни данъци, а в Австрия се получават от приходите на общините. В повечето федерални провинции в Германия местните власти получават финансова подкрепа (единократна субсидия) за строителни дейности, закупуване на сгради, ремонтиране и пр.

Фигура 4. Методи на финансиране, използвани от министерства на централно ниво за изчисляване на средства, необходими за капиталови разходи, 2013 – 2014 година

Осигуряването на средства за изграждане на нови училища става по специални програми. Така се процесира например в Белгия (Фламандска и Германска общност) и във Великобритания (Англия и Уелс).

През декември 2010 г. в Белгия (Германска общност) стартира публично-частно партньорство, което предвижда ремонтирането и изграждането на осем обществени училища и тяхната поддръжка за 25 години. Тези училища все още са в процес на строеж. В Белгия (Фламандска общност) също има алтернативен източник за финансиране на училищна инфраструктура: особена компания за проектиране, изграждане, финансиране и поддръжка ("DBFM

Schools of Tomorrow" ООД, където съкращението DBFM означава design, build, finance, maintain). Тя също е формирана на базата на публично-частно партньорство, като 25% + 1 от дяловете ѝ се държат от фланандското правителство. По този начин са изградени около 200 училища.

Във Великобритания (Уелс) програмата „Училища на ХХI век“ представлява дългосрочен стратегически инвестиционен план, който цели ремонтирането или обновяването на всички училища до стандартта „Училища на ХХI век“. Това е съвместна програма между Правителството на Уелс, Уелската асоциация на местните власти и самите местни власти. Инвестиционният план е приведен в съответствие със стратегическите документи на централно ниво. Изпълнението му предвижда значителна промяна в разпределението на финансирането за капиталови разходи, с преход от базиран на формула процес към стратегически инвестиционен план, насочен към потребностите.

Дискреционно определяне на размера на средствата и бюджетно одобрение на финансирането от местните власти

Местните власти (на регионално и локално ниво) имат важно значение при финансирането на училищата. Те не само им превеждат средствата, отпуснати от отговорните министерства, но осигуряват определени материали и услуги, а в някои държави използват част от собствените си данъчни приходи за частично финансиране на училищното образование.

Макар че местните власти използват различни методи за разпределение на средствата, най-разпространени са гъвка способа за извършване на тази дейност. При първия местните власти определят размера на финансирането за училищата по своя преценка, докато при втория това се прави на базата на разпределението на разходите и бюджетите, изпратени за одобрение от самите училища.

Източник:

Financing Schools in Europe. Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding. Eurydice Report, 2014, pp. 25-32.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/170EN.pdf

Й. Илиев

КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НИВОТО НА РЕСУРСИТЕ ЗА УЧИЛИЩАТА

Докладът разглежда критериите, които се вземат предвид от различните финансиращи органи при определяне на размера на ресурсите, предоставяни директно на всяко училище. Освен това се анализират критериите, които органите на централно/най-високо ниво използват при определяне на равнището на средствата, превеждани на междинните органи, които допринасят за общия размер на ресурсите за училищата. Тези трансфери включват целевата субсидия, предназначена за определен ресурс, общата държавна субсидия и еднократната обща сума, като под внимание се вземат само критериите, свързани с образованието. Извън обхвата на проучването са общите показатели (например брой на жителите в областта), които се използват за определяне на размера на общата държавна субсидия, отпускана на общините.

Проучването се ограничава до ситуации, при които отговорните органи използват методи за финансиране на основата на общи критерии, договорени на централно/най-високо

ниво. По този начин фокусът се поставя главно върху формули, базирани на дадени променливи, като например брой на учениците, където на всеки ученик съответства дадена стойност, която може да бъде изразена в парична стойност или друг вид ресурси (материални или човешки). Други методи за финансиране, които имат централно дефинирани променливи, но не централно дефинирани формули, също се вземат под внимание при определяне на точния размер на средствата, на които всяко училище или междинен орган има право.

За всяка категория финансови ресурси е посочено дали властите използват единен набор от измерими критерии. Предоставя се информация за обхватта на тези критерии, с особен акцент върху специфичните характеристики на училищата или учениците, които влияят на нивото на средствата, отпуснати на училищата или на междинните органи. В доклада също така са представени редките случаи на финансиране на училищата, когато се вземат предвид критериите, базирани на резултатите.

Критерии за определяне на ресурсите за персонала

В голяма част от страните нивото на средствата за персонала се основава на критерии, определени на централно/най-високо равнище.

Във всички страни набор от измерими критерии се използва от органите на централно/най-високо равнище, за да се определи размерът на средствата за персонала, които се разпределят на училищата или междинните органи. В Германия и Испания обаче критериите, използвани по отношение на нивото на средствата за персонала, се определят съответно от 16-те провинции и 17-те автономни общности.

В по-малко от половината от образователните системи, където междинните органи определят размера на средствата, отпуснати за разходите за персонала (обща държавна субсидия или друга целева субсидия, предназначени за персонала), се използва един-единствен набор от критерии, установен на централно/най-високо министерско ниво. Такъв е случаят в Белгия (Френска и Фламандска общност за училищата, получаващи обществени субсидии), Чехия, Гърция, Австрия, Словакия, Великобритания (Северна Ирландия) и Турция. В 13 други образователни системи обаче междинните органи са свободни да избират критериите, които да използват. Важно е да се отбележи, че във Великобритания (Англия и Уелс) автономията на местните власти е само частична.

В Англия всеки местен орган може да избира от изготвен на централно ниво списък от 12 фактора, за да разработи своя собствена формула за разпределение на приходите (съобразно разходите за възнаграждения, осигурявки и издръжка) в училищата. Две фактора са задължителни – базовата издръжка на всеки ученик и социално-икономическите фактори, свързани с лишения на учениците. За справяне с проблемите в сегашната система на финансиране, през 2015 г. се планира въвеждането на нова национална формула на финансиране, която всички местни власти ще трябва да използват.

В Уелс местните власти определят своя собствена формула за отпускане на обща държавна субсидия за обезпечаване на разходите за персонала и издръжката на училищата. Въпреки това 70% от финансирането трябва да се разпределят въз основа на броя на учениците и да се измерват в съответствие с набор от пет фактора. Местните власти имат свобода да разпределят останалите 30% въз основа на редица фактори, разрешени от правилника, например размера и състоянието на сградите и терените, почистването, храната в училище и млякото, заплатите и гр.

Във Всички страни критериите, които се вземат предвид при определяне на размера на средствата за персонала, са базирани на Входа.

Всички органи на централно/най-високо ниво и междинните органи, използваващи централно установени критерии за определяне на обема на средствата за персонала в отделните училища или размера на средствата, предназначени да допринесат за разходите за персонала, вземат под внимание критерии, базирани на Входа (фиг.1). С други думи, тези критерии се основават на действителните нужди на училищата и реалните разходи, направени от тях.

Техниките, използвани за извършване на необходимите изчисления, варират по сложност в зависимост от броя на разглежданите показатели. В това отношение могат да се разграничват две основни групи. В първата група органите на централно/най-високо ниво и междинните органи вземат предвид ограничен набор от критерии, свързани с броя на учениците или броя на персонала. Във втората група, която е по-голяма, съответните органи имат предвид по-широк кръг от критерии, базирани на Входа. Така например те взимат под внимание характеристиките на дадено училище или на учениците, като по този начин се извършва по-задълбочена оценка на нуждите на всяко училище.

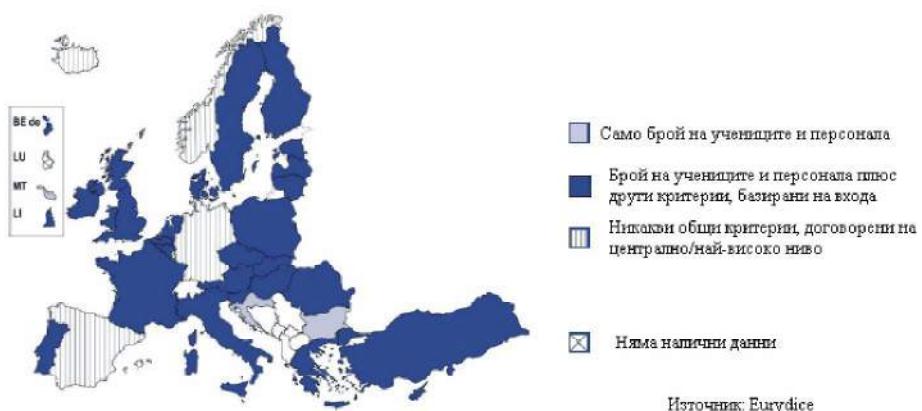
В пет страни отговорните министерства или регионалните органи използват само ограничен брой критерии, свързани с броя на съществуващия персонал или учениците, които обикновено се измерват в съответствие с нивото на образование или учебната година. В Хърватия отпуснатите от органите на централно ниво средства на училищата за възнаграждение на персонала до голяма степен се определят въз основа на броя на наличния персонал. В Кипър (основните училища), Малта и Исландия (училищата от втория етап на средното образование) нивото на средствата за персонала или общата държавна субсидия, обезпечаваща средства за персонала, предоставяни на всяко училище, се основава главно на броя на учениците. Така в България относно размера на общата държавна субсидия, предназначена да обезпечи всички категории от ресурси, отпускати на общините от Министерството на финансите. Общините могат да решават всяка година как допълнителни компоненти да включат във формулата, която използват за финансиране на общинските училища.

В повечето страни освен броя на учениците или съществуващия персонал се използват и други критерии, които дават възможност за по-задълбочена оценка на училищните нужди и следователно се дава възможност за предоставяне на циференцирано финансиране.

Някои критерии се използват само в ограничен брой държави. В Белгия, Дания, Литва, Латвия, Словакия и Великобритания (Шотландия и Северна Ирландия) малките училища или местните власти с малки училища получават допълнителни средства като част от финансирането им, за да се компенсираят техните по-високи разходите за една единица. В Полша и Словакия се вземат под внимание критериите, които отразяват по-високите разходи за определени възрастови групи или за осигуряване на специфични курсове (изкуство, спорт и пр.).

По-голямата част от страните включват критерии, които допринасят за премахване на различията между училищата или областите и гарантират равенство на възможностите за всички ученици. Тези критерии са свързани с географското местоположение на училището, с нивото на социалното или икономически неблагоприятното състояние и някои характеристики на учениците, които показват допълнителни нужди.

Фигура 1. Критерии, базирани на Входа, вземани под внимание при определяне на нивото на ресурсите, участващи в разходите за педагогически и непедагогически персонал в началното и общото средно образование през 2013-2014 година

Обяснителна бележка

Фигурата обхваща критерии, базирани на Входа, които се използват за определяне на размера на средствата за персонала от:

- органиите на централно/най-високо ниво при разпределение на средствата за училищния персонал или междинните органи;
- междинните органи в някои страни, в които те определят размера на средствата, отпуснати за обезпечаване на разходите за персонала (Белгия – Френска и Фламандска общност за училищата, получаващи обществени субсидии, Чехия, Гърция, Австрия, Словакия, Великобритания – Северна Ирландия и Турция).

И в тази случаи видът на трансфера включва отпускането на целева субсидия, предназначена единствено за персонала, както и обща държавна субсидия/единократна обща сума, предназначена за покриване на разходите за персонала в пълен размер или частично.

Имат се предвид само критерии, свързани с образованието. Изключват се показатели като брой на жителите в района, които могат да определят размера на еднократната обща сума, отпусната на междинните органи.

“Други показатели, базирани на Входа” включват характеристики на учениците, като например социален произход и специфични образователни потребности, и характеристики на училищата, като географско местоположение (напр. градски или селски райони, социално слаба област, район с особен климат), вид на училището, съществуващо оборудване и пр.

Бележки по страни

Белгия (Фламандска общност): фигурата показва критериите за определяне на нивото на средствата за педагогически състав, които се разпределят на училищата. За непедагогически персонал се взема предвид само броят на учениците.

България: картата показва ситуацията по отношение на общинските училища.

Германия и Испания: критериите, използвани за определяне нивото на средствата за персонала, които се предоставят на всяко училище, се различават, тъй като те се избират съответно от всяка една от 16-те провинции и от 17-те автономни области.

Франция: картата се фокусира върху критериите, използвани за определяне на нивото на средствата за преподавателския персонал, отпускати от Министерството на образованието на административните подразделения на държавата, т.е. на регионалните държавни дирекции по образование.

Кипър: картата показва ситуацията в средните училища. За началните училища Министерството на образованието и културата определя нивото на средствата за преподавателския персонал само въз основа на броя на паралелките.

Латвия: картата се фокусира върху критериите, използвани от Министерството на образованието и науката за определяне на размера на средствата за заплати на преподавателския персонал, отпуснати на общините. Общините имат автономия при избора на критериите, които прилагат при определяне на размера на средства, отпускати на училищата за заплати на непреподавателския персонал.

Унгария: картата показва ситуацията относно преподавателския и част от непреподавателския персонал (организатори на свободното време). Центърът Klebelsberg установява, въз основа на броя на учениците, нивото на обслужващия персонал във всяко училище, което се намира в села с по-малко от 3 хил. жители.

Австрия: картата показва критериите, използвани от федералните и регионалните власти за определяне на нивото на средства за преподавателския състав, отпуснати на училищата, както и размера на средства за непедагогическия персонал в Allgemeinbildende Höhere Schulen. За началните училища, Hauptschulen и Neue Mittelschulen общините установяват критериите, които те използват за определяне на размера на средства, отпуснати на училищата за непедагогическия персонал.

Швеция: картата показва критериите, използвани от централното правителство за установяване на нивото на общата сума, която участва в малка степен в общинския бюджет за образование.

Исландия: картата показва състоянието на училищата от задължителното образование. За училищата от втория етап на средното образование Министерството на образованието отпуска обща държавна субсидия за всички категории от ресурси, изчислени въз основа на броя на учениците.

Норвегия: централното правителство не взема предвид критериите, свързани с образованието, за определяне на размера на еднократната обща сума, която се отпуска на окръзи или общини и която се използва за финансиране на дадено училище.

Около две трети от страните вземат предвид различията между училищата или областите при установяване на размера на средства за персонала.

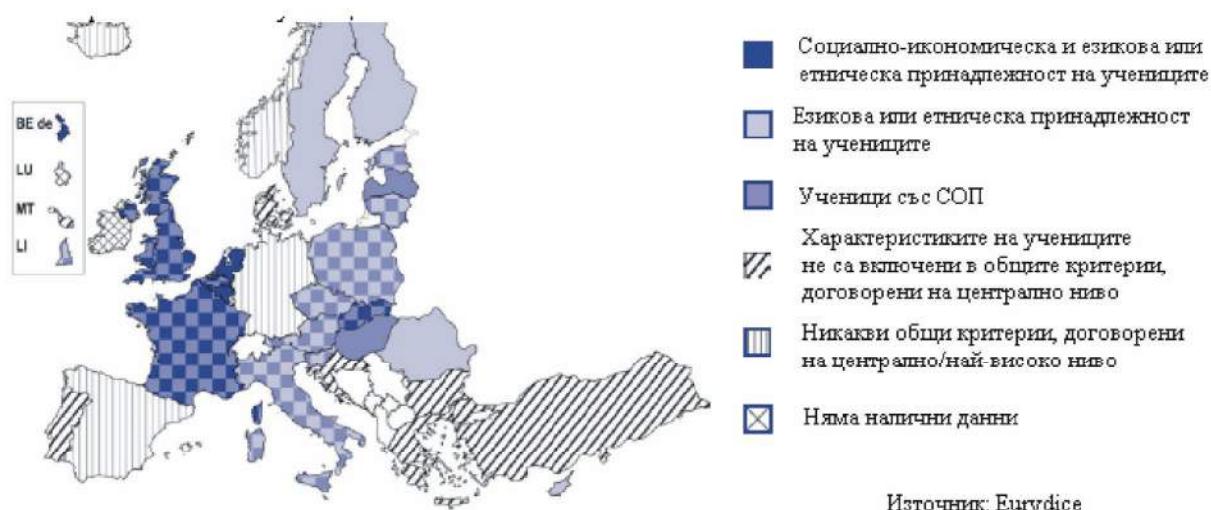
В около десет държави органите на централно/най-високо ниво вземат предвид географските или демографските различия при определяне на размера на средства за персонала (вкл. целева субсидия, предназначена за разходи за персонала, и общая държавна субсидия/единократна общая сума, предназначена за покриване на разходите за персонала в пълен размер или частично). Така е в Белгия, Естония, Франция, Латвия, Литвия, Финландия и Великобритания (Уелс и Шотландия). В тези държави органите на централно/най-високо ниво отчитат гъстотата на населението в областта и дали училището се намира в селски или градски район. В Дания, Полша и Финландия органите на централно/най-високо ниво отпускат на местните власти и/или училищата в отдалечените райони повече средства за един ученик. В Румъния се вземат предвид селският или градският характер на района, в който се намира училището, както и климатичните условия в различните области. В Гърция работата в труднодостъпни, отдалечени или проблемни зони, както и разстоянието между училищата се отчитат от Министерството на образованието и религиозните въпроси и неговите децентрализирани регионални служби при определяне на размера на средства за персонала.

В повече от половината страни при определяне на размера на средства, отпуснати на междинните органи или на училищата за обезпечаване на разходите за персонала (изцяло или частично), се отчита нуждата от допълнително обучение, която учениците биха могли да имат. Майчиният език или етническият произход на учениците се взема предвид в 17 страни.

В Естония, Италия, Словакия, Полша, Румъния и Финландия отпускането на допълнителни ресурси на училищата и местните власти се определя в много по-голяма степен от предлагането на специфични часове на майчин език или на училища за граждани с майчин език, различен от официалния, отколкото от индивидуалните особености на учениците. Социално-икономическият произход на учениците се взема под внимание по-рядко. Това се случва само в Белгия, Франция, Холандия, Словакия, както и в четирите части на Великобритания. В 14 страни или региона образователните системи, училищата или местните власти получават допълнителни ресурси за учениците със специални образователни потребности (СОП), които са включени в масовите училища. Тези допълнителни ресурси могат да се тълкуват като доказателство за приобщаващата политика по отношение на учениците със СОП.

В около десет държави общите критерии, договорени на централно ниво, за обезпечаване на разходите за персонала (изцяло или частично) не включват характеристики на учениците. Това не означава непременно, че те изобщо не се вземат предвид при финансиране на училищата. Други методи за отпускане на средствата, като например кандидатстване за специфични фондове, биха могли да се отнесат до изискването за допълнително финансиране, за да се отговори на допълнителните нужди на учениците. В такива случаи може да има риск, че тези допълнителни потребности могат да бъдат пренебрегвани, ако се променят политическите приоритети или финансирането е ограничено.

Фигура 2. Характеристики на учениците, вземани под внимание при определяне на нивото на средствата за педагогически и непедагогически персонал в началното и общото средно образование през 2013-2014 година

Източник: Eurydice

Обяснителна бележка

Фигурата обхващаха характеристиките на учениците, които се използват от:

- организите на централно/най-високо ниво при разпределението на средствата за училищния персонал или междинните органи;
- междинните органи в някои страни при определяне на размера на средствата, отпускати за обезпечаване на разходите за персонала (Белгия – Френска и Фламандска общност за училищата, получаващи обществени субсидии, Чехия, Гърция, Австрия, Словакия, Великобритания – Северна Ирландия и Турция).

И в тази случаи видът на трансфера включва отпускането на целева субсидия, предназначена

единствено за персонала, както и обща държавна субсидия/единократна обща сума, предназначени за покриване на разходите за персонала в пълен размер или частично.

Имат се предвид само критериите, свързани с образованието. Изключват се показатели като брой на жителите в района, които могат да определят размера на единократната обща сума, предвидана на междинните органи.

Бележки по страни

Белгия (Фламандска общност): картата показва критериите за установяване на нивото на средствата за педагогически персонал, получавани от училищата. За определяне на размера на средствата за непедагогически персонал се взема под внимание само броят на учениците.

България: картата показва ситуацията за общинските училища.

Германия и Испания: критериите, използвани за определяне на нивото на средствата за персонала, предоставяни на всяко училище, се различават, тъй като те се избират съответно от всяка една от 16-те провинции и 17-те автономни области.

Кипър: характеристиките на учениците (т.е. липсата на владеене на езика на обучение) са сред критериите, използвани при определяне на размера на средствата за персонала само в средните училища.

Латвия: картата показва критериите, използвани от Министерството на образованието и науката за определяне на размера на средствата, отпускані на общините за заплати на педагогически персонал. Общините имат автономия при избора на критериите, които използват за определяне на размера на средствата, отпуснати на училищата за заплати на непедагогически персонал.

Унгария: картата показва състоянието на педагогическия персонал. За нивото на средствата за непедагогически персонал (организатори на свободното време), институтът Klebelsberg взема предвид броя на учениците в неблагоприятно социално-икономическо положение.

Австрия: картата показва ситуацията на стандартните критерии, използвани от правителството при определяне на размера на средствата за педагогическия персонал в началните училища, Hauptschulen и Neue Mittelschulen.

Швеция: картата показва критериите, използвани от централното правителство за установяване на нивото на единократната обща сума, която участва в малка степен в общинския бюджет за образование.

Исландия: информацията се отнася само за училищата, които предоставят задължително образование. Министерството на образованието не взема предвид характеристиките на учениците при определяне на размера на общата държавна субсидия, предоставяна на училищата от втория етап на средното образование.

Норвегия: централното правителство не взема предвид критериите, свързани с образованието, за определяне на размера на единократната обща сума, която се отпуска на окръзи или общини и която се използва за финансиране на дадено училище.

Във Великобритания (Англия) и Холандия при определяне на размера на средствата за персонала се използват стандартни критерии, базирани на резултатите.

Само двете държави включват елемент на основата на резултатите в своите стандартни критери за изчисляване на нивото на общата държавна субсидия, предназначена за обезпечаване на разходите за персонала. Елементите на основата на резултатите са свързани с действителните или планираните резултати от едно училище в продължение на определен период от време. Могат да се вземат предвид различни видове резултати като например нива на задържане.

В Холандия базираните на резултатите методи, които се използват за финансиране на

училищата, включват стимули за намаляване на преждевременното напускане на училище. В действителност Изпълнителната агенция по образование отпуска допълнително финансиране на училищата като част от общата държавна субсидия за персонал и текущи разходи за всеки ученик в ред от преждевременно напускане, който остава в училище.

Във Великобритания (Англия) новата формула на Изпълнителната агенция по образование, която се използва от 2013-2014 г. за изчисляване на приходните (погтарящите се) средства, предоставяни на местните власти и училищата за ученици на възраст между 16-19 години, включва корекционен коефициент за задържане на учениците. С други думи, финансирането ще бъде намалено, ако всеки учащ, който е записан в програма след задължителното образование, не остане до края на учебната година.

Следва да се отбележи, че други методи за финансиране, които са извън обхвата на проучването, защото те не прилагат критерии, определени на централно ниво, могат също да включват компоненти, базирани на резултатите.

Критерии за определяне на ресурсите за текущи разходи

Критериите за определяне на размера на текущите разходи са по-малко широкообхватни от тези за персонала.

Сумите, отпуснати за текущи разходи, не се определят от един-единствен централно устаничен набор от критерии толкова често, колкото средствата за персонала. Международните органи по-често участват във финансирането на текущите разходи, отколкото във финансирането на персонала. В повечето случаи те имат автономност при избора както на метода на финансиране, така и на прилаганите критерии. В над 90% трети от страните международните органи получават и превеждат средства за текущи разходи на училищата или ги финансират частично или напълно чрез своите местни приходи. Регионалните или местните власти използват единен набор от критерии, определени на централно/най-високо ниво, в Белгия, Чехия (само за няколко елемента), Словакия, Великобритания (Северна Ирландия) и Турция. По-малко на брой органи на централно/най-високо ниво използват стандартизиирани критерии при определяне на размера на средствата за текущи разходи, отколкото за персонал. В Гърция и Кипър съответните министерства определят сумите за издръжка, които се предоставят като част от общата държавна субсидия съответно за общини и училища въз основа на минали разходи. В Белгия (Германска общност) за обществените училища и в Лихтенщайн органите на централно/най-високо ниво имат неограничени правомощия при определяне на нивото на средствата за (някои) оперативни материали и услуги, предоставяни като част от общата държавна субсидия или еднократната обща сума.

Когато се прилагат централно установени общи критерии за определяне на обема на общата държавна субсидия или еднократната обща сума за персонала, както и за издръжка, обикновено се използва единен набор от критерии. Холандия представя различен модел, тъй като размерът на средствата от общата държавна субсидия, отпускана на училища от Изпълнителна агенция по образование, се разделя на три компонента: два отделни бюджета за персонал и трети бюджет за текущи разходи. Всеки от трите компонента се изчислява, като се вземат предвид специфични критерии. Бюджетът за текущи разходи се съставя в съответствие с очаквания разход на средства.

Когато се използват стандартни критерии за предоставяне на целеви средства за издръжка на международните органи или на училищата, те обикновено са по-ограничени на брой от тези, използвани за разпределение на ресурсите за персонала. В тези случаи критериите се фокусират най-вече върху броя на учениците или инфраструктурата, като например броя на кв. м, броя на класните стаи, броя на училището и др. Въпреки това в Белгия (Френска и

Фламандска общност) географското местоположение и/или допълнителните нужди на отделните ученици също са включват в критериите за определяне на размера на средствата за текущи разходи.

Източник:

Financing Schools in Europe: Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/170EN.pdf

Н. Колева

ФИНАНСИРАНЕ НА ПЪРВОНАЧАЛНОТО ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В ШВЕЙЦАРИЯ

Професионалното образование и обучение (ПОО) в Швейцария е съвместна отговорност на Конфедерацията (федералното правителство), каноните и професионалните организации (социални партньори, браншови организации, други компетентни организации и диставчици на професионално образование и обучение). В резултат на това, финансирането е публично и частно.

Подготвка за първоначално ПОО

Право на прием имат учениците, завършили първия етап на средното образование. Преподават им се основите на първоначалното ПОО и се подготвят за новите и непознати за тях изисквания на работното място. Разходите се поемат от каноните, федералното правителство, общините и останалите участници.

Първоначалното професионално образование и обучение може да се осигури чрез:

Работното място

Професионалните умения се придобиват в обучаващо предприятие или мрежа от предприятия; в „работилници“ за обучение; в средните търговски училища. Обучаващите компании поемат повечето разходи за образованието, част от тях се поема от обучаемите. Компаниите обаче могат да впишат като кръгум продуктите и услугите, получени от работата на учащите.

Професионалните училища

Те предлагат общеобразователни и професионални програми. Доставчици са повечето кантони, понякога общините, отрасли и професионални сдружения или големи обучаващи предприятия. Получават субсидии от Конфедерацията и каноните.

Браншовите (междусекторни) курсове

Te се провеждат в междуфирмени центрове за обучение и други подобни образователни институции. Курсовете продължават от няколко дни до 6-8 седмици, в зависимост от професията. Доставчици са професионални сдружения и обучаващи предприятия (които понякога сами се организират), със субсидии от каноните и Конфедерацията.

Процедури за квалификация

Процедури за квалификация е общ термин за всички процедури, които са подходящи, за да се определи дали едно лице притежава компетентностите, посочени в съответния регла-

мент за първоначално ПОО. Най-важната процедура за квалификация е завършващият изпит в края на ПОО, възможни са също и частични тестове. Доставчици на процедурите за квалификация са кантоните, федералното правителство и професионалните организации.

Финансиране на първоначално ПОО

Разходите се поемат от всички партньори (Конфедерацията, кантоните, професионалните организации и обучаващите предприятия и фирми). Разпределението може да е фиксирано във федерален закон или определено от споразумения между кантоните според каноналното законодателство.

Публично финансиране

➤ Участие на Конфедерацията

Законът за професионалното обучение (Berufsbildungsgesetz – BBG) заменя ориентираното въз основа на разходите субсидиране с пакет от еднократна обща (фиксирана) сума за кантоните. Кантоните предоставят тези вноски на страните, на които са възложени конкретните задачи. Според BBG федералното финансиране за първоначалното ПОО е 25%. От тях 10% са запазени за целенасочено насърчаване на проекти за развитие и специфични дейности в интерес на общество (целева субсидия). Оценката и координацията на проекти и заявките за дейностите се провеждат в сътрудничество с Швейцарската федерална комисия за професионално образование (Eidgenössischen Berufsbildungskommission – EBBK).

Фигура 1. Публични разходи

Благодарение на ясните правомощия за използването на средствата се повишава ефективността и прозрачността на използвани парични суми.

Вноските за кантоните са за следните направления:

- компетентна индивидуална подкрепа за учениците в светодиодните програми за ПОО;
- мерки за подготовка за първоначалното професионално образование;
- професионални специализирани училища;
- браншови курсове и курсове на подобни места;
- общо средно образование за подготовка за професионална квалификация/матура;

- подготвителни курсове за федералните професионални изпити и федералните специализирани професионални изпити за по-високо ниво;
- образователни програми за по-високо ниво в професионалните училища;
- професионално ориентирано продължаващо обучение;
- образование на професионалните обучители;
- обучение на професионални, образователни и кариерни консултанти и съветници;
- провеждане на изпити (местове) и други процедури за квалификация.

➤ ***Кантоните покриват гъve катедории разходи:***

1. Разходи, които са определени в междукантоналните споразумения. Често федералният дял е включен в тези разходи.

Споразумението между кантона за вносите към разходите за първоначално ПОО (Berufsfachschulvereinbarung – BFSV) включва подготвката за първоначално ПОО, професионалното училищно образование, както и курсовете за професионално обучение на пълно работно време.

2. Разходи, които не са определени в междукантоналните споразумения. Пропорцията зависи от законодателството на кантона и може да е много различна. Някои кантони имат междуобраншови фондове, които поемат определени разходи.

В зависимост от законодателството на кантона общините също поемат определени задачи и могат да участват във финансирането.

➤ ***Субсидии за проекти за развитие и за качество***

Проектите, които субсидира федералното правителство, допринасят за развитието на ПОО и за изграждането на ориентирани към бъдещето структури в тази област. Това включва насърчаване на пилотни проекти, проучвания и оценки, както и стартуващо финансиране, като например създаването на структури за подпомагане на нови професии.

Финансираните проекти трябва да са организирани ефективно и практично, както и да се прилагат адекватни мерки за развитие на качеството.

➤ ***Субсидии за специфични дейности в интерес на обществото***

Законът за професионалното обучение дава на федералното правителство възможността да се насочат целево вноски за специфични дейности, които са от обществен интерес, но не може да се осъществят без държавна подкрепа. Специфични дейности в полза на обществото са:

- насърчаване на равенството между жените и мъжете, както и за образование и професионално обучение на хора с увреждания;
- информация и документация;
- производство на учебни материали за езикови малцинства;
- подобряване на разбирането и обмена между езиковите общности;
- мерки в полза на регионите и групите в неравностойно положение;
- интеграция на младежи с образователни, социални или езикови трудности в обучението;
- насърчаване на хората за оставане и/или повторно връщане на работата;
- засилване на координацията, прозрачността и качеството на предлаганото продължаващо образование и обучение;
- насърчаване на други процедури за квалификация;

- мерки, които служат за осигуряване и разширяване на чиракуването/стажовете.

Заявките могат да се подават от кантони, професионални организации и трети страни. Федералната служба за професионално образование и технологии (Das Bundesamt für Berufsbildung und Technologie – BBT) проверява документите и ги предоставя по правило на Швейцарската федерална комисия за професионално образование (EBBK).

Частно финансиране

➤ Професионални организации, фондове

Професионалните организации, отговорни за образованието, обучението и изпитите, могат да създават собствени фондове. По-специално, те трябва да подкрепят компаниите в специфичните им професионални браншове и отрасли.

Много професионални организации финансират и по друг начин ПОО – например с участие в инвестиционните разходи (междудействени курсове, професионални училища, разходи за учебни материали).

➤ Предприятия

Предприятията участват главно във финансирането на разходите за заплати, социални надбавки, обучение. Също така, в зависимост от законодателството на кантона, може да се включат и в други разходи (междудействени курсове, процедури за квалификация).

Фигура 2. Общи разходи – публични и частни

Фондове за професионално образование и обучение

За подпомагане на ПОО професионалните организации и кантоните могат да създават фондове. Според Закона за професионалното обучение те се призваждат в съответствие със стандарта за съответния бранш/отрасъл. Средствата се събират в рамките на бранша и се използват за развитие на образователни програми, организиране на курсове и процедури за квалификация, професионална реклама и т.н.

Чрез унивърсалните (общозадължителни) фондове отговорност носят и компании, които не участват в общите разходи в даден бранш/отрасъл, а се възползват от услугите на останалите членове. Те не са членове на дадено сдружение, но са ангажирани с адекватни вноски за солидарност.

Универсални фондове за ПОО

Според BBG те трябва да отговарят на следните изисквания за декларирана обща гражданска отговорност:

- спазване на кворум (най-малко 30% от фирмите в бранша/отрасъла с най-малко 30% от служителите участват вече със средства във фонда);
- собствена образователна институция;
- от вноските да се възползват типичните за бранша професии;
- от вноските да се възползват всички компании в бранша.

Други видове фондове за ПОО

➤ Доброволни фондове

Вноските са доброволни и са регулирани от разпоредбите на частното право.

➤ Кантонални междубраншови фондове

Регламентирането на вноските е определено според закона в кантона. Където има подобни фондове, съответните съсловни организации регулират на доброволна основа участията в общите кантонални средства или каталогите за услуги.

➤ Вноски за ПОО в рамките на колективните трудови договори (КТД, Gesamtarbeitsverträgen – GAV)

В рамките на КТД частично се изискват и вноски за ПОО. Препоръчително е регламентът за тези вноски да е съобразен с правилата на КТД.

Ограничения

В зависимост от компанията (напр. смесени предприятия) може да се предявяват искове за повече от един, специфичен за бранша, фонд за ПОО. Компанията, участваща със задължителни вноски, са освободени от плащане, тъй като те вече са ангажирани чрез приноса си в професионална асоциация, внасят средства във фонд или предоставят по друг начин адекватно образование или обучение. По принцип важи правилото, че подобна вноска се прави само веднъж, това е валидно и за определянето на вноските в рамките на КТД.

Модел за разчет на обучаващо предприятие

Обучаването в предприятията не се ограничава до чисто материални проблеми. Професионално обучение означава да се гарантира наличието на бъдещи квалифицирани млади кадри, които се формират до голяма степен в практиката. Въпросът е как може изобщо да се изчислят различните образователни потребности.

Разходи и приходи

Като цяло, има четири основни типа **разходи**:

- за заплата, социални надбавки и застраховка за учащите;
- за труда на професионалните обучители (определен чрез времето, необходимо за обучение);
- за машини и оборудване (работно място, оборудване и инструменти, материали и наем и пр.);
- други, като разходи за професионално училище, браншови курсове или такси за изпити.

Приходите, генериирани от обучаващите се, може да се разделят на:

- подлежащи на заплащане производствени продукти и услуги;
- косвено производствени услуги (напр. обучение по договори, вътрешна работа по погодъжката).

Примерен расчет

Междуетрасловите средни разчети са твърде разнородни, за да може да се даде вярна или конкретна картина. Изчисляването на действителните разходи и приходи от продукти и услуги, подлежащи на заплащане, зависи от много фактори: размера и организацията на дадено предприятие, сектора/бранша, техническата инфраструктура и индивидуалното представяне на обучаемите.

Швейцарската асоциация за дърводелски услуги и производство на мебели в кантон Люцерн изработва примерен модел за разчет за своите членове. Данните са изгответи в сътрудничество с избрани малки и средни предприятия.

Фигура 3. Примерен модел за разчет на обучаващо предприятие

	1.уч. год.	2.уч. год.	3.уч. год.	4.уч. год.
Работни часове (годишно)	2'164	2'164	2'164	2'164
Отсъствия (ваканции, почивни дни) (в часове)	322	322	322	322
Работно време – нето (в часове)	1'842	1'842	1'842	1'842
Проф. училище, заключителен изпит (в часове)	350	350	352	410
Междусфирмен курсове (в часове)	150	40	150	0
Работно време в предприятието – нето (в часове)	1'342	1'452	1'340	1'432
Време за обучение в предприятието (в часове)	600	400	300	200
Допълнителни инструкции (в часове)	180	130	80	80
Поддръжка (1 ден в седмицата) (в часове)	340	340	340	340
Директно приспаднато остатъчно раб. време	222	582	620	812
 Приходи: Директно приспаднати часове (в часове)	 222	 582	 620	 812
Почасови ставки (франкове)	29	34	48	56
Общ доход от работата (франкове)	6'440	19'790	29'760	45'470
 Разходи - Наставничество от обучителите (франкове)	 10'260	 7'410	 4'560	 4'560
Материали за обучение (франкове)	500	400	300	300
Разходи за междуфирмен курсове (франкове)	2'250	600	2'250	0
Съхранения и оборудване (франкове)	2'500	1'500	1'000	1'000
Брак (франкове)	3'500	2'000	1'000	1'000
Заплата, вкл. социални придобивки (франкове)	5'850	7'800	10'790	15'080
Общ разход за обучени (франкове)	24'860	19'710	19'900	21'940
 Резултат от първоначалното ПОО (франкове)	 -18'420	 80	 9'860	 23'530
Награждане (франкове)	-18'420	-18'340	-8'480	15'050

Забележка: 1 франк=0.82 євро

Заключения

С всяка учебна година ползите от обучаващите се в ПОО и с това – приходите от пла-

тимите производствени услуги, се увеличават. В същото време се намалява необходимото време за грижи и обучение. Така че в началото на професионалното обучение преобладават разходите, а успехът се вижда в последната година от обучението.

Трябва да се отбележи, че в този пример се приема едно нормално до оптимално протичане на професионалното обучение. В зависимост от ситуацията, резултатът може да се отклони нагоре или надолу. Примерът на модела също така не отчита евентуално прекратяване на професионалното обучение. В този случай важна роля играе фактът, че най-големи са разходите, направени в началото на обучението.

За компании, които развиват и насърчават младите професионалисти в бранша, обучението им може да е финансово изгодно. Ключът към успеха е стабилното и внимателно въвеждане в началото на професионалното обучение. В допълнение към професионалните компетентности (технически умения, сърчност/майсторство и професионални знания) трябва да се насърчават и методическите, социалните и личностните умения – за ефективно интегриране на младите хора в процеса на работата. Ключовите думи тук са: метод на работа, умения за учене, самостоятелност, работа в екип, т.е. предпоставките за способност за конкретни действия.

Финансиране на браншови курсове

Разходите за тези курсове се поемат от партньорите в професионалното обучение: Конфедерацията, кантоните, както и професионалните организации и обучаващите предприятия. Те са добър пример за съвместно участие.

Публично финансиране

➤ Участие на Конфедерацията

Федералното финансиране за първоначалното ПОО е 25%. Това означава, че неговата част за браншовите курсове не може да се определи директно. Когато един кантон разпределя федералните фиксирани суми по равно за всички направления, тогава федералният дял покрива 5% от пълния размер на разходите.

➤ Кантоните участват чрез две категории разходи:

1. Покриват се разходите, които са определени в междукантоналните споразумения. Те са около 20% от всички разходи, включително федералната част.
2. Участието на кантоните е много различно. Варира от 0 до 80% в кантоните със собствени междубраншови фондове за ПОО. Това означава, че в някои кантони частните участници не трябва да плащат нищо.

Частно финансиране

В зависимост от законодателството на кантона това участие варира от 0 до 80% от пълния размер на разходите.

➤ Професионални организации, фондове

Браншовите фондове обикновено не участват във финансирането. Много професионални организации обаче плащат част от разходите за инвестиции или за учебни материали.

➤ Предприятия

Фирмите плащат останалите разходи.

Фигура 4. Финансиране на браншови курсове

Стипенции и заеми

Стипендиите са еднократни или периодични парични обезщетения за образование и обучение, за които не съществува задължение за изплащане. Някои кантони предоставят в допълнение към тях или вместо тях кредити при преференциални условия. Кредитите трябва да се изплатят обратно, обикновено след завършване на обучението. С помощта на Конфедерацията кантоните също могат да предоставят студентски стипенции и заеми. Има и множество частни фондации и лица, осигуряващи стипенции – обикновено те са свързани със специфични целеви групи.

Принципи

Младите хора не трябва да се отказват от подходящо и отговарящо на техните възможности образование и обучение поради финансово причини. В професионалното образование и обучение в допълнение към разходите за живот са и разходите за учебни материали, работно облекло, пътуване до работа, обяд в столовата или ресторант и т.н. Независимо че учащите се получават заплати, финансовата тежест за родителите, които осигуряват прехраната на децата си, може да бъде прекалено висока. Ето защо е желателно учащите се да се подпомагат и парично.

Изисквания

Право на стипенции или заеми се получава обикновено при: признато обучение в одобрена образователна институция; одобрен договор за обучение, ако обучаващото се лице или родителите му докажат, че финансово им положение предполага стипендия според приложимото кантонално законодателство. Обикновено чужденците с швейцарско гражданство се третират наравно с швейцарските граждани. Все по-често това се отнася и до чужденци, пребиваващи в Швейцария от няколко години.

Юрисдикция

Решаващо за иска е местопребиванието. Почти без изключение това се отнася за пър-

Воначалното обучение във всички кантони по местоживееще на родителите. Освен това, в допълнение към стипендията от кантона са допустими също и помощи от общини, фондации с нестопанска цел и други организации (напр. църковни). Някои кантони отпускат субсидии към пътните и дневните разходи при посещение на междукантоналните курсове и класове или за отдалечени от работното място професионални специализирани училища.

Размерът на стипендията зависи от три фактора:

- ежедневни разходи и разходи за обучение на кандидатите;
- собствени активи на кандидатите (заплащане на учащи, пенсии, издръжка, собствено имущество);
- разумно обслужване на приходи и активи в съответствие с данъчните разпоредби.

Информация и заявление

Основни информационни центрове са кантоналните стипендиантски центрове. В някои кантони те са организационно интегрирани в службите за професионално образование. Стипендии се присъждат във всички кантони само при поискване. Информация за държавни или частни образователни субсидии дават също и центровете за професионално, академично и кариерно консултиране и отговорните по места младежки секретариати.

Безработни

При определени условия възрастните безработни могат да се възползват от специалните услуги на фонда за безработица. По закон те могат да получат допустими осигурени стипендии за образование, ако са най-малко на тридесет години, нямат завършено първоначално професионално образование и обучение или имат значителни трудности при намирането на работа по професията си. Фондът за безработица осигурява безвъзмездна помощ (помалка от заплащането на учащите) до определен доход. Правото на участие се ограничава до три години.

Източник:

Dokumentation Berufsbildung – Das Berufsbildungssystem der Schweiz
<http://doku.berufsbildung.ch/download/dokubb/index.html>

Л. Дърмоева

ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА В ГЕРМАНИЯ

През 2011 г. е публикуван доклад на Института за икономически изследвания в Кьолн, в който е представена подробна информация за финансирането на частните училища в Германия и е направено сравнение между финансова помощ, която се отпуска от държавата за държавните и за частните училища. В доклада се достига до извода, че слабата финансова помощ, която се предоставя от държавата за частните училища, поражда необходимостта от повишаване на максимум за посещаването им и това прави записването сравнително неизгодно за средностатистическия германец.

Стойността на цялото училищно обучение за едно дете в Германия е сравнима с цената на спортен автомобил. Само за учебната 2009-2010 година са направени разходи за 11,7 млн. ученици в общеобразователните и професионалните училища, от които 8,9 млн. посещават общеобразователните училища и 2,8 млн. - професионалните. Финансирането на училищата в Германия се осъществява от федералното правителство, от местните власти и от частни лица.

Общеобразователните средни училища се финансират предимно със средства от публичния сектор. Близо 80% от приходите се осигуряват от обществените фондове на федералните провинции и около 20% от общински източници. Около 0,8 млрд. евро идват от частния сектор.

Видовете училища в Германия се различават не само по типа на своеобразие и по своята структура, но също и по отношение на финансите ресурси, от които се нуждаят (по данни от доклада на Дружество „Макс Планк“ от 2004 г.).

Таблица 1. Публичните разходи за ученник през 2004 година

Вид училище	Публични разходи за един ученник (в евро)
Начално училище (Grundschule)	4 000
Гимназия (Gymnasium)	5 400
Реално училище (Realschule)	4 400
Основно училище (Hauptschule)	5 400
Общо училище (Gesamtschule)	5 600
Училище, обединяващо три или повече от тях (Schule mit mehreren Bildungsgängen)	5 300
Помощно училище (Förderschule)	12 000
Общеобразователните училища като цяло (allgemeinbildende Schulen insgesamt)	5 000

Тези стойности се менят всяка година, но запазват едно стабилно ниво. Тъй като културният суверенитет и голяма част от политиките в областта на образоването зависят от федералните провинции, те са също така до голяма степен отговорни за финансирането на държавните училища. Разходите за образование вариират силно между различните федерални провинции.

През 2007 г. провинциите отпускат средно около 5000 евро за всеки ученник. Най-голямата финансова помощ получават училищата в Тюрингия и Хамбург, където разходите за един ученник са 6000 евро. Те са следвани от училищата в Берлин с 5800 евро и от Саксония-Анхалт с 5600 евро. На последно място по отпускане на финансова помощ за ученник са училищата

В Саарланг с 4400 евро, следвани от Северен Рейн-Вестфалия с 4500 евро и Мекленбург-Предна Померания и Шлезвиг-Холщайн с 4600 евро.

Що се отнася до професионалното образование, в Германия действа Федерален институт за професионално обучение, който следи финансирането на професионалните училища. Цялата отговорност за професионалните училища в областта на дуалната система, както и на целодневните професионални училища носят отделните федерални провинции. Това включва създаването на учебните програми, обучението на учителите и тяхното възнаграждение. Културният съверенитет на провинциите оказва сериозно въздействие върху организацията на професионалните училища (включително и върху техните финансови въпроси).

Средствата, които се отпускат за учителски заплати, се предоставят от общините. Разноските по практическите материали за обучението по-често се заплащат от самите обучаеми. Разходите за фирмено обучение се поемат от самите фирми, които го организират. Федералното правителство и Федералната агенция по заетостта също предоставят финансови ресурси за развитието на професионалното обучение.

Частните училища имат два източника на приходи: финансовата компенсация от държавата и ученическите такси. В някои федерални провинции родителите внасят доброволни вноски в специални подпомагащи асоциации (подпомагащите асоциации в областта на образованието са често срещано явление в Германия). Съществуват и частни училища, които не са подпомагани финансово от държавата, а се финансират изцяло от ученическите такси и от доброволните вноски на родителите.

За съжаление, финансовата компенсация в повечето случаи не е достатъчна, за да се запазят таксите за обучение на социално приемливо ниво. Най-ниските такси, които се плащат за обучение, са в специализирани частни църковни училища и те са около 50 евро на месец. Във всички други частни училища таксите варираят от сто до хиляди евро на месец. За да се привличат ученици и за да се сменят трудностите от финансово и социален характер, много от частните училища предлагат стипендии за учениците, но те не са в състояние да покрият разходите по обучението.

Частните училища са също толкова ефективни, колкото държавните, но на значително по-ниска за държавата цена. В нередки случаи те се разглеждат като "богати" училища, които наследяват социалната сегрегация, защото повишават таксите за обучение, за да поддържат своето функциониране. Въпреки това, необходимостта от по-високи училищни такси се дължи на системна дискриминация по отношение на частните училища от страна на публичния сектор. Те се определят като заместващи училища, отговарящи на изискванията за държавно финансиране, но срещу тях са едни ученици, които се отпускат от федералните провинции, са по-малко в сравнение с държавните училища. Частните училища облекчават бюджета за образование с около 1,2 млрд. евро.

Финансирането на частните училища е проблематично. Във всяка провинция то е различно и не може да се съпостави с това в другите провинции.

Според някои изследвания въпросите, свързани с училищното финансиране, не са от съществено значение при избора на училище от страна на родителите. Не е изследван въпросът, доколко държавното финансиране на частните училища подръжва авторитета на училището или увеличава социалната сегрегация, но със сигурност може да се каже, че само семейства от по-високите социални слоеве могат да записват децата си в частните училища. Според направеното през 2008 г. от Института за икономически изследвания в Кьолн проучване за посещаемостта на частните училища, в Германия едва 7,2% от учениците посещават такъв тип училище (страната е на 20-о място в класацията на 29-те държави, в които е проведено то). Този процент е нисъжен в сравнение с Холандия например, където 77,4% от учениците посещават частни училища.

От представените таблици може да се види съотношението в проценти между финансата помош на държавата за държавните и за частните училища.

Таблица 2. Държавни разходи за един ученик в началните училища според Федералната статистическа служба на Германия през 2007 година (в евро)

Федерална провинция	Държавни разходи за един ученик в държавните начални училища	Държавни разходи за един ученик в частните начални училища	Съотношение на разходите в %
Баден-Вюртемберг	4 100	2 143	52
Бавария	4 600	2 871	62
Берлин	5 000	3 222	64
Бранденбург	4 000	3 458	86
Бремен	4 600	2 696	59
Хамбург	5 500	4 323	79
Хесен	4 200	2 913	69
Мекленбург-Предна Померания	4 300	3 137	73
Долна Саксония	4 000	2 027	51
Северен Рейн-Вестфалия	3 800	3 360	88
Рейнланд-Пфалц	4 300	2 732	64
Саарланд	4 000	3 378	84
Саксония	4 700	2 298	49
Саксония-Анхалт	5 100	2 997	59
Шлезвиг-Холщайн	4 100	3 678	90
Тюрингия	5 100	4 271	84

Таблица 3. Държавни разходи за един ученик в основните училища според Федералната статистическа служба на Германия през 2007 година (в евро)

Федерална провинция	Държавни разходи за един ученик в държавните начални училища	Държавни разходи за един ученик в частните начални училища	Съотношение на разходите в %
Баден-Вюртемберг	6 000	3 305	55
Бавария	6 400	2 871	45
Берлин	6 300	3 374	54
Бранденбург	-	-	-
Бремен	5 400	3 065	57
Хамбург	6 800	5 021	74
Хесен	6 000	2 645	44
Мекленбург-Предна Померания	-	-	-

Долна Саксония	5 900	2 872	49
Северен Рейн-Вестфалия	5 600	4 950	90
Рейнланд-Пфалц	5 800	2 732	47
Саарланд	4 900	3 378	69
Саксония	-	-	-
Саксония-Анхалт	-	-	-
Шлезвиг-Холщайн	5 000	3 731	75
Тюрингия	-	-	-

Таблица 4. Държавни разходи за един ученик в реалните училища според Федералната статистическа служба на Германия през 2007 година (в евро)

Федерална провинция	Държавни разходи за един ученик в държавните начални училища	Държавни разходи за един ученик в частните начални училища	Съотношение на разходите в %
Баден-Вюртемберг	4600	3032	66
Бавария	5200	3800	73
Берлин	5500	3479	63
Бранденбург	5600	3354	60
Бремен	5400	3078	57
Хамбург	6500	4452	68
Хесен	5300	2493	51
Мекленбург-Предна Померания	5500	3818	69
Долна Саксония	4600	2492	54
Северен Рейн-Вестфалия	4000	3588	90
Рейнланд-Пфалц	4300	2651	62
Саарланд	4000	2812	70
Саксония	-	-	-
Саксония-Анхалт	-	-	-
Шлезвиг-Холщайн	4600	4127	90
Тюрингия	-	-	-

Таблица 5. Държавни разходи за един ученик в гимназийте според Федералната статистическа служба на Германия през 2007 година (в евро)

Федерална провинция	Държавни разходи за един ученик в държавните начални училища	Държавни разходи за един ученик в частните начални училища	Съотношение на разходите в %
Баден-Вюртемберг	5900	3981	67
Бавария	6600	5000	76
Берлин	5900	4000	68
Бранденбург	5500	3523	70
Бремен	5200	3523	68
Хамбург	6300	4120	65
Хесен	5400	4014	74
Мекленбург-Предна Померания	4900	3317	68
Долна Саксония	5100	3212	63
Северен Рейн-Вестфалия	5000	4538	91
Рейнланд-Пфалц	5500	3884	71
Саарланд	5100	3384	66
Саксония	6100	3755	62
Саксония-Анхалт	6100	3745	61
Шлезвиг-Холщайн	5100	5318	104
Тюрингия	6800	4 271	63

Сравнително високото ниво на покриване на разходите за частните училища в провинция Шлезвиг-Холщайн се дължи на големия брой училища, посещавани от представители на гамското малцинство. Учениците от гамското малцинство получават финансова помощ от държавата, която обикновено е с 20% по-висока от финансовата помощ за учениците, които не са членове на това общество (20-процентната надбавка е само за представителите на гамското малцинство в Германия, но не и за чужденците).

В Северен Рейн-Вестфалия държавата поема 87% от текущите разходи за учителския персонал. Събирането на пари от родителите за покриване на училищните дефицити е забранено със закон и това налага необходимостта да се привличат субсидии от други източници.

Хесен, Долна Саксония и Бремен имат най-оскъдно финансиране от страна на федералната провинция. Помощта достига само от 50 до 60% от държавните разходи за един ученик в държавно училище.

Таблица 6. Дял на държавната финансова помощ в съотношение с обществените разходи за един ученик според изследване на „Щайнбайс трансфер център“ (в проценти)

Федерална провинция	Начално училище (Grundschule)	Основно училище (Hauptschule)	Реално училище (Realschule)	Гимназия (Gymnasium)
Баден-Вюртемберг	37	41	51	56
Бавария	50	39	64	68
Берлин	46	33	51	59
Бранденбург	61	–	61	59
Бремен	49	48	48	57
Хамбург	73	67	75	57
Хесен	49	31	35	52
Мекленбург-Предна Померания	63	–	64	50
Долна Саксония	39	37	41	45
Северен Рейн-Вестфалия	62	65	63	6
Рейнланд-Пфалц	46	37	45	54
Саарланг	57	45	47	47
Саксония	39	–	–	52
Саксония-Анхалт	47	–	–	53
Шлезвиг-Холщайн	73	76	69	84
Тюрингия	70	–	–	55

Възможностите за подобряване на качеството на германската образователна система на практика не се използват пълноценно поради недостатъчните грижи от страна на държавата за развитие на образованието в частния сектор. Въпреки това през последните години се забелязва нарастване на популярността на частните училища – отчасти и поради факта, че учениците в тях се отличават с по-добри образователни резултати.

Източници:

1. Privatschulfinanzierung im Kalkül staatlicher Unterfinanzierung und der Wettbewerbsbeschränkung
http://www.vdp-bw.de/images/stories/PDF/30112011_iw-studie%20privatschulfinanzierung.pdf

2. Wie werden Schulen finanziert?

<http://www.bildungsexperten.net/wissen/wie-werden-schulen-finanziert/>

П. Глаебев

ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЧЕХИЯ

Училищното образование в Чехия се финансира в голяма степен от публичните бюджети, въпреки че финансовите потоци в рамките на образователната система са различни.

Обществените училища и учебните бази получават финансиране от държавния бюджет и от бюджетите на териториалните административни единици – региони и общини. Освен това те могат да събират средства чрез свои икономически дейности и участие в международни програми. Така за обучение се заплаща само в гимназиите градини.

Принципът на финансиране е променен значително през 1992 г., като от финансирането за институция се преминава към финансиране за ученик. Министерството на образованието, младежта и спорта определя формула – т. нар. републиканска сума за неинвестиционни разходи за един ученик, приложима в цялата страна. През 2003 г. регионалните власти се включват в разпределението на тези средства, като определят регионална сума за ученик от различните типове училища и области на обучение. Основната част от тези инвестиционни разходи се финансира чрез сумата за ученик, като само малка част се финансира чрез целеви средства. Финансирането на инвестиционните разходи не е уредено чрез норматив.

Частните училища и учебните бази получават субсидии за компенсиране на неинвестиционни разходи, свързани с образованието и практическото обучение, както и за текущи (оперативни) разходи от държавния бюджет чрез регионалните власти на базата на сключен договор за съответната учебна година. Тези училища обикновено изискват заплащане на такса. Училищата и учебните бази получават субсидии директно от Министерството на образованието на базата на същия норматив, както и частните училища.

Финансиране

Образованието, регламентирано от Закона за образованието, се финансира от централния държавен бюджет и бюджета на организационните органи.

Текущите разходи на училищата и на учебните бази в по-голямата си част се покриват от централния държавен бюджет. Те включват:

- преку образователни разходи, т.е. заплати, данъци и други приспадания от заплатите, учебници и учебни помагала за основното училище (*základní škola*), ако те се осигуряват бесплатно;
- други разходи, свързани с образованието, например по-нататъшно обучение на учителите, извънкласни дейности на учениците, консултантски услуги, храна, настаняване и дейности, свързани с развитието на училището.

Другите текущи разходи се поемат от общината или региона, а за частните и религиозните училища се покриват от държавния бюджет.

Капиталовите разходи на училищата се покриват от бюджетите на управляващите ги органи, например за гимназиите градини и основните училища от общинския бюджет, за средните училища от регионалния бюджет, а за частните и религиозните училища – от техните принципали.

Системата за финансиране на образованието се основава на комбинация от извършена работа и програмно финансиране.

Финансирането на базата на извършена работа се осъществява чрез определена национална сума за издръжка на един ученик. Тя се определя от Министерството на образовани-

ето, младежта и спорта като сума за директни неинвестиционни разходи за образование и други услуги, предлагани за един ученик от определена възрастова група (респ. на съответното образователно ниво).

Националната сума за учащ се определя централно за четири образователни нива на базата на възрастта на учениците (предучилищно образование – възраст от 3 до 5 години, начално и основно образование – възраст от 6 до 14 години, гимназиално образование – възраст от 15 до 18 години, висше образование – възраст от 19 до 21 години). Освен тези четири категории има и пета категория – „ученик в регионална образователна единица за институционална грижа за деца и юноши“. Само ученици в дневна форма на обучение са включени във всички категории. Националната сума за ученик включва ограничение за броя на служителите на 1000 ученици в съответната възрастова група. Тя се изчислява спрямо същата от предходната година, като модификацията се определят от бюджетни ограничения или определени концептуални планове.

Първата стъпка при определянето на бюджета е уточняването на разходите за заплати на педагогически и непедагогически персонал (двете суми може да са в различно съотношение) за един ученик от всяка възрастова група. При втората стъпка към разходите за заплати се прибавят и другите неинвестиционни разходи на ученик (особено за учебници и материали, по-нататъшно обучение на учителите и други разходи, свързани с трудови отношения). Така се формира националната сума (за неинвестиционни разходи) за един ученик.

Необходимата сума за издръжка на един ученик, умножена по очаквания брой на учениците от всяка възрастова група за дадена година, определя нормативното разпределение на бюджета. Впоследствие общият бюджет се разпределя между регионите, съобразно броя на педагогически и непедагогически персонал във всеки регион според изплатените им заплати за предходната година.

Таблица 1. Национална сума за ученик през 2005-2013 година (в евро)

Възраст (години)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
3-5	1123,70	1222,62	1321,99	1488,60	1371,97	1566,75	1444,28	1540,99	1465,95
6-14	1203,27	1344,21	1517,79	1733,50	1614,56	1837,54	1842,93	1978,37	1882,03
15-18	1574,95	1716,81	1855,13	2107,22	1907,46 ¹⁾	2142,10	2139,81	2290,40	2178,86
19-21	1346,39	1483,97	1604,13	1803,93	1662,46	1873,07	1835,29	1954,17	1859,27
3-18²⁾	-	6297,59	6828,83	8437,48	7776,29	8747,13	8865,27	9393,65	8936,20

¹⁾ Намаляването на националната сума за ученик се дължи на директното включване на ученици в първата година на дневната форма на обучение в институция за след средно, но не висше образование (*nástavbové studium*) през 2009 г.

²⁾ В регионална образователна единица за институционална грижа за деца и юноши

Регионалните власти разпределят средствата между училищата на тяхна територия въз основа на броя на учениците, умножен по уточнена регионална сума за един ученик. Сумата е изчислена за определени учебни и професионални направления, видове и форми на обучение в съответния регион по собствена система, съобразена с постановление на Министерството на образованието, младежта и спорта и перспективите пред региона. Самата система се определя и оповестява от регионалните власти. Тя представлява стандарт, базиран на брой деца, ученици и гр.

Финансирането на частните училища се регламентира със закон (306/1999 Coll.). Сумата

за ученик, предназначена за покриване на неинвестиционните разходи за частните училища се определя ежегодно от Министерството на образованието. Регионалните власти отпускат на частните училища средство на базата на формули.

Религиозните училища получават финансиране пряко от Министерството на образоването съобразно сумата за ученик, определена за частните училища, като това не включва средства за поддръжка на собственост, която не принадлежи на държавата.

Финансирането на принципа „сума за ученик“ също така се допълва от финансиране на програми за развитие, които са насочени към изпълнение на специфична задача, обявена от министъра на образоването, като обикновено не се взема предвид типа на училището.

През 2013 г. средствата за програми за развитие съставляват само 0,4 % от директните разходи в бюджета, осигурен на училищата от Министерството на образоването.

Финансова автономия и контрол

Училищата и учебните бази могат да се основават от Министерството на образоването, младежта и спорта, от местните власти – от общините (или сдружение на общини) като:

- субсидирани организации;
- училища със статут на юридическо лице.

Субсидираните организации имат дълга традиция и са най-разпространената форма на обществено училище. В учредителния им акт са указаны целта и предметът на дейност. Определени са правата на организацията за разпореждане с поверената ѝ собственост. Уточняват се допълнителните сфери на дейност, които не трябва да възпрепятстват изпълнението на основното предназначение. Субсидираните организации могат да притежават само собственост, необходима за основната им дейност. Те може да придобиват собственост безвъзмездно от своя основател – чрез дарение, по наследство или по друг начин, със санкция на основателя, който наблюдава финансовия мениджмънт.

Училищата със статут на юридическо лице се появяват като форма в новия Закон за образоването от 2004 г., която не влияе на работата и финансирането на училищата и учебната база. Тази форма разполага за осъществяване на своите дейности със собствена, наема или заема от основателя или друго лице база. Основните и допълнителните дейности се определят от учредителния акт.

Директорът на училището, определен от държавата, общината или сдружението на общини, управлява поверената му институция и изпълнява ролята на организационен ръководител с правомощия в сферата на финансово управление.

Училищният съвет (*školská rada*) одобрява годишния доклад на училището, обсъжда бюджета, изразява своето мнение при анализиране на икономическите резултати и предлага мерки за подобряването им, като по този начин изпълнява обществен контрол.

Такси в общественото образование

Такса се заплаща в образователните институции за деца под 3 години, като не съществува законосъобразно ограничение за размера на таксата. Общините осигуряват подкрепа за дейността на този вид обществени единици, а родителите заплащат между 18 и 255 евро. Частните институции обикновено имат по-високи такси, но за тях липсват статистически данни.

Предучилищното образование може да е платено, каквато е обичайната практика. В обществените и държавните училища размерът на таксата се определя от директора на училището, като че до голяма степен той се регламентира с постановление. Директорът на училището определя таксата за една учебна година така, че тя да не надвишава 50% от реалните средни неинвестиционни месечни разходи за дете през предходната календарна година, като се изключват разходите, които се поемат от Министерството на образованието, младежта и спорта. За децата в целодневна институция, чието присъствие е ограничено до максимум 4 часа поради получаване на родителска издръжка, се заплащат две трети от таксата, определена за целодневна грижа. Получаването на някои социални помощи е предпоставка за освобождаване от такса за детска градина.

Образованието през последната година в обществена или държавна детска градина е безплатно. В случай на отлагане на задължителното образование обаче, повторянето на годината трябва да бъде заплатено.

Безплатната последна година в детска градина е една от мерките, насочени към изравняване на разликите в социалното и културното развитие на децата.

Частните институции определят таксите си на пазарен принцип.

Основното и средното образование са безплатни с изключение на частните и религиозните училища, които могат да изискват заплащане на такса.

В много училища съществуват родителски асоциации с легален статут, които могат да събират предварително договорени доброволни субсидии и да подпомагат училището и учениците при специфична нужда.

Частно образование

Частните училища и учебните бази получават субсидии от държавния бюджет чрез местната власт. Субсидията е предназначена за неинвестиционни разходи, свързани с образованието, и за финансиране на текущи неинвестиционни разходи (които при обществените училища се покриват от основателя на училището – регион или община). Тези средства се разпределят на базата на договор, подписан с регионалната власт за съответната календарна година. Договорът уточнява образователните дейности, за които се разпределят субсидиите, техния обхват (броя на учениците) и процента от сумата за ученик. Сумата за ученик за частните училища, които имат различни курсове и форми на обучение, продължителност на учебното време и големина на училището, се определя годишно от Министерството на образованието, младежта и спорта на базата на Закона за разпределение на субсидии за частни училища. Увеличение на сумата за ученик със специални образователни потребности също е предвидено. Капиталовите разходи на частните училища се покриват от основателя.

Ако дадено частно училище изпълнява главните условия, които са: регистрация в Регистъра на училищата и учебните бази и други административни изисквания, упоменати в договора, вкл. представяне на отчет за предишни субсидии, годишен доклад за училищната дейност и доклад на училищното ръководство и информация за техните гускуси, то получава основната субсидия.

Частно училище може да получи повишена субсидия, ако изпълни следните условия: училището трябва вече да е получило субсидия за една година, последната оценка на Чешкия училищен инспекторат га е средна или по-висока, училището га е обществено полезна корпорация или училище със статут на юридическо лице (в случай на друга правна форма) и га се ангажира да оползотвори всички печалби за образование.

Субсидиите се разпределят като произведение на процентния дял от сумата за ученик,

определенена в договора, и реалния брой на учениците в определена учебна година. Министерството на образованието превежда средствата на регионите всяко тримесечие, а те ги пренасочват към отделните училища.

Таблица 2. Основни и повишени субсидии от формулата за финансиране на частни училища (в процентен дял)

Вид училище	Основни субсидии (%)	Повишени субсидии (%)
Детска градина (<i>mateřská škola</i>)	60	100
Основно училище (<i>základní škola</i>)	60	100
Училище от Втория етап на средното образование (<i>střední škola</i>)	60	90
Висше професионално училище (<i>vyšší odborná škola</i>)	60	90
Специално училище (<i>speciální škola</i>) ¹⁾ и училище от Втория етап на средното образование (<i>střední škola</i>), осигуряващо ниво "střední vzdělání"	80	100
Други училища и учебни институции	50	80
Учебна институция за грижи за деца и юноши	80	100

¹⁾ т.е. училище, което организира образователни програми за ученици с увредено здраве и специално основно училище (*základní škola speciální*)

Определената на централно ниво сума за един ученик в частно училище е съобразена с бюджетните възможности на местните власти в съответния регион.

Частните основни училища (*základní škola*) и детските градини (*mateřské škola*), които по принцип се учредяват от общините, могат да отправят искане към общината (или сдружението на общините) за други субсидии за покриване на неинвестиционни разходи. По подобен начин регионалната власт, която обикновено е основател на средни професионални училища (*střední školy*), може да допълни основната субсидия с други средства, ако дадено частно училище успешно предоставя обучение в област, търсена на пазара на труда.

Частните училища събират такси, чието ниво зависи от сложността на областта на обучение, техническото оборудване на училището и икономическата ситуация в съответния регион (например съществува разлика между таксите в Прага и в провинцията).

Религиозните училища получават финансиране директно от Министерството на образованието по същия начин, както частните училища. Субсидията не покрива средствата за поддръжка на материалната база, която е собственост на основателя. За разлика от частните, някои религиозни училища получават по-голяма част от сумата за ученик за текущи разходи. Министерството на образованието разпределя средствата за отделните училища и ги превежда на училищата всяко тримесечие (без да преминават през местната власт).

Религиозните училища могат да начисляват такси, но обикновено не го правят.

Източник:

Funding in Education

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Czech-Republic:Funding_in_Education

Б. Машах

ФИНАНСИРАНЕ НА УЧИЛИЩАТА ЧРЕЗ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО ПАРТНЬОРСТВО

През 2009 г. в рамките на многогодишната изследователска програма на Световната банка са изследвани основните форми на публично-частното партньорство (ПЧП) за финансиране на училищата, което подпомага държавите при реализиране на конкретните им образователни цели.

Международният опит в използването на ПЧП е главно в сферата на финансирането на частните училища. Ролята на ПЧП се изразява в:

- увеличаване на капацитета на агенциите в сферата на публичното образование, които регулират, контролират и сключват договори с частните училища;
- създаване на възможности на училищата да осигуряват висококачествено образование, като им се предоставя по-голям достъп до капитал и техническа помощ в подкрепа на тяхната образователна и управлена практика;
- създаване на институции, които да осъществяват ПЧП и да гарантират достъпа до информация по отношение на образователните резултати на училищата.

Най-общата форма на партньорство е тази, при която правителството финансира съществуващите частни училища, главно за да повиши достъпа до образование и да подобри неговото качество.

Правителствата все повече осъзнават положителната роля на ПЧП за образованието и постоянно създават институции, механизми за финансиране и регуляторни рамки, с които да оказват влияние върху развитието на качество на образованието.

В зависимост от степента на използване на ПЧП, държавите се намират в широк диапазон. Той варира от страни, в които образованието се осигурява само от публичния сектор, до страни, в които образованието е предимно публично финансирано, но осигурено от частния сектор.

В страните, в които правителствата са изцяло отговорни за образованието и свързаните с него услуги и които изпълняват всички регуляторни и финансово функции, липсва съдържаща съдържание за ПЧП.

Страните, в които частните училища функционират в рамките на централизираната нормативна рамка, но не получават публично финансиране, се определят като страни със зараждаща съдържание за ПЧП.

Страните, в които правителствата субсидират частните училища, се определят като страни със развиваща съдържание за ПЧП.

Страните, в които правителствата сключват договори с частните училища за обучението на определен брой ученици през определен период от време и ги финансират на базата на броя на учениците, се определят като страни със нормална съдържание за ПЧП.

В страните с развита съдържание за ПЧП, частните организации подписват споразумения с правителствата, според които получават финансиране от държавния бюджет, за да осигуряват функционирането и да управляват публичните училища.

В страните с най-силно развита или т. нар. „интегрална“ съдържание за ПЧП публичният сектор финансира частните училища, като осигурява на учениците ваучери за тяхното обучение, независимо от училището, в което те са избрали да се учат, с което се насърчава свободният избор на учениците и конкуренцията между училищата.

Една от разпространените форми на ПЧП е *ваучерната система*. Някои правителства използват универсални ваучерни системи, за да увеличат достъпа до висококачествено образование и за разнообразяване на профила на училищата. В няколко високоразвити в това отношение страни като Белгия, Чехия, Дания, Ирландия, Холандия и Швеция съществуват

системи за училищно финансиране, които използват Ваучери или подобни механизми.

Основните характеристики на Ваучерната система са следните:

- Финансирането се базира на ясно изразено търсене от страна на родителите.
- Всички частни училища споделят риска, че могат да бъдат закрити в случай на негос-тинг на ученици.
- Частните училища са разнообразни и иновативни.
- Учителите и учениците могат свободно да правят избор между публичните и частни-те училища.
- Финансирането и снабдяването са отделни дейности.
- Всички училища трябва да отговарят на държавните образователни стандарти.

Сключването на договори за осигуряване на образователни услуги е форма на ПЧП, при която договорите на публичния сектор с частни дистрибутори се сключват за обучение на определен брой ученици срещу заплащане на базата на един ученик. Тези договори се различават от Ваучерните системи по включението в тях елемент на риск. Както публичният, така и частният сектор поемат еднакъв риск от финансови загуби, но и от еднакви стимули.

Правителствата могат да сключват договори с неправителствени организации за оси-гуряване на професионални и поддръжащи услуги в публичните и в частните училища за обу-чение на социално слаби ученици. Тази практика се прилага в редица страни.

Правителствата могат да сключват договори и с частни организации, които да поемат изцяло функционирането на училищата, включително преподаването, управлението, финан-сирането, набирането на персонала, поддръжащите услуги и поддръжането на сградния фонд. Частните училища, които се финансират с публични средства, имат потенциал да подобрят качеството на образоването и да повишат ефективността на образователния процес, тъй като притежават по-голяма автономия в сравнение с традиционните публични училища, кои-то са обект на повече бюрократични изисквания и натиск от страна на учителските съюзи. Освен това в частните училища, финансиирани с публични средства, решенията относно учи-лишното управление се взимат на равнище, което е по-близко до бенефициентата.

В САЩ има силно децентрализирана образователна система и активен капиталов пазар, който инвестира в организации и институции за стопанско управление на образоването. По тази причина САЩ е държавата с най-голям опит в сключването на договори за частно управ-ление на публичните училища.

В страната съществуват две форми на частно управление на училищата:

- организации, чиято дейност е насочена към управление на образоването;
- чартърни училища¹ (charter schools)

Въпреки че концепцията за „чартърните училища“ изисква „отворен“ прием и безплатно обучение, те имат възможността да приспособяват учебните си програми и да ги насочват към специфични групи от населението, като например отпаднали ученици или ученици с из-лючителни образователни интереси.

В доклада на Световната банка се подчертава, че в сферата на основното образование

¹ Нова форма на обществени училища – представляват малки училища, финансиирани от обществени дънци, но с по-персонален подход в обучението и с акцент върху качеството.

има гъвка начина за подобряване на образователните резултати. *Първият* е свързан с допускането на най-компетентните оператори да управляват повечето училища, а *вторият* – да се стандартизират добритите практики, основаващи се на местни изследвания или на доказано успешни примери в региона.

Публично финансираните частни училища са иновативни и често експериментират, тъй като те притежават автономия по отношение на подбора и внедряването на своите образователни стратегии. Освен това, сключените договори за оперативни услуги са атрактивни за многообразните частни доставчици, което води до голямо разнообразие при предоставянето на образователни услуги.

В САЩ, както и в някои страни от Близкия Изток и Латинска Америка (Камар и Колумбия) са създадени ясни условия за привличане на високоефективни или специализирани образователни организации, които изцяло да управляват качеството на образованието.

В редица модели за ПЧП взимането на решения по отношение на управлението на училищата се предоставя на самите училища. Това създава условия доставчикът на образователната услуга да отговаря непосредствено пред потребителите – ученици, родители и местни общности, което води до по-голяма ефективност на входните ресурси и по-добри образователни услуги.

Практиката показва, че функциониращите като частни публични училища изразходват сравнително по-малко финансови средства, а техните ученици показват по-високи образователни резултати, в сравнение с тези на публичните училища. Една от причините за това е в по-голямата автономия по отношение на взимането на решения относно педагогическите методи и управлението на финансите и човешките ресурси.

Наложеният във Великобритания модел на частно финансиране позволява на частните консорциуми и на публичните органи да установяват партньорство с държавата за изграждане и поддръжане на образователни услуги. Моделът на Великобритания се разпространява и в други европейски държави, както и в Австралия, Канада и Египет.

Източник:

The Role and Impact of Public-Private Partnerships in Education

2009 The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank -

http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079934475/547667-1135281523948/2065243-1239111225278/Role_Impact_PPP_Education.pdf

М. Стоянова

ЦИФРИ И ФАКТИ

ДИАГРАМИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ФИНАНСОВИ ПОТОЦИ

Тези диаграми имат за цел да покажат трансфера на публичните средства към училищата в началното и общото средно образование в Европа. Информацията, която съдържат, се отнася до гъва въпроса:

1. Дали училищата сами придобиват средства от разпределени към тях ресурси, или тези средства се разпределят пряко от отговорните публични власти?
2. Кои нива на публичната власт (в съответната държава) са обвързани с училищното финансиране?

Данните в диаграмите се разчитат най-добре в посока отдолу нагоре, като се започва от ресурсите чрез проследяване на потоците към източниците им.

Различните видове ресурси, използвани от училищата, са представени в долната част на диаграмите. Те са групирани в пет категории: персонал (педагогически и непедагогически), текущи разходи, основни средства (движими и недвижими), специфични и други ресурси.

Органите/властите, които участват в получаването на тези ресурси, могат да се идентифицират чрез движение по стрелките. Те могат да са самите училища (училищни ръководства или други училищни управляващи органи) или местни, регионални и централни власти. Училищата могат да са представени на гъве нива. Те са показани в долната част на диаграмите като органи, усвояващи ресурсите. Училищата могат също да са показани и като участници във финансния трансфер, когато заплащат на персонала или придобиват сами ресурси.

Ресурсите, получени чрез публичните власти или други органи с цел финансиране на училищата, са показани като стрелки. Те могат да са прекъснати или непрекъснати и показват дали ресурсите са в брой, или в натура. Два типа разпределени суми могат да се разграничат: еднократна обща сума за финансиране на няколко вида публични услуги от определена публична власт (непрекъснати бели стрелки) и субсидии само за образователни цели (непрекъснати черни стрелки). Приносът на регионалните и местните власти към училищното финансиране със собствени средства е представен като бял осмоъгълник.

Бюджетите са представени като дебели хоризонтални черни линии. Отразени са на всяко ниво на публичната власт до училищата. Предназначението на бюджета се показва чрез стрелка(и), излизащи от него. Например, ако училищата получават само обща държавна субсидия, те я разпределят по различните категории, както желаят, и в този случай бюджетът е показан като една единствена дебела хоризонтална линия.

Когато системата за финансиране на училищата не е унифицирана в страната, поради автономия на местната власт, информацията в конкретната диаграма е пояснена. Бележките съдържат също и допълнителна информация, която дава възможност да се добие по-добра представа за състоянието на всяка една държава.

Диаграмите предоставят ключова информация по отношение на финансирането на основните и средните училища, но читателите трябва да имат предвид и ограниченията, за да се избегнат грешни изводи. Следната информация **не е налична** в диаграмите:

1. Принос от родители и други непублични ресурси, които училищата могат да събират.
2. Финансова помощ към семейства или конкретни ученици.
3. При трансфера на еднократна обща сума, разпределение на ресурси и за други публични услуги.

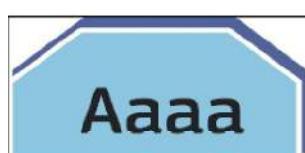
Ключ: ниво на органите/власти, участващи в трансфера на училищните ресурси

Централна Власт

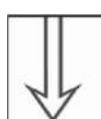
Регионална Власт/административно държавно деление

Местна Власт

Училищно ръководство или член на персонала, въвлечени в трансфера на училищните ресурси

Обща разпределена сума, осигуряваща ресурсите на публичната Власт, която ги използва

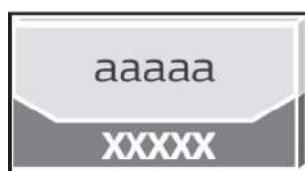
Образователни ресурси в натура, получени от публичната Власт, които се предоставят на съответната институция

Образователни ресурси под формата на твърда сума, получени от публичната Власт, които се предоставят на съответната институция

Бюджет на разположение на органа, отговорен за осигуряване на средствата

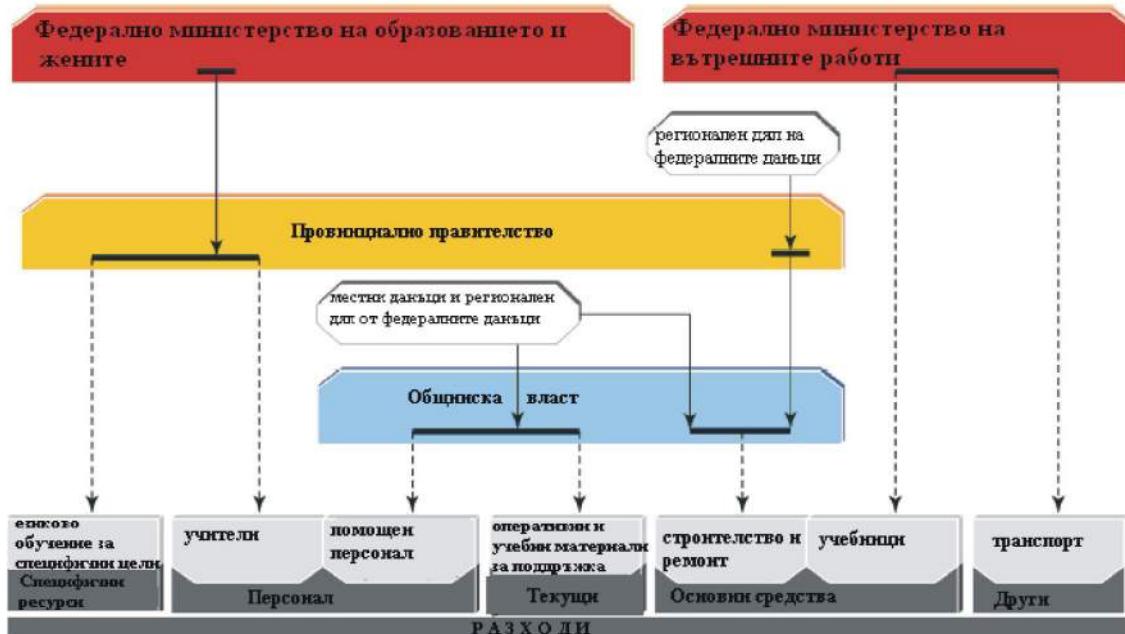

Категории ресурси, използвани в училищата

Собствени ресурси, използвани от регионалната Власт, административната структура на държавата или местната Власт, осъществяващи трансфер на училищните ресурси

Австрия

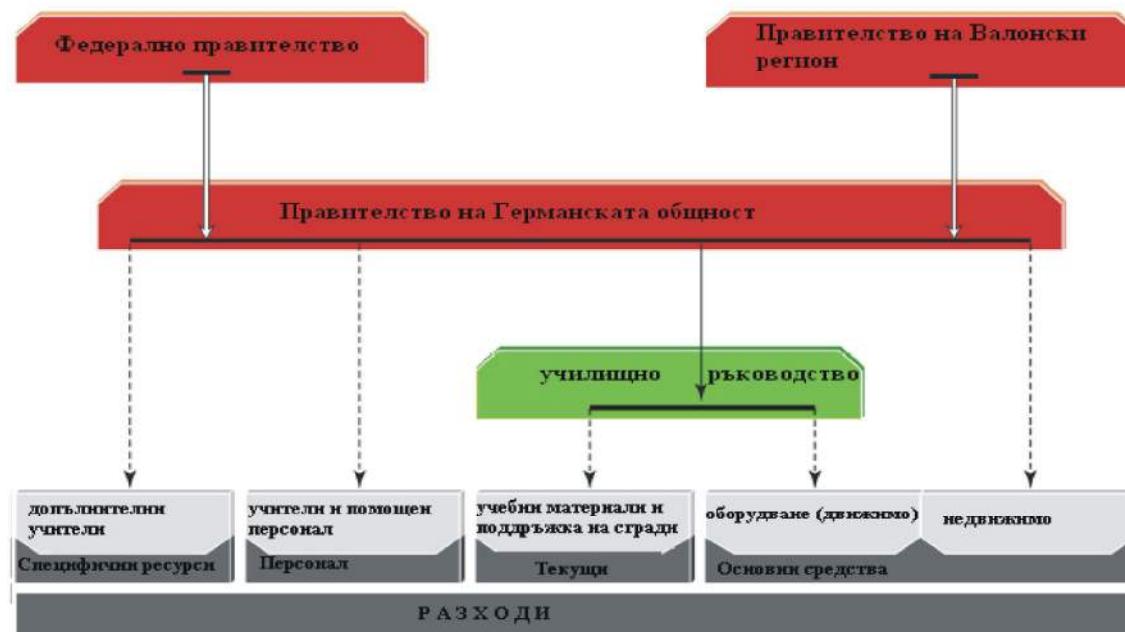

Новите средни училища (Neue Mittelschulen) се различават в някои аспекти от представените в таблицата, защото малка част от учителите са директно финансиирани от Министерството на образованието.

Министерството на образованието финансира и училищните психолози. Общините получават определена сума от местната власт за заплащане на началниците при работа в извънработно време. Малка част от средствата, изплащани от местната власт, се заделят според целите на образователните планове. Например допълнителни средства се разпределят за осъществяването на езиковото обучение за специфични цели.

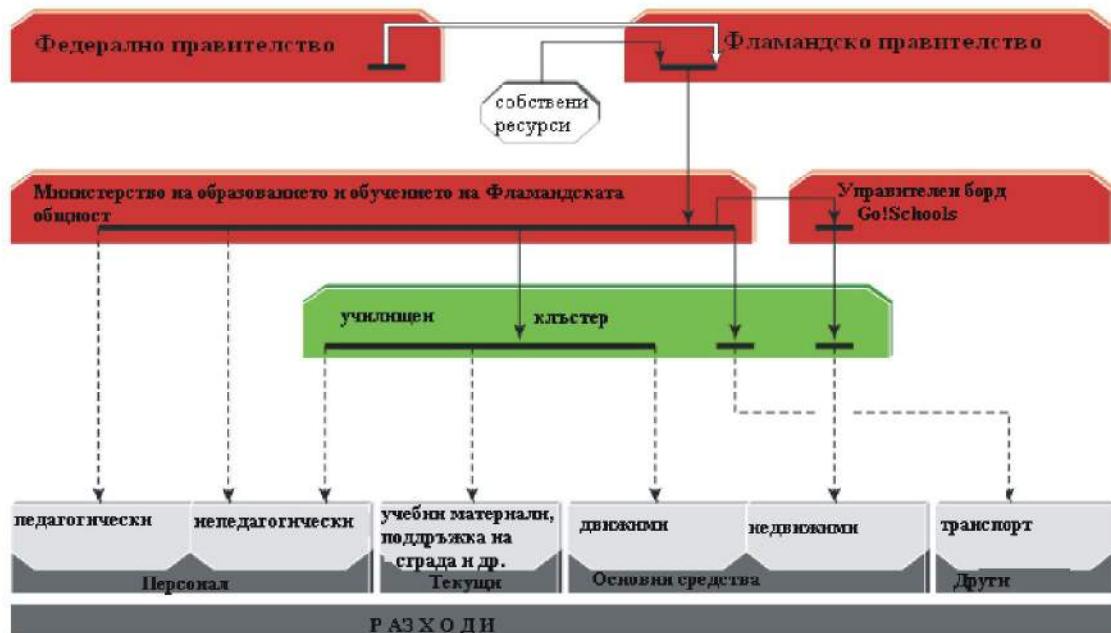
Белгия (Германска общност)

Начални и общеобразователни средни училища (общностна образователна система)

Белгия (Фламандска общност)

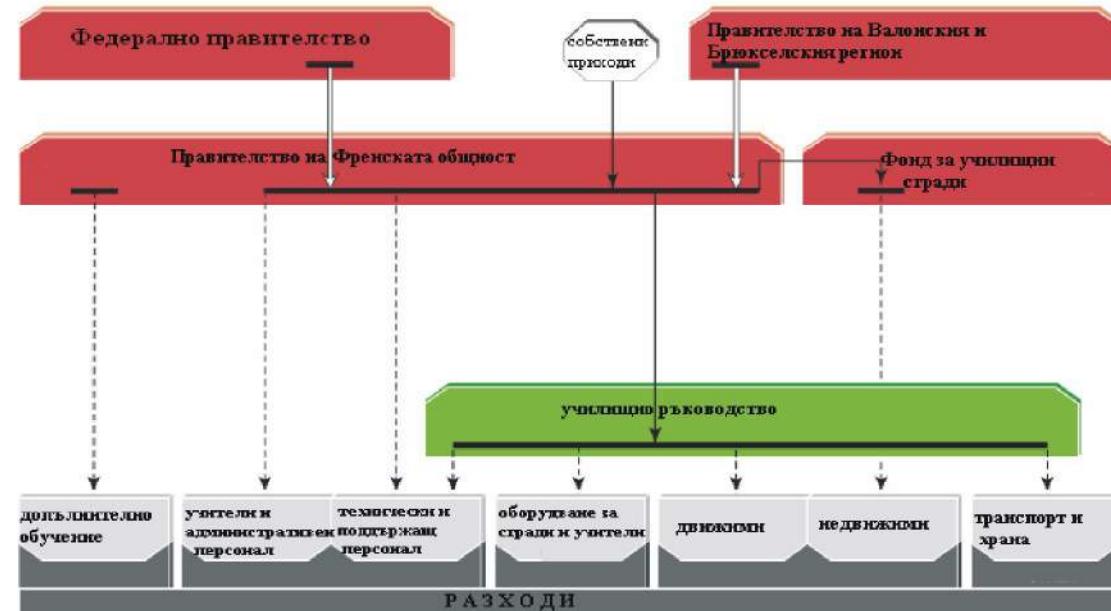
Начални и общеобразователни средни училища (общностна образователна система)

Училищата са групирани в кълстери, наречени scholengroepen, които самостоятелно управляват финансите си. Финансовата автономия на отделните училища се различава понякога вътре в самите кълстери. В някои случаи кълстериите обединяват средствата за издръжка за определен брой училища, за да се възползват от купуването на евро. В други случаи придобиването се осъществява на базата на предварително определен брой и вид на стоките и услугите. Управлятелният борд Go!Schools е главен орган, който се занимава с финансирането на училищата на Фламандската общност. Чрез специфични бюджети, разпределени от Министерството на образованието и обучението на Фламандската общност, кълстериите могат понякога директно да покрият някои от своите разходи.

Белгия (Френска общност)

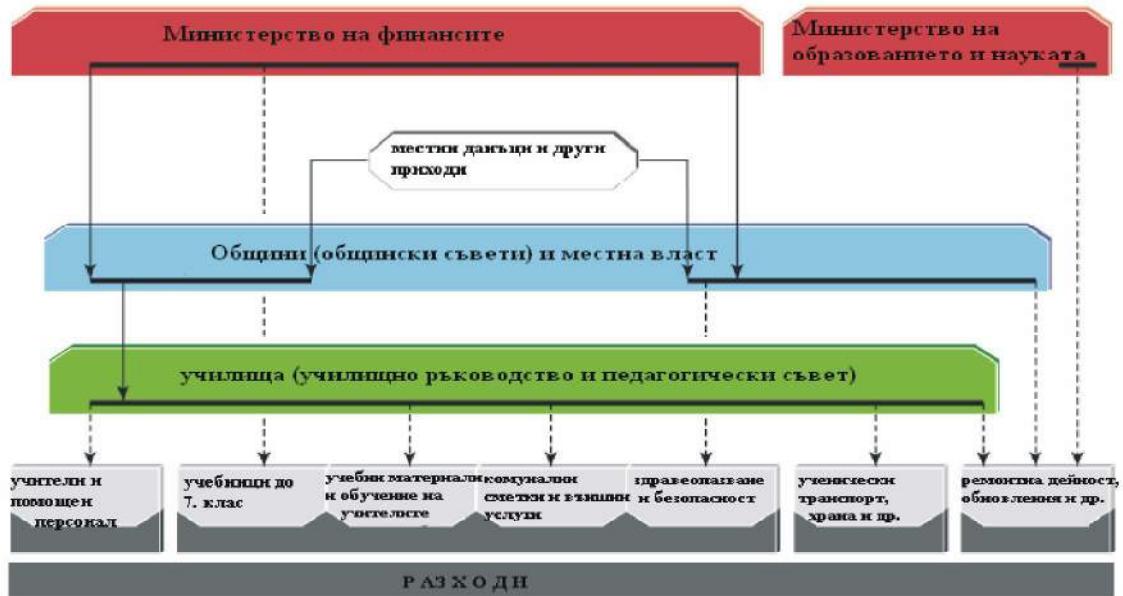
Начални и общеобразователни средни училища (общностна образователна система)

Търдата сума, преведена от правителството на Валонския и Брюкселския регион към правителството на Френската общност, се състои от данъци от радиото и телевизията. Съответните доставчици на публични услуги за професионално образование и заетост в тези региони (Forem & Actiris) изплащат допълнителни средства на Френската общност.

България

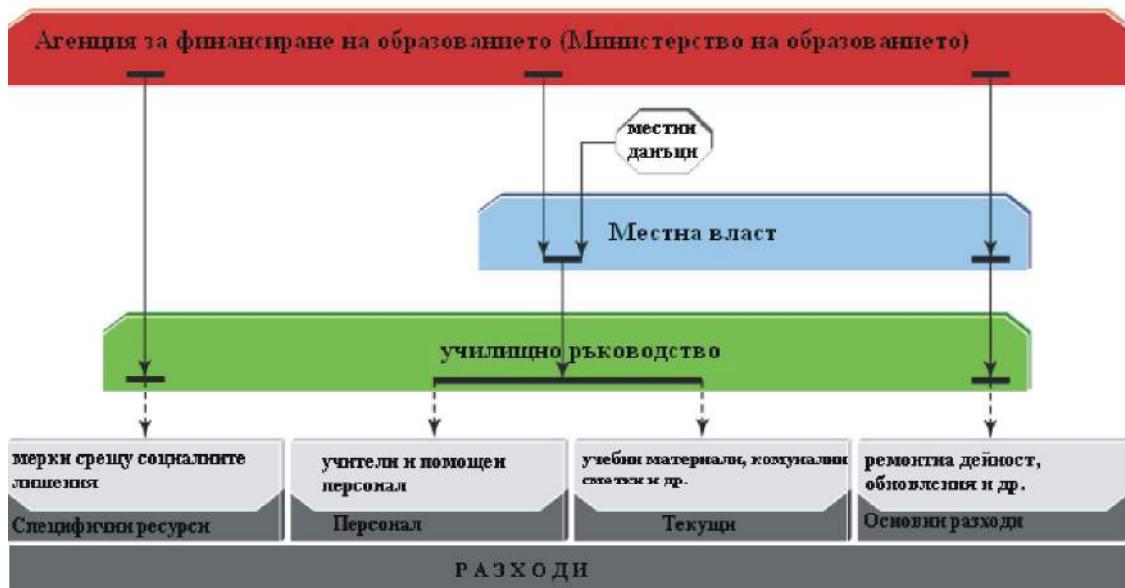
Общински основни и общеобразователни средни училища

Държавните училища се финансираат директно от Министерството на образованието и науката. Те представляват 16% от всички училища. Всяка година допълнителни средства се разпределят по национални програми за развитие на училищното образование. Тези програми (10 за 2013 г.) се предлагат на държавните и общинските училища. Програмите обхващат проблемни области като информационно-компютърно обучение, осъвременяване на професионалното образование, езиково обучение и пр.

Великобритания (Англия)

Общообразователни училища в началния етап и първия етап на средното образование

Общообразователни училища в началния етап и първия етап на средното образование са тези училища, които се финансираат директно от местната власт и включват няколко види юридически формирания: общински училища, основни училища, тръст училища, доброволчески контролирани и доброволчески спомагателни училища. Потоците в тази диаграма представляват механизмите за финансиране на образованието до 16-годишна възраст (обща годишна субсидия, Pupil Premium, автономно финансиране на капиталови разходи и Фонд за издръжката на академиите) и образованието след 16-годишна възраст (формулата 16-19, Фонд за развитие на проекти, Фонд за колежи и целево разпределение на основните средства).

Общообразователните училища са отговорни за управлението на предоставяните им средства.

Великобритания (Северна Ирландия)

Държавни и католически училища (общообразователни средни училища)

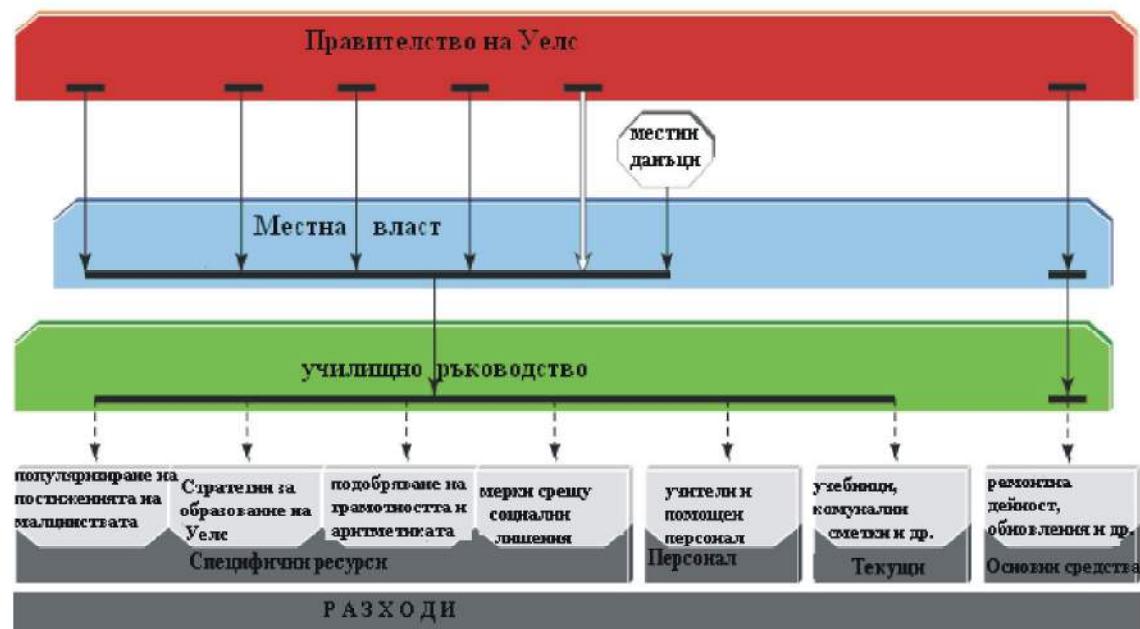

Държавните и католическите училища са собственост на Образователен и библиотечен борд. Те финансираат основните средства и заплащат за текущите разходи. Католическите училища са собственост основно на Католическата църква, техните текущи разходи се покриват изцяло от Образователния и библиотечен борд, но могат да получат и основни средства от Министерството на образованието. Потоците в диаграмата показват механизмите (бюджет на общообразователните училища и програми за набиране на основни средства) за финансиране на образованието преди и след 16-годишна възраст.

Училищата са отговорни за управлението на текущите си разходи (нял от индивидуалния училищен бюджет). Няма определени суми, които трябва да бъдат разпределени в основните категории. Подкатегориите включват тези стоки и услуги, които училищата могат да решат да придобият, ако имат средства.

Великобритания (Уелс)

Общообразователни училища в началния и първия етап на средното образование

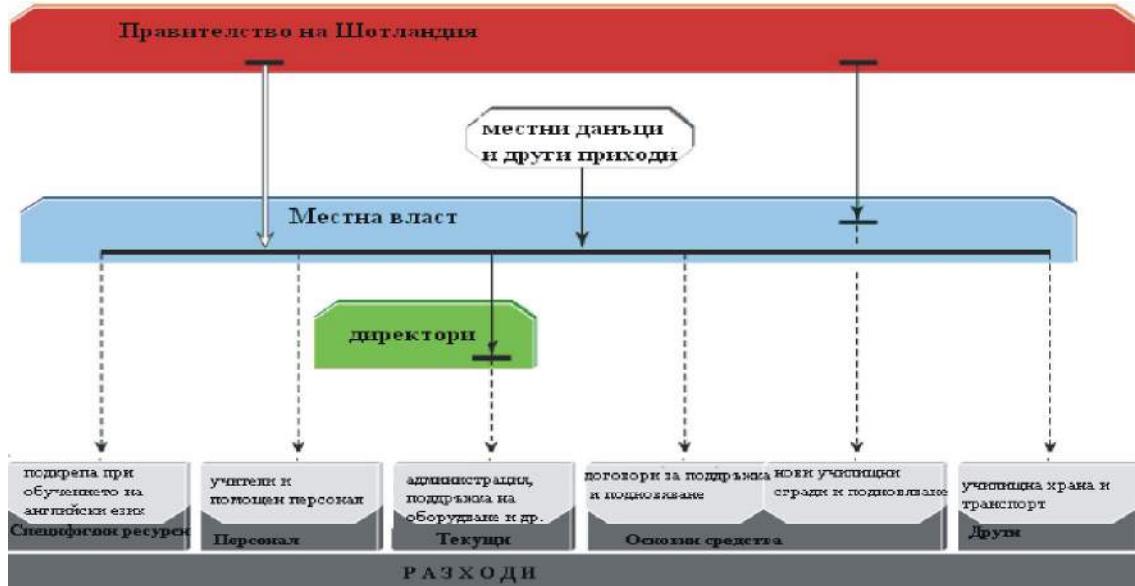
Общообразователните училища в началния етап и първия етап на средното образование се финансируват директно от местната власт и включват няколко вида юридически формирани: общински училища, основни училища, тръст училища, доброволчески контролирани и доброволчески спомагателни училища. Потоците в тази диаграма представляват механизмите за финансиране на образованието до 16-годишна възраст:

Субсидия за издръжка, субсидия за липсващи ученици, субсидия за училищна ефективност и субсидия за подобряване на училищните сгради „Училища от 21. век“. За доброволчески спомагателните училища се предоставя Субсидия за основните средства, а при образоването след 16-годишна възраст се разпределят приходни средства и субсидията „Училища от 21. век“. Субсидията за отлиция на малцинствените групи и субсидията за уелския в образованието е насочена към учениците от 3- до 19-годишна възраст.

Общообразователните училища в началния и първия етап на средното образование са отговорни за своите средства (индивидуалните бюджети са част от субсидията за издръжка). Няма посочени суми, които трябва да бъдат похарчени по отделните основни категории. Подкатегориите представят различните видове стоки и услуги, които правителството на Уелс разпределя на местната власт според приоритетите: субсидия за отлиция на малцинствените групи и субсидия за уелския в образованието, субсидия за липсващи ученици и субсидия за издръжка. Субсидията за издръжка има за цел да подобри постиженията в сферата на грамотността и аритметиката и да намали значението на бедността при придобиване на образование. Местните власти трябва да внесат сумите, които са им разпределени според субсидия за издръжка от техните собствени средства.

Великобритания (Шотландия)

Начални и общеобразователни средни училища

Германия

Начални и общеобразователни средни училища

Обществената училищна система се финансира на базата на разпределение на отговорностите на провинциалното правителство и местната власт. Поддържащият училищен орган (Schulträger) обикновено е една или няколко общини.

В някои провинции общи субсидии, разпределяни на местната власт, се калкулират на базата на очаквания брой ученици и се заделят за текущи разходи на училищата. За някои видове текущи разходи (учебни помагала, училищен транспорт и др.) местната власт може, при определени обстоятелства, да получи и други субсидии от провинциалното правителство, обикновено под формата на определена сума.

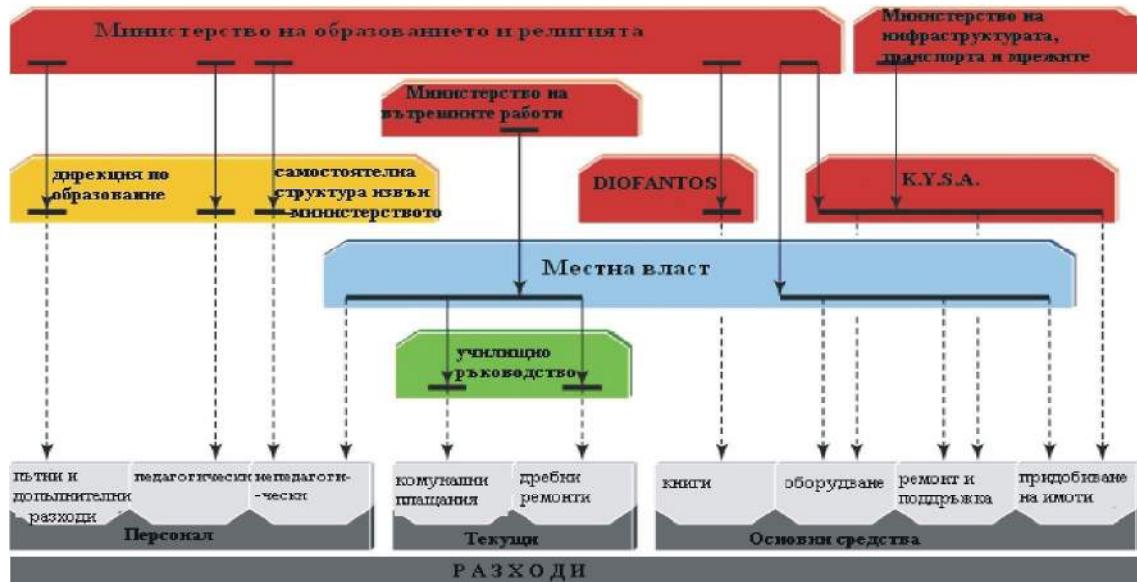
В повечето провинции властите могат да получат помощи от провинциалното правителство за строителни дейности, ремонти и др.

През последните години възможността училищата да управляват своите средства самостоятелно се увеличава след редица реформи. В повечето провинции училищата вече мо-

гат сами да определят своите разходи за определени категории (например за учебни помагала) от общия бюджет, който е разпределен от поддържащия училищен орган. Положени са начални стъпки, за да се създаде възможност училищата сами да определят своите нужди по отношение на човешките ресурси, например разходите за персонал.

Гърция

Начални и общеобразователни средни училища

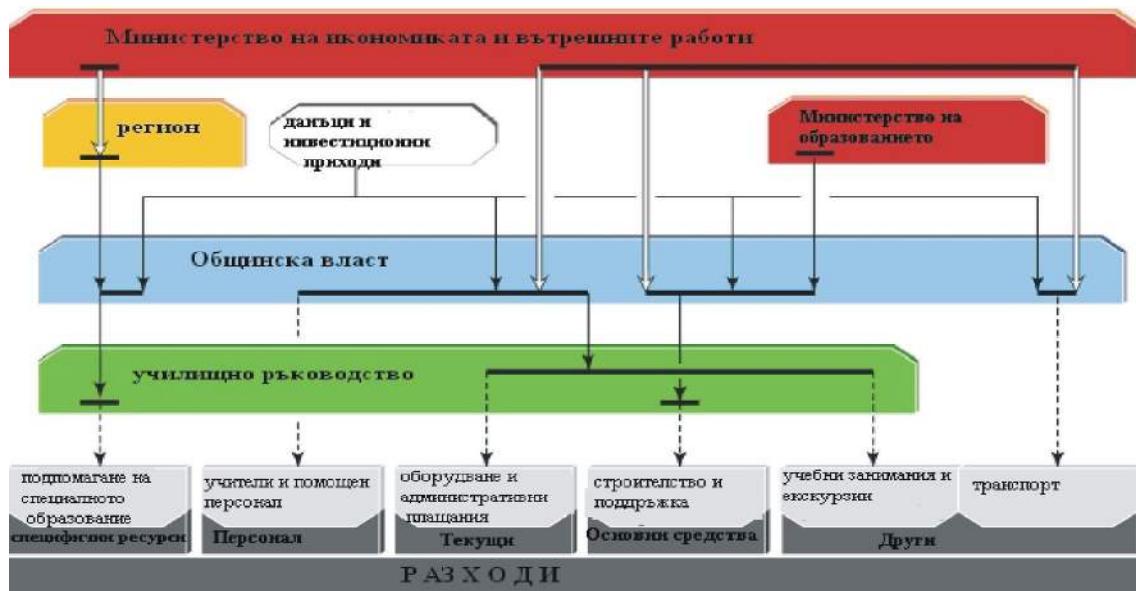

Диаграмата не включва църковните училища.

Организацията К.Y.S.A. (за сградна инфраструктура) е отговорна за придобиването на земя и имоти, поддръжката, ремонти и оборудването. Средствата, които получава от Министерството на инфраструктурата, транспорта и мрежите, се използват за всички цели, без придобиване на оборудване. Средствата за оборудване се получават от Министерството на образованието и религията.

Дания

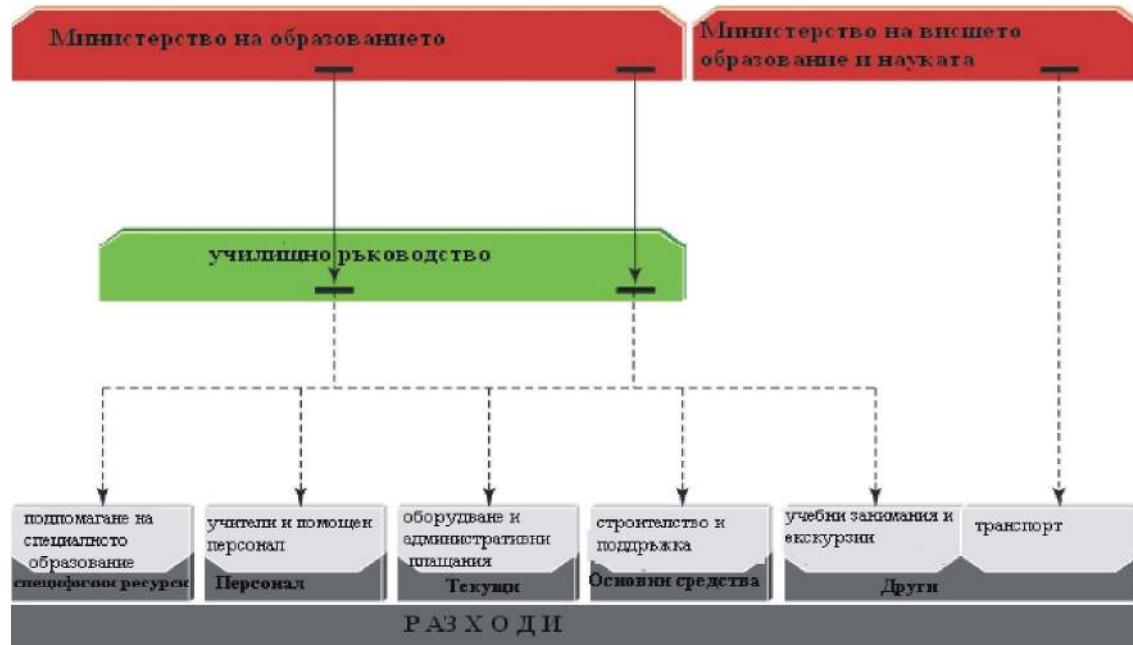
Folkeskolen (начални училища и училища от първия етап на средното образование)

Общините решават дали да разпределят своите приходи към училищните бюджети.

Дания

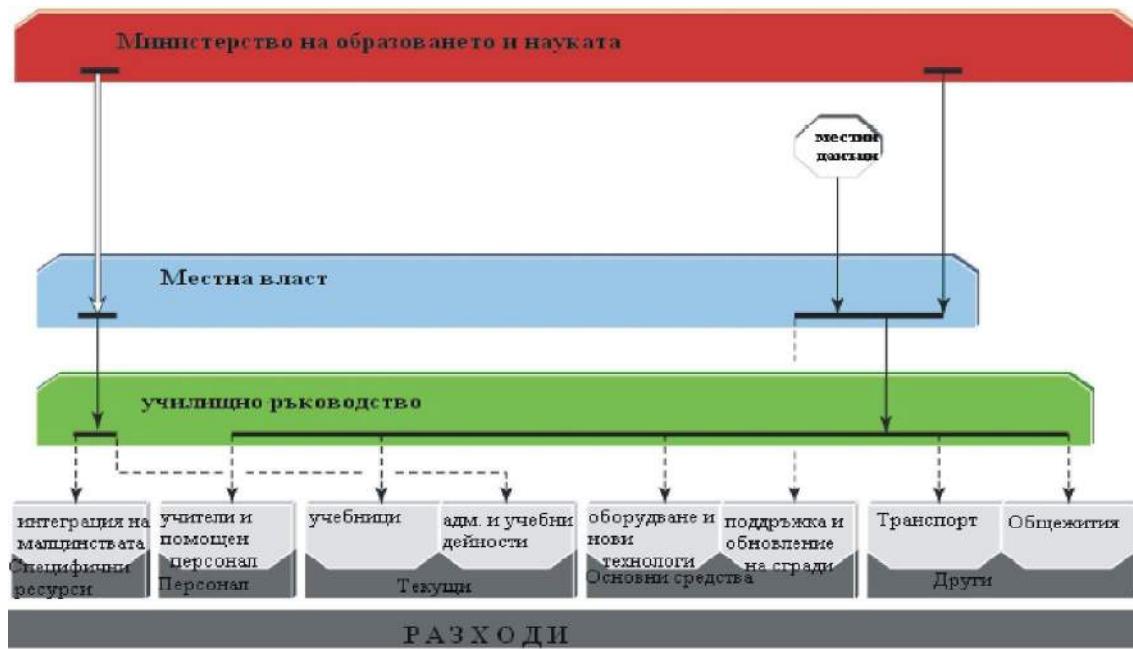
Gymnasium (втори етап на средното образование)

Разпределените средства от Министерството на образованието и Министерството на Висшето образование и науката се предоставят от Министерството на икономиката и вътрешните работи. Министерството на образованието предоставя общи субсидии на училищните ръководства и субсидии за целеви проекти. Тези средства могат да бъдат употребени за набавянето на всякакъв вид ресурси.

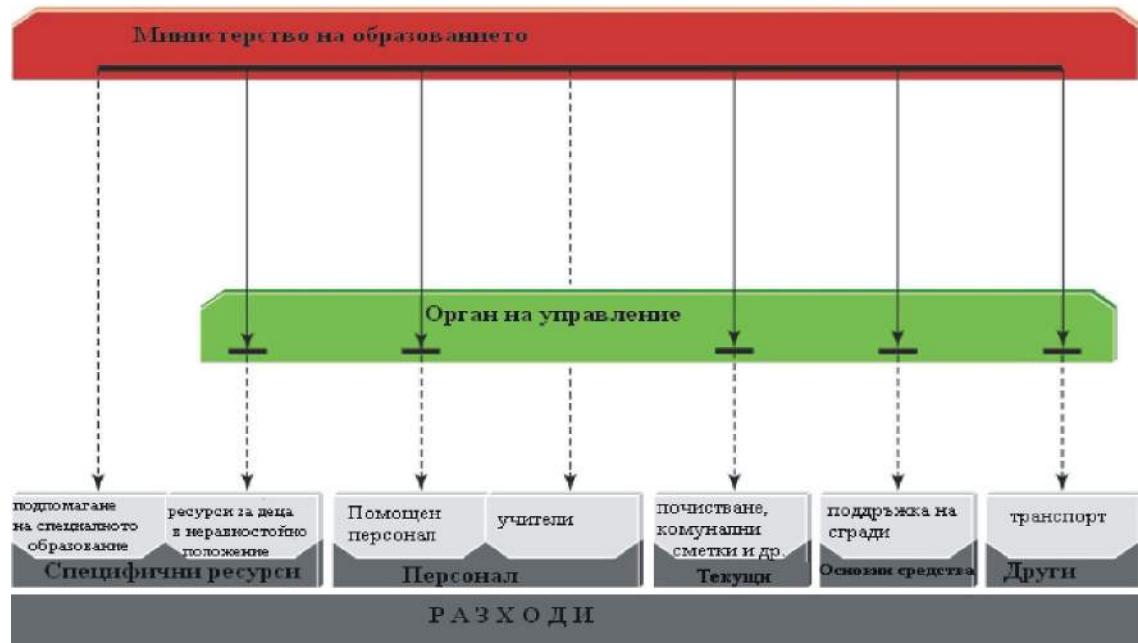
Естония

Начални и общеобразователни средни училища

Ирландия

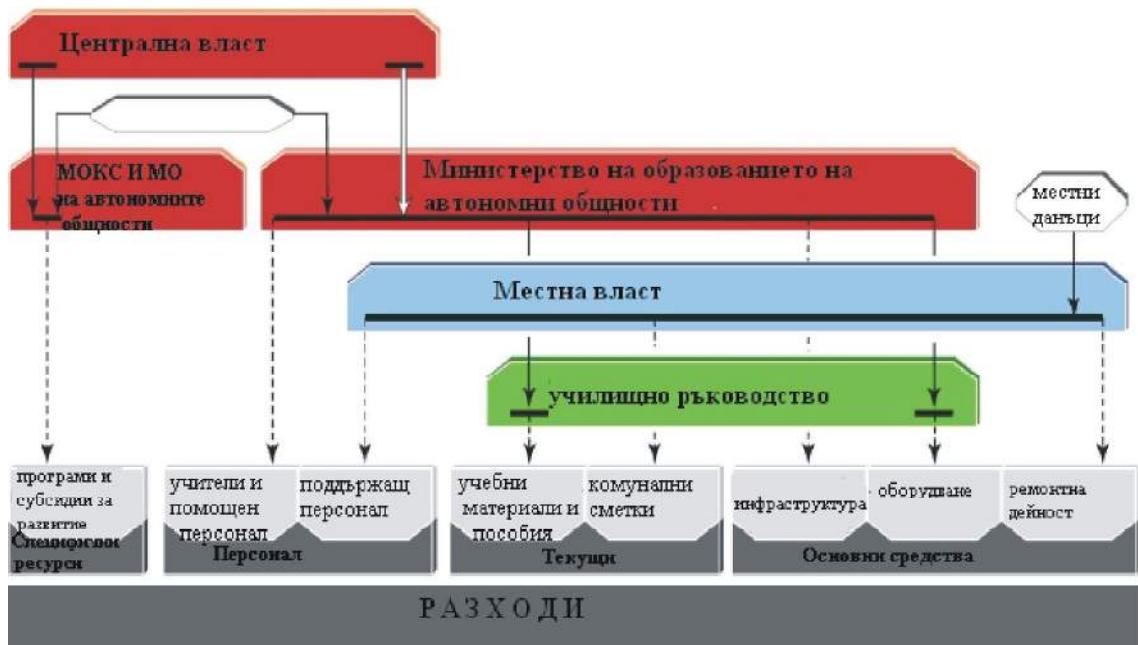
Начални и общеобразователни средни училища

Диаграмата показва ситуацията в основните училища и в около 2/3 от средните училища (приблизително 500). За около 1/3 от средните училища средствата преминават през управителен борд по образованието (междинна структура).

Испания

Начални училища

Диаграмата показва най-често срещаните ситуации, откакто автономните общности делегират компетенции към местната власт.

Заедно с сържавата, 15 от 17-те автономни общности допринасят към общия Основен

фонд за гарантиране на публичните услуги. Този фонд е разработен с цел да позволи на всички автономни общности да получат еднакъв обем ресурси за всеки гражданин, за нуждите на образованието, здравеопазването и социалните дейности. Другите две общности - баски и наваре, сами финансираат образованието чрез разпределените им средства. Те допринасят за покриването на общите разходи.

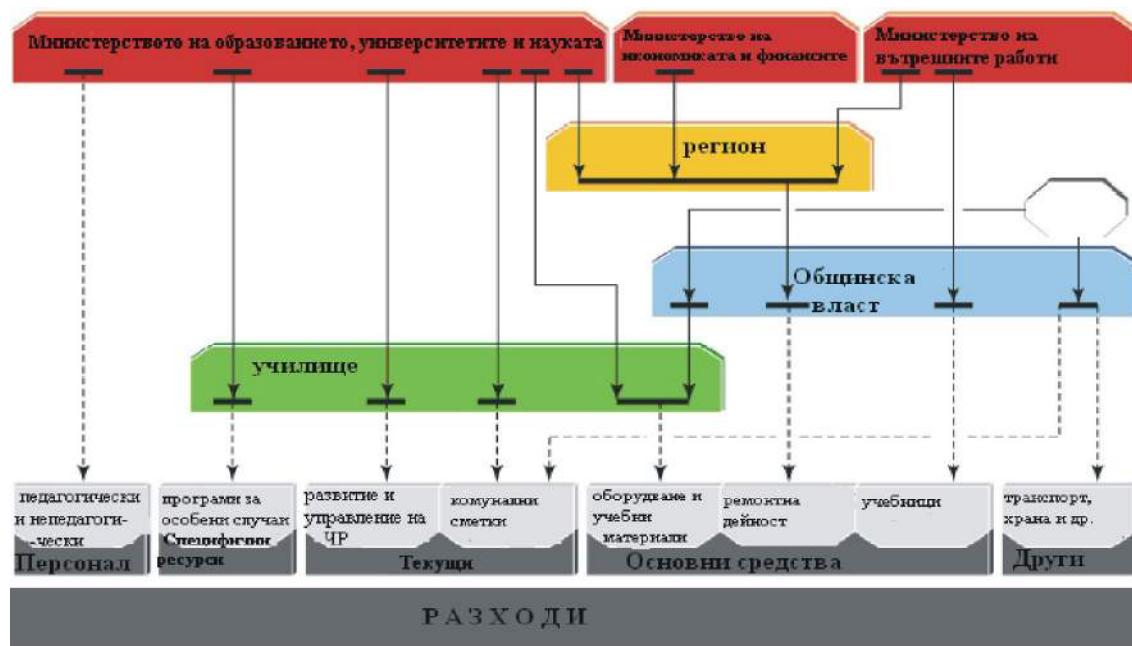
Министерството на образованието, културата и спорта управлява публичните средства за училищата в автономните градове Сеута и Мелиля, както и за образователните институции в други държави.

Ресурсите на местните власти се получават предимно от данъци. Те могат да използват също средства, получени от автономните общности или държавата за покриване на част от разходите им.

Регионалните данъци се разпределят към Фонда за покриване на основни услуги, обслужван от централната власт. Той представлява твърда сума за всички публични услуги. Преразпределя се към автономните общности, които използват тези средства за образователни и други потребности.

Италия

Начално и първи етап на средното образование

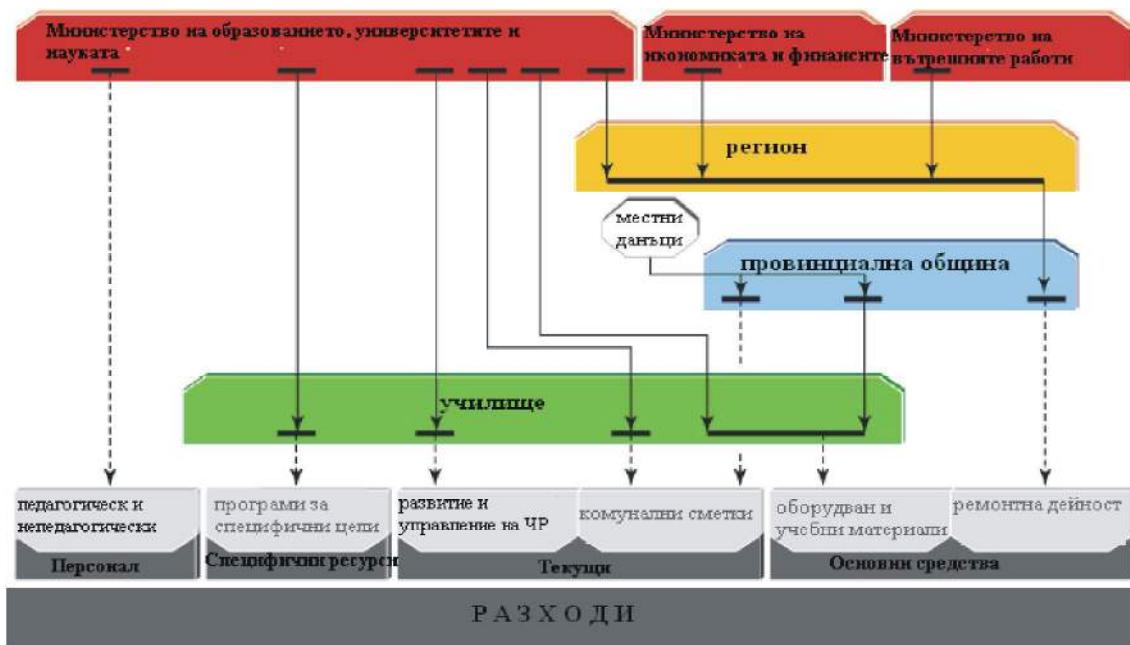

Общините получават средства от Министерството на вътрешните работи чрез регионалните правителства с цел осигуряване на бесплатни учебници или с отстъпка по време на задължителното образование. В основното образование учебниците са изцяло бесплатни. Средствата се получават от общините и се разпределят в училищата под формата на купони за покупка на учебници. Училищата раздават купоните на семействата, които закупуват с тях необходимите книги, а общините ги заплащат на книжарниците.

По отношение на общата издръжка Министерството на образованието разпределя на всички училища средства за осигуряване на чистотата. Други разходи по поддръжката се покриват от местните власти (провинциалните общини в гимназиите) и от общините (за основното и първия етап на средното образование), които покриват всички разходи.

Италия

Общообразователни гимназии

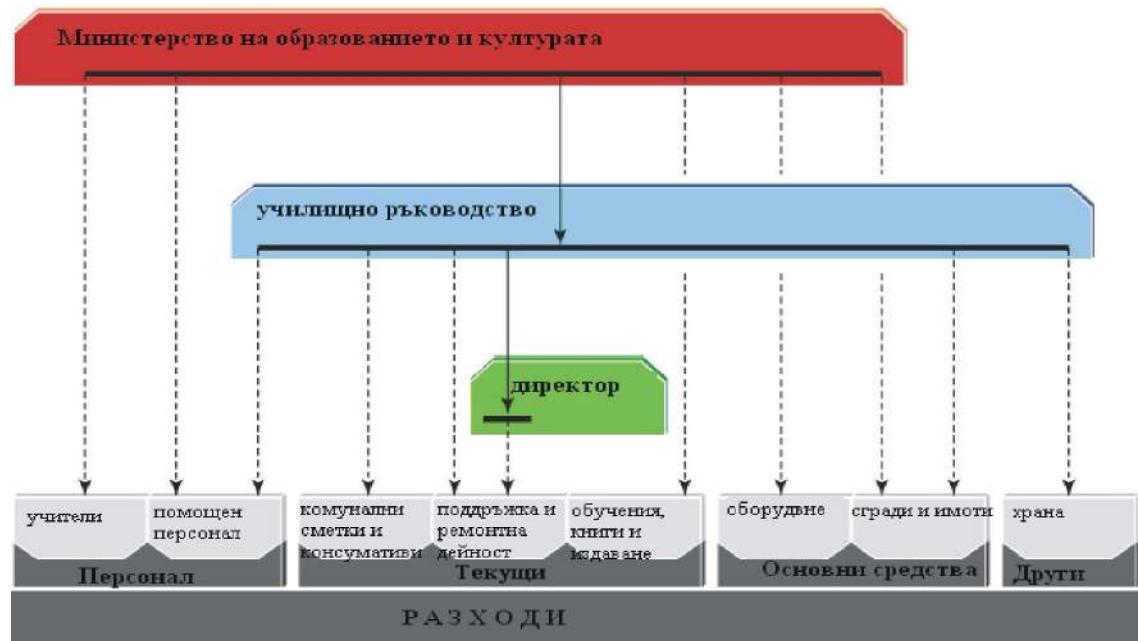

Общините получават средства от Министерството на Вътрешните работи чрез регионалните правителства с цел осигуряване на безплатни учебници или с отстъпка през първите две години на втория етап на средното образование (задължително образование) за семействата, които са под определено ниво на минимални доходи.

По отношение на общата издръжка Министерството на образованието разпределя на всички училища средства за осигуряване на чистотата. Други разходи по поддръжката се покриват от местните власти (провинциалните общини в гимназийте) и от общините (за основното и първия етап на средното образование), които покриват всички разходи.

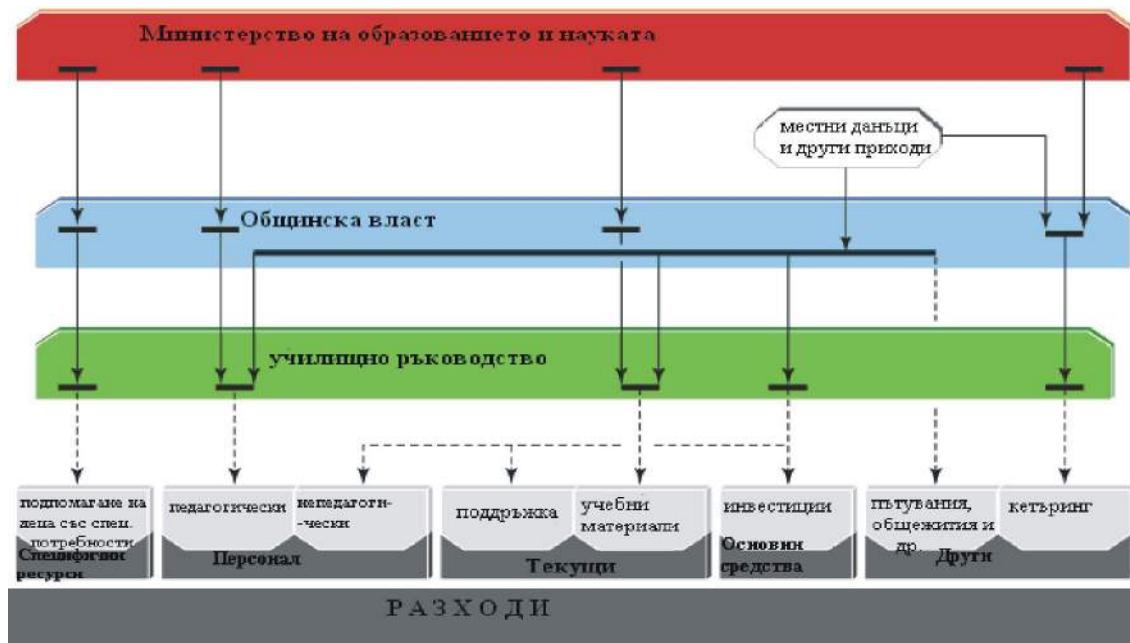
Кипър

Начално и първи етап на средното образование

Ламвия

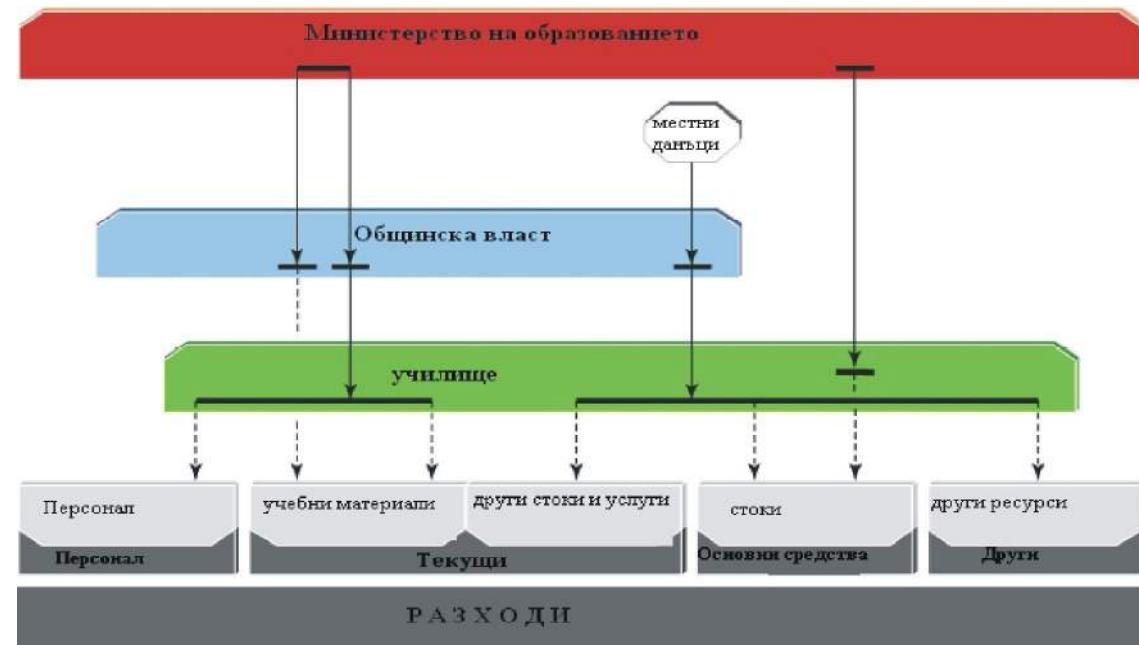
Начално и първи етап от средното образование

Диаграмата представя финансовите помощи за общообразователните училища без обаждения. Съществуват малък брой общообразователни и специализирани училища с обаждения (около 5% от всички училища), при които по аналогичен начин се разпределят учителите, но има разлика при разпределението на оперативните разходи и основните средства.

Aumßa

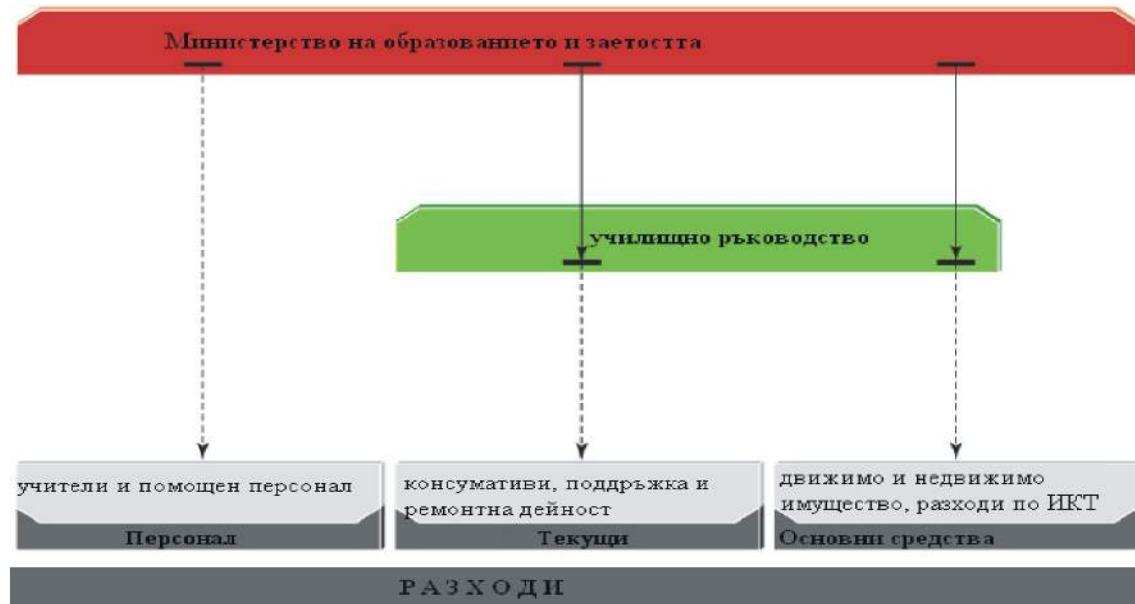
Начално и първи етап на средното образование

В зависимост от общината 94-95% от ресурсите за персонал и учебни материали се разпределят на училищно ниво, докато другите 5-6% се разпределят на общинско ниво.

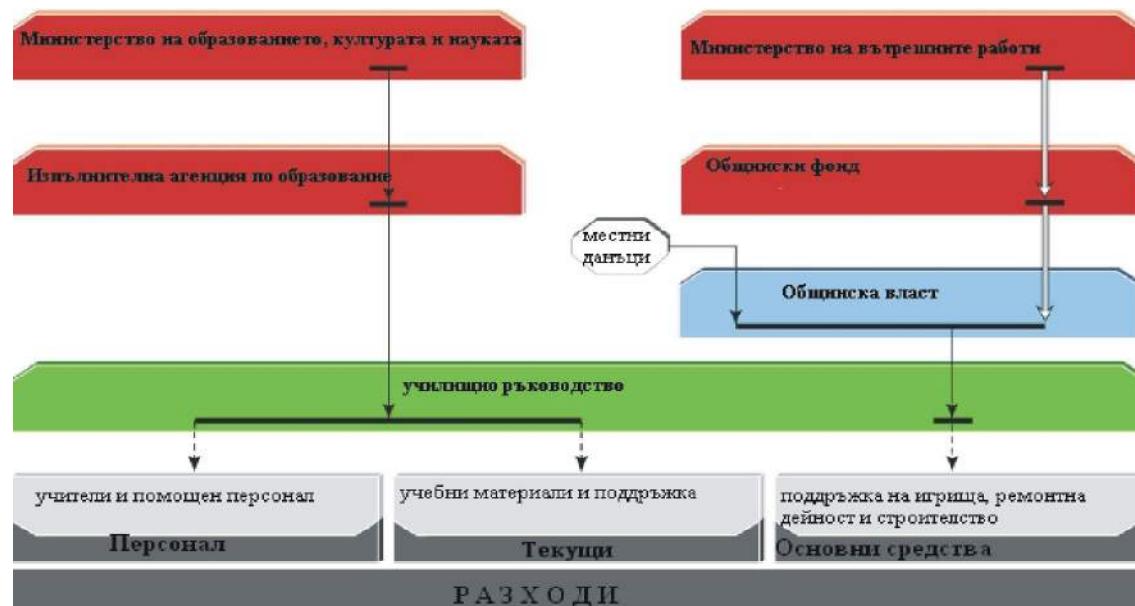
Малта

Начални и общеобразователни средни училища

Холандия

Начално, първи и втори етап на средното образование (VMBO, HAVO и VWO)

Училищният орган е компетентният орган, който управлява повереното му училище или училища. Това може да бъде кметът на общината, друг вид орган, управляван според принципите на публичното или на частното право. Някои от неговите правомощия могат да бъдат делегирани и на директора на училището, но отговорностите продължават да бъдат на компетентния орган.

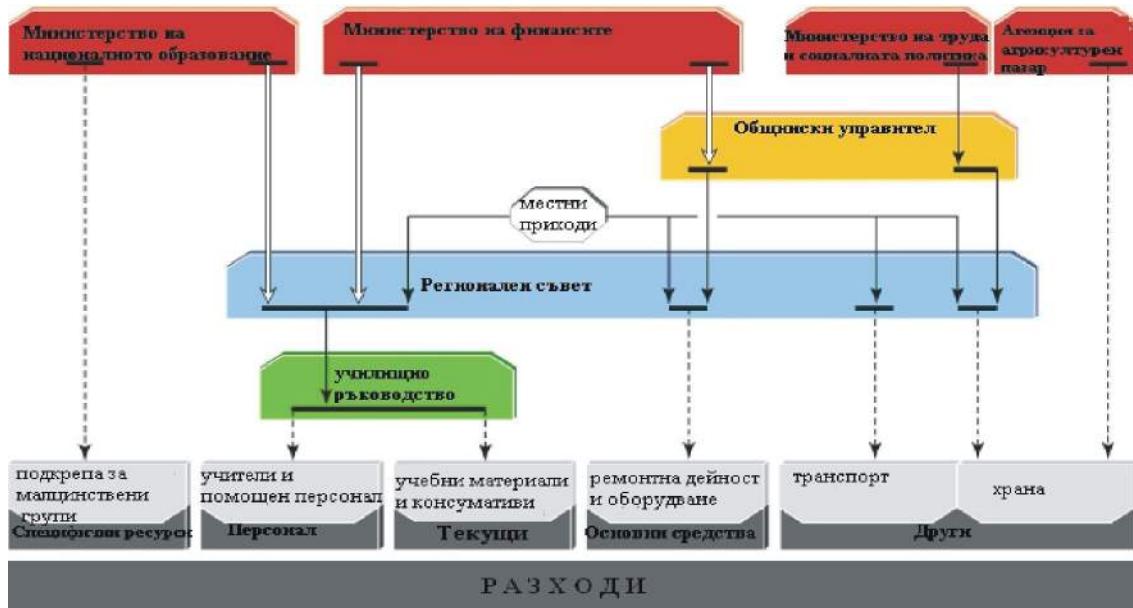
VMBO – Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (подготвително професионално образование)

HAVO – Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (общообразователно предвисше образование)

VWO – Voorbeirend Wetenschappelijk Onderwijs (специализирано предвисше образование)

Полша

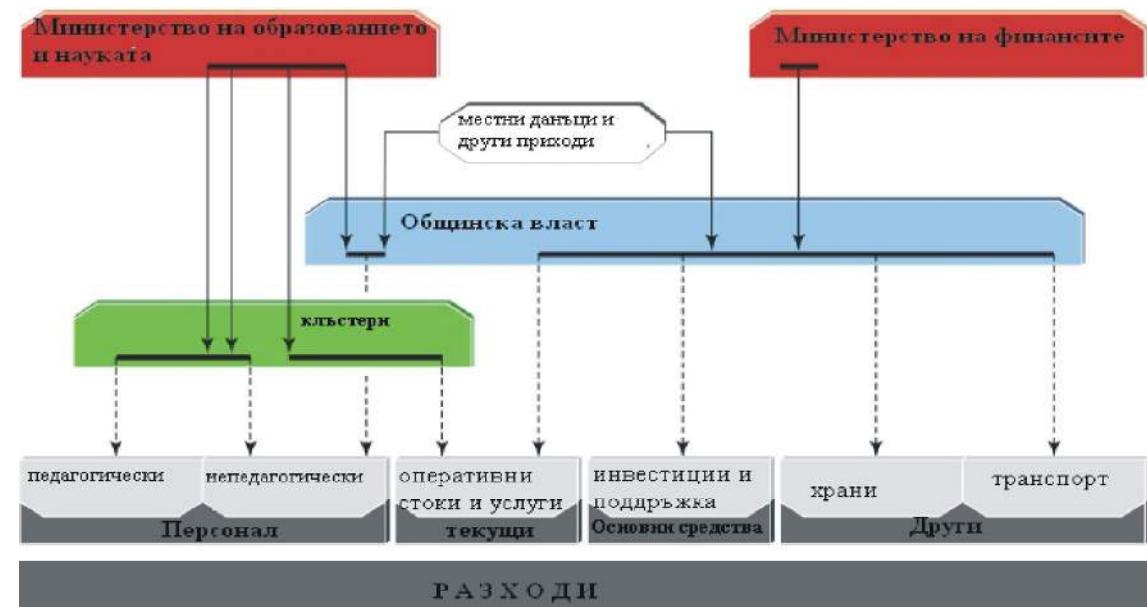
Начални и общеобразователни средни училища

Диаграмата показва само финансовите потоци за обществените училища, които се управляват от регионалите (данные са от 2013 г.). В нея не са включени няколко особени види ресурси, които са посочени от Министерството на националното образование, провинциите и областите за професионалното развитие на учителите. Сумите за учебни материали, които се изплащат от Министерството на националното образование, не са включени в диаграмата. В зависимост от нивото на автономия, което дават местните власти на училищата, определени субсидии за разходи по основните средства могат да бъдат дадени на училищата. Образоването за етническите и националните малцинствени групи не се финансира само от Министерството на националното образование, но също и от Министерството на администрацията и цифровизацията.

Португалия

Първи цикъл на *Ensino Basico*

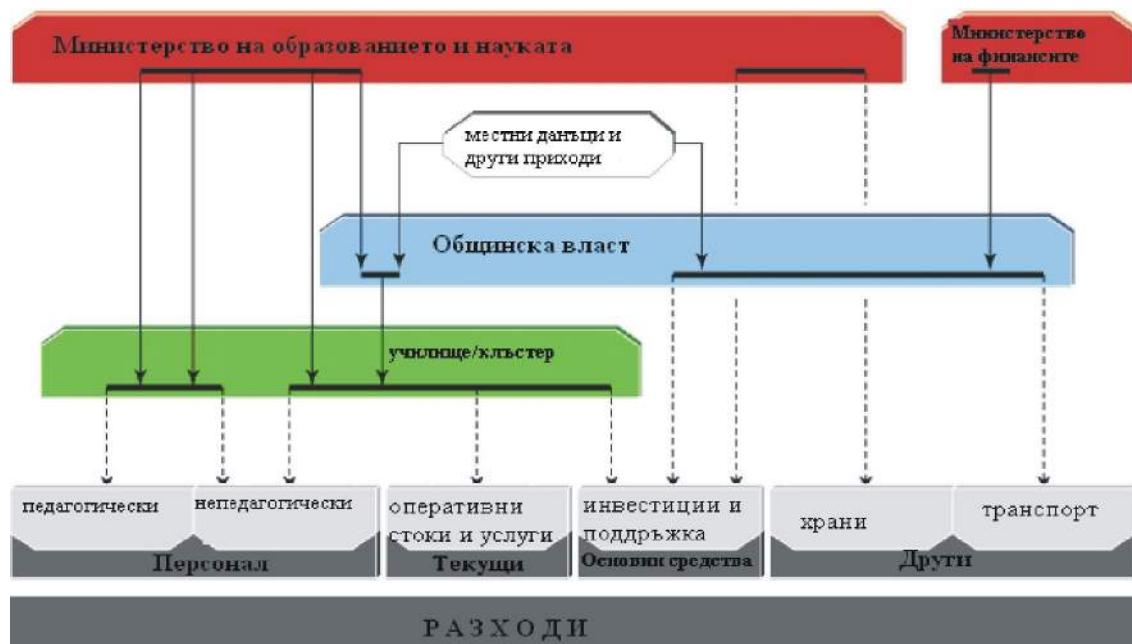

Училищата от първия образователен цикъл нямат възможност да се самоуправляват или да определят бюджети. Управлението на бюджетите, педагогическия персонал и администрацията се извършва от управителен орган на кълстера, към който принадлежат. Главните дирекции на кълстерите се намират в училищата от втория етап на средното образование и тези училища, които предлагат втори и трети етап на образование. Тези училища управляват собствените си бюджети или участват в кълстери. Кълстерите плащат изцяло заплатите на учителите и частично на помощния персонал чрез средства, преведени от Министерството на образованието и науката. В някои случаи на помощния персонал частично се заплаща от училищата чрез средства, преведени от общините (от собствени средства и средства, получени от министерството).

Собствените приходи на общините допринасят с малка част към общия бюджет за финансиране на училищата.

Португалия

Втори и трети цикъл на Ensino Basico и общеобразователни средни училища

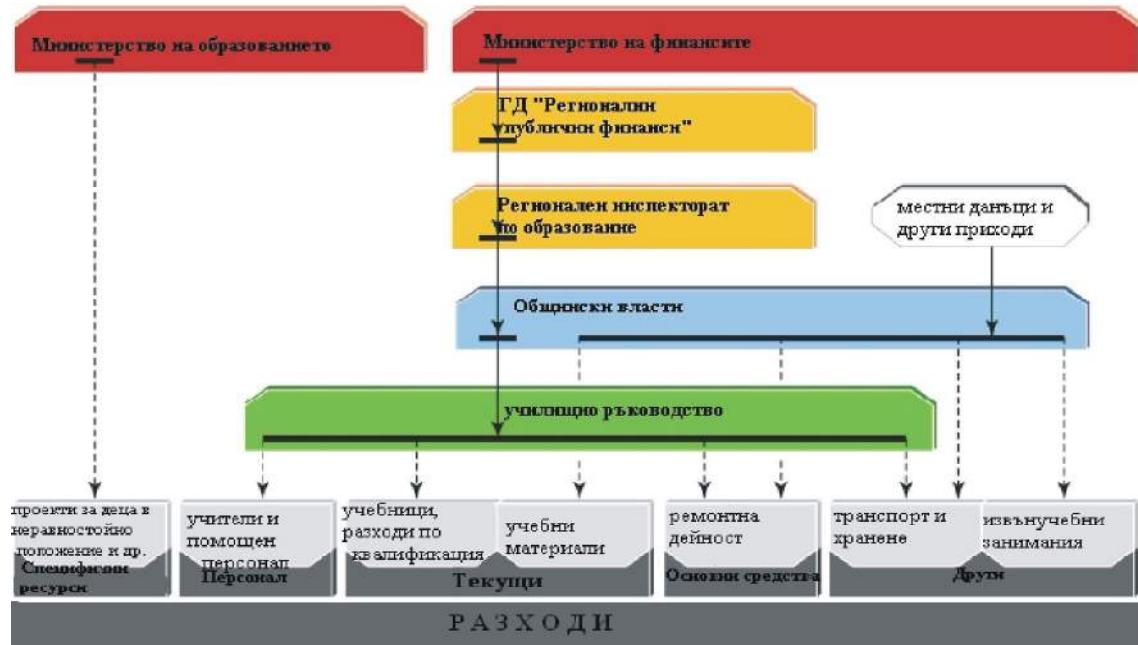

Училищата от първия образователен цикъл нямат възможност да се самоуправляват или да определят бюджети. Управлението на бюджетите, педагогическия персонал и администрацията се извършва от управителен орган на кълстера, към който принадлежат. Главните дирекции на кълстерите се намират в училищата от втория етап на средното образование и тези училища, които предлагат втори и трети етап на образование. Тези училища управляват собствените си бюджети или участват в кълстери. Кълстерите плащат изцяло заплатите на учителите и частично на помощния персонал чрез средства, преведени от Министерството на образованието и науката. В някои случаи на помощния персонал частично се заплаща от училищата чрез средства, преведени от общините (от собствени средства и средства, получени от министерството).

Собствените приходи на общините допринасят с малка част към общия бюджет за финансиране на училищата.

Румъния

Начални и общеобразователни средни училища

Териториите, за които са отговорни местните власти, се различават в отделните региони на страната. Те могат да бъдат например общини, градове или отделни части от Букуреш.

Словакия

Начално и първи етап на средното образование

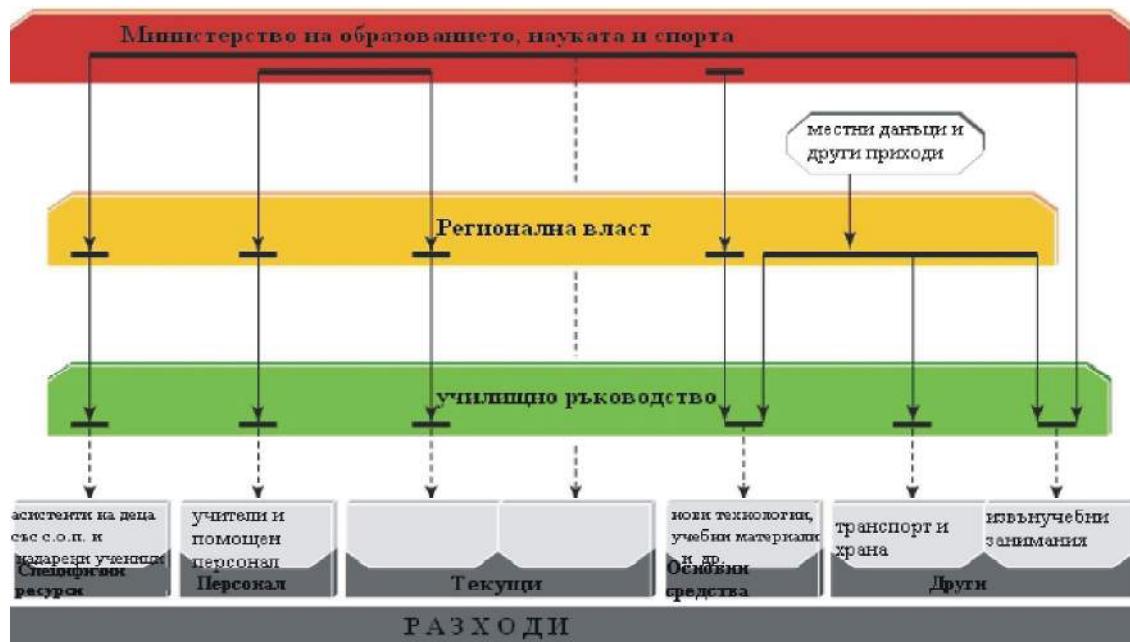
Диаграмата показва състоянието на 74% от основните училища и тези от първия етап на средното образование. Визуализираната информация се отнася само до училищата, които са регистрирани по установения рег. За училища без този статут финансирането се

поема директно от общините, а не чрез училищното ръководство.

Министерството на образованието, науката и спорта може да разпределя средства директно към училищата.

Словакия

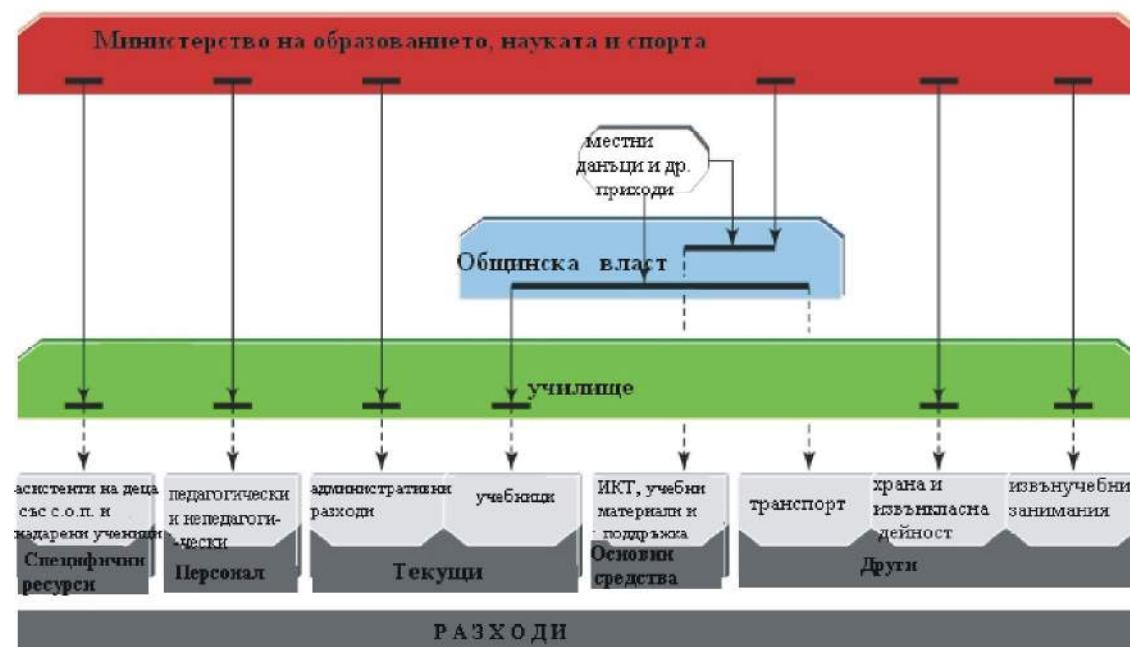
Гимназии (общообразователни училища във втория етап на средното образование)

Всички общообразователни училища във втория етап на средното образование имат регистриран юридически статут. Министерството на образованието, науката и спорта може да разпределя средства директно към училищата.

Словения

Osnovne šole (начално и първи етап на средното образование)

Училищата могат да предлагат незадължителни дисциплини и допълнителни часове, за които е необходим допълнителен персонал (учители, съветници, готвачи и пр.) и/или текущи разходи. Такива случаи се одобряват и финансираат от общинските власти.

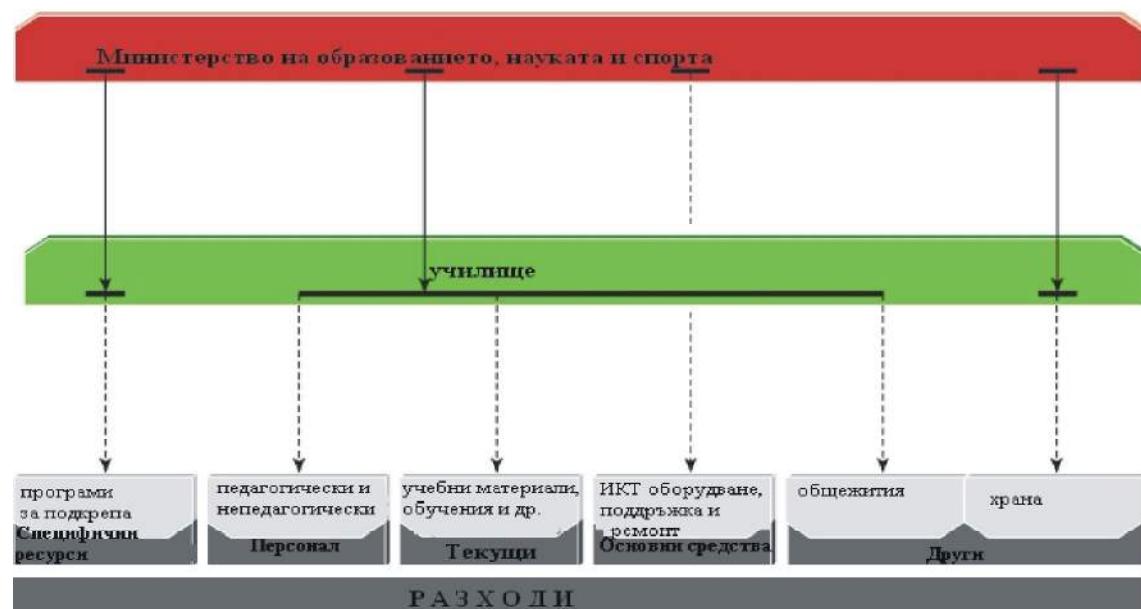
Транспортьт включва превоза на учениците, които живеят в отдалечени от училището места, и се покрива от местни данъци. Общините в планински райони получават допълнителни средства за транспорт от Министерството на образованието, науката и спорта.

Министерството може да закупи ИКТ оборудване, което да предаде директно на училищата.

Общините, които не могат да изпълнят напълно своите задължения за набавяне на средства, получават допълнително финансово стимулиране от държавата, от бюджета на Министерството на Вътрешните работи.

Словения

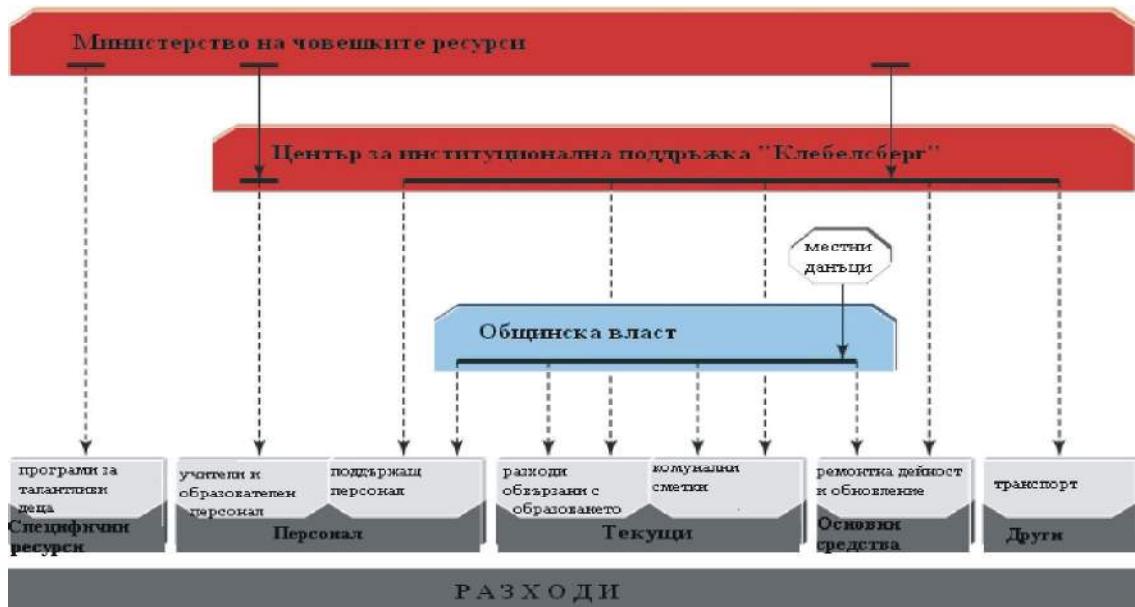
Гимназии (общообразователни училища във втория етап на средното образование)

Диаграмата се отнася до всички училища с общежития.

Унгария

Начални и общообразователни средни училища

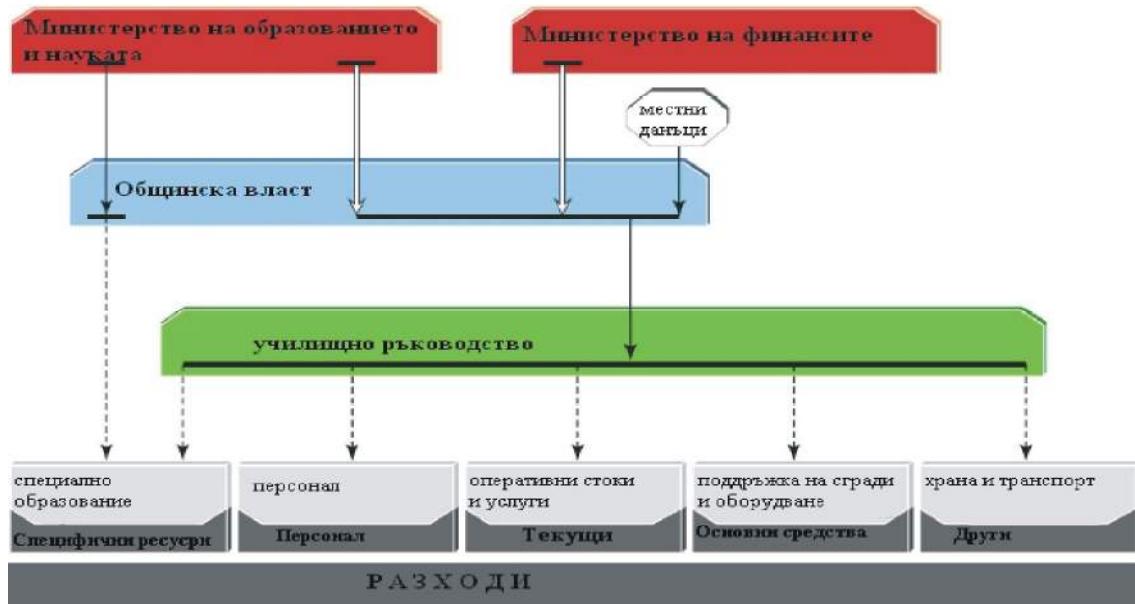

Финансирането на училищата в по-малките общини (с население под 3 хил. души) се извършва от републиканския бюджет през центъра "Клебелсберг", с изключение на случаите, когато общините финансират училищната инфраструктура.

Училищата в по-големите общини получават средства от "Клебелсберг" и от общините, с изключение на случаите, когато ръководството на училището се поема напрямо от сържавата.

Финландия

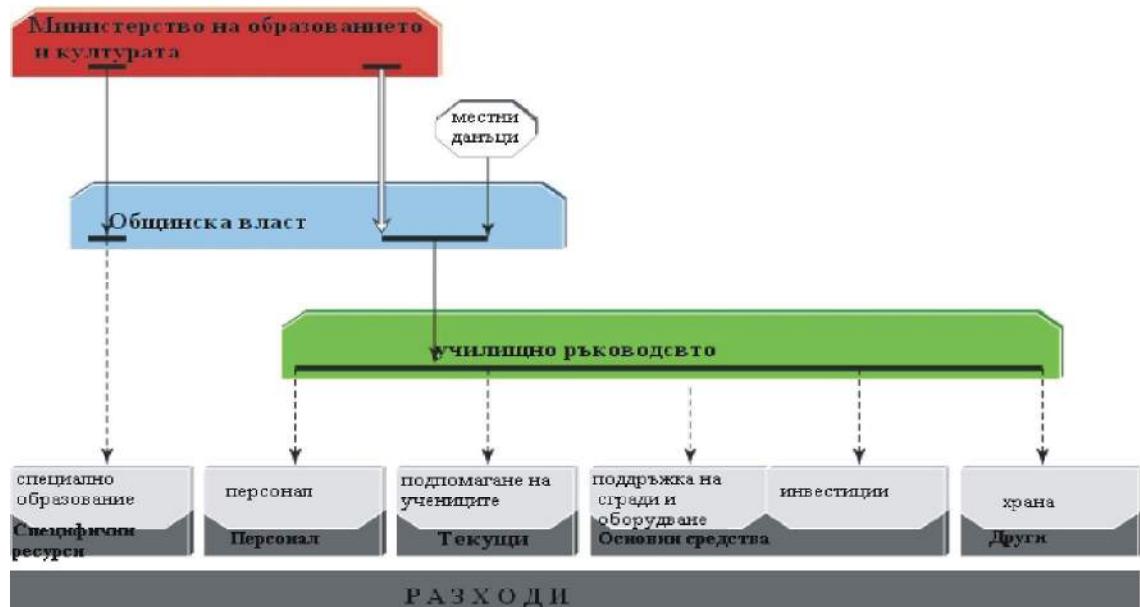
Начално и първи етап на средното образование

Нивото на автономност в разпределението на средствата, което се дава на училищата от общините, се различава в отделните области. Определени ресурси се разпределят според нуждите на всяка община. Министерството на образованието и културата взема решение за размера на превежданите суми според образователните потребности, но общините могат да ги използват и за заплащане на публични услуги.

Финландия

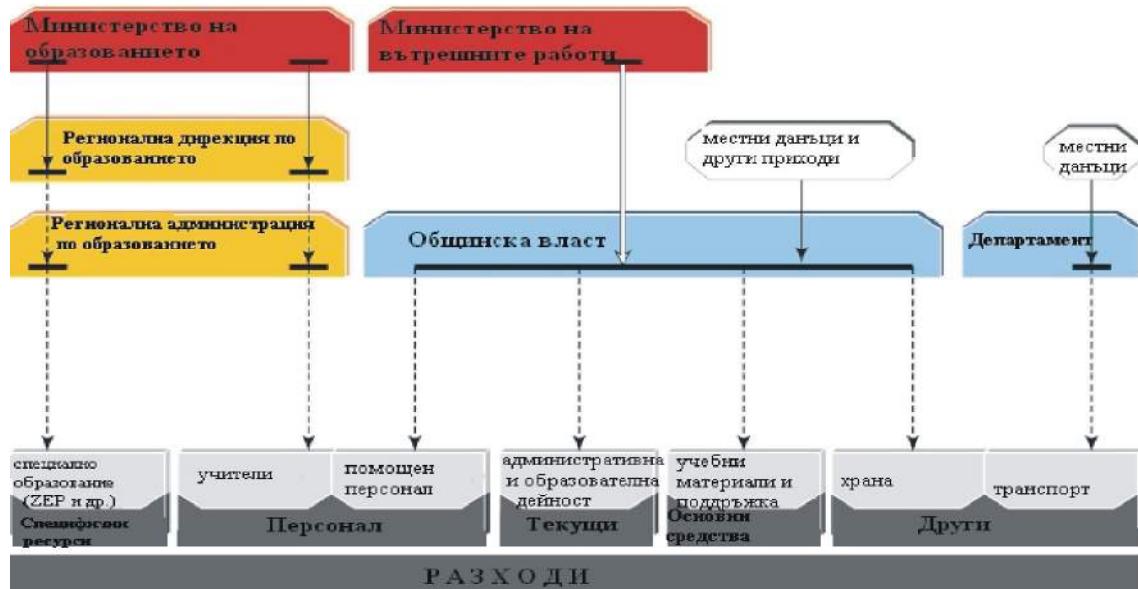
Общообразователни училища във втория етап на средното образование

Нивото на автономност в разпределението на средствата, което се дава на училищата от общините, се различава в отделните области. Министерството на образованието и културата взема решение за размера на превежданите суми според образователните потребности, но общините могат да ги използват и за заплащане на публични услуги.

Франция

Начални училища

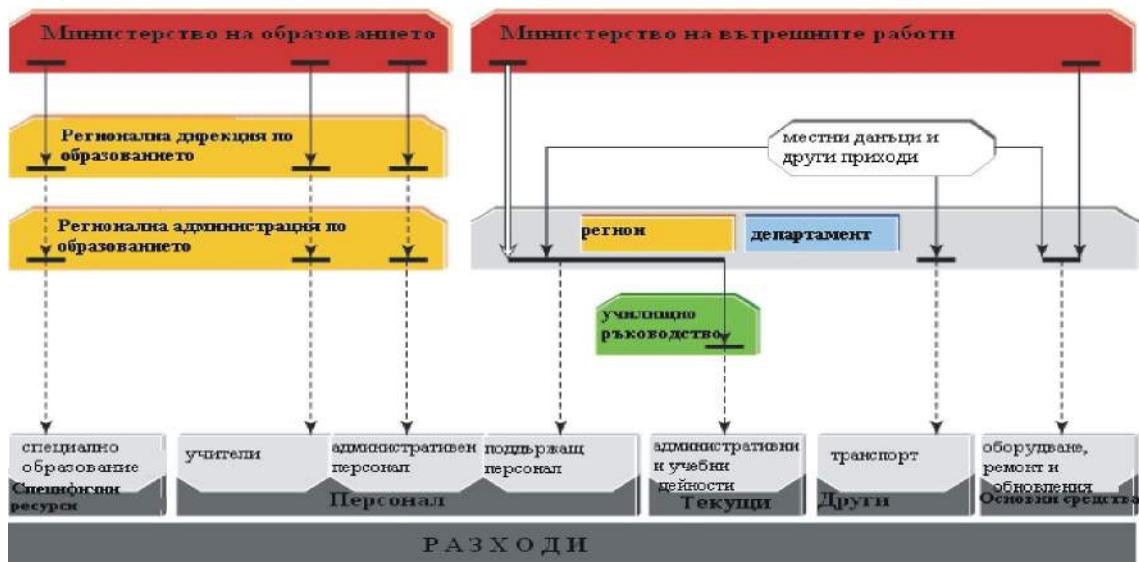

ZEP (Zones d'education prioritaire) – район, който се счита за приоритетен по отношение на разпределението на педагогически средства поради трупа социална и учебна среда.

Държавата осъществява своята образователна политика на регионално ниво чрез регионалните дирекции по образование, наречени *rectorat*, и регионалните административни служби по образование, наречени *inspection d'académie*, които работят в рамките на административните образователни области, известни като *Académies*. В повечето случаи академиите съответстват на териториално деление страната. Във Франция има 30 административни образователни окръга (академии), които обхващат 26 региона.

Франция

Общообразователни средни училища

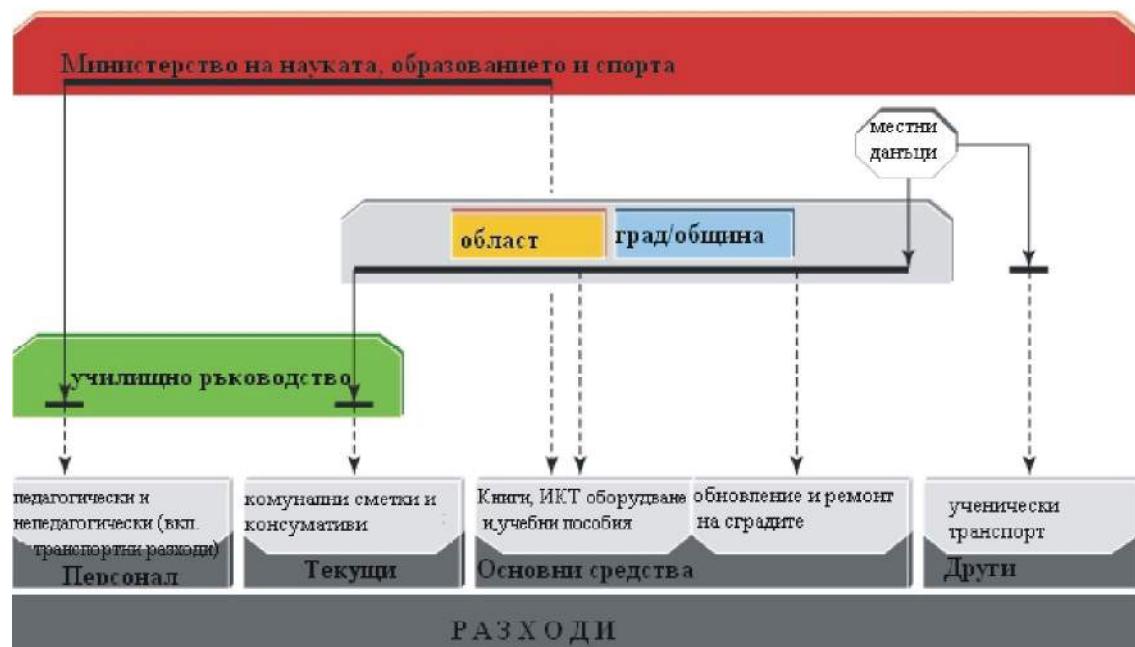

Държавата осъществява своята образователна политика на регионално ниво по идентичен начин, както при началните училища (вж. по-горе).

За училищата на ниво ISCED 2 генералните и по-точно Генералният съвет разпределят бюджета за текущи разходи и изплаща заплатите на помощния персонал, покрива основните средства и транспорта. За училищата на ниво ISCED 3 регионите правят същото, но не плащат за транспорт.

Хърватия

Начални и общеобразователни средни училища

Местната или регионалната власт са отговорни за разпределението на ресурсите към училищата, като общините и градовете отговарят за основните училища и тези в първия етап на средното образование, а окръзите са отговорни за училищата във втория етап на средното образование.

Някои библиотечни единици и учебни материали се предоставят целево на училищата, в зависимост от наличните средства в централния, регионалния и местния бюджет.

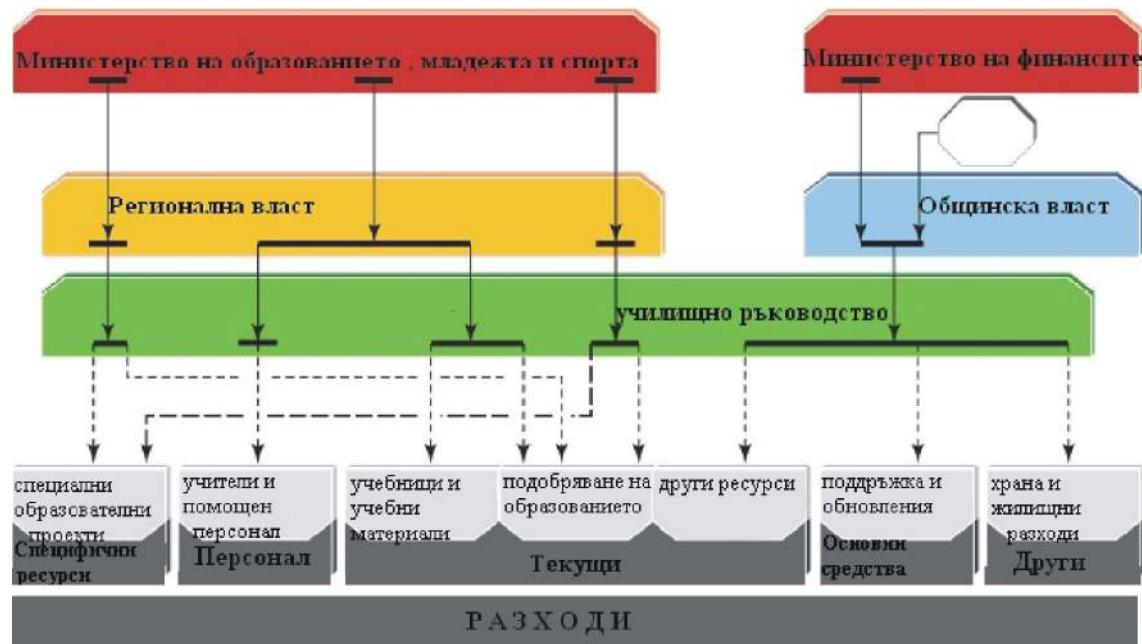
За закупуване на нови книги в библиотеките може да се определи бюджет, който да бъде разпределен от централните, регионалните или местните власти. В допълнение към показаната диаграма общините, градовете или окръзите могат да разпределят средства към училищата, за да наемат персонал, който да съдейства на учениците със специални образователни потребности.

За началните училища и тези в първия етап на средното образование градовете и общините могат да отделят средства за наемане на персонал за занималните.

По отношение на разходите за транспорт на учениците и учителите диаграмата показва само ситуацията в основните училища и тези в първия етап на средното образование. Транспортните разходи за учениците във втория етап на средното образование се заплащат на транспортните оператори от окръзите, които получават заделена сума от Министерството на науката, образованието и спорта.

Чехия

Начално и първи етап на средното образование

Основател на начално училище и училище в първия етап на средното образование най-често е общината. Тя е отговорна за текущите разходи и основните средства. Основателят на училището може да допринася към другите ресурси, но това зависи от неговите средства.

Сумите от местни данъци могат да се разпределят свободно.

Чехия

Gymnázium и gymnázium víceleté (общообразователни училища във втория етап на средното образование и многогодишни общообразователни средни училища)

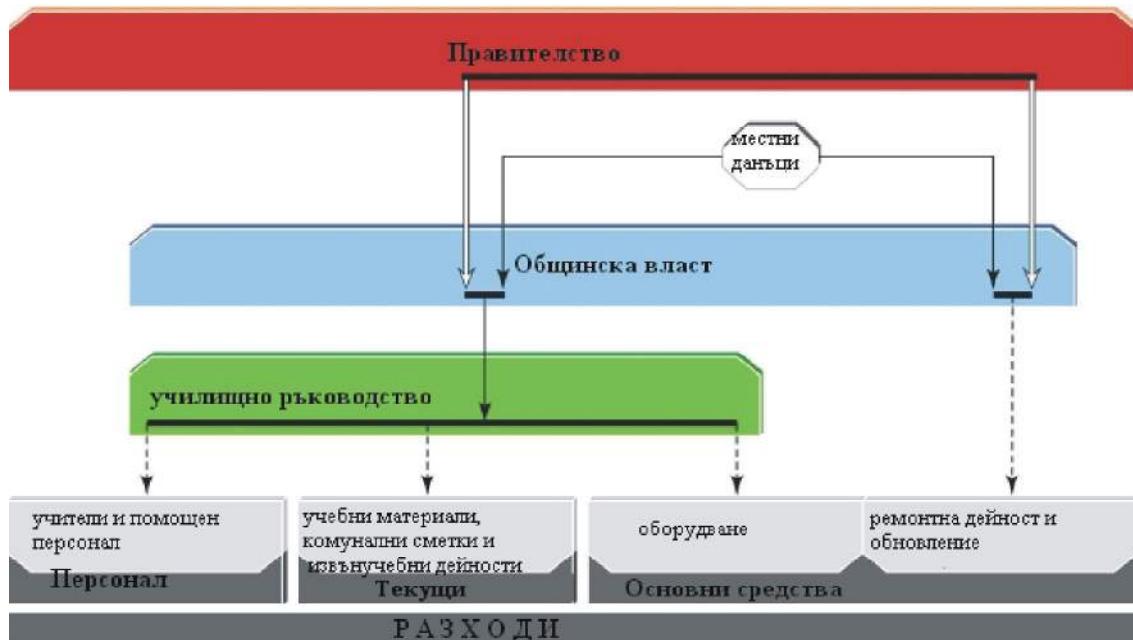

Диаграмата включва Gymnasium (общообразователни училища във втория етап на средното образование) и viceleté gymnázium (многогодишни общообразователни средни училища), където са обединени годините на задължителното образование и втория етап на средното образование.

Основател на тези училища най-често е регионалната Власть.

Швеция

Начални и общообразователни средни училища

Част от училищното финансиране се набира от местните данъци на общините и от държавни субсидии (около 15%).

Общите субсидии могат да се използват от общинската Власть според местните нужди. Има и целеви субсидии, които се употребяват за определена дейност (финансиране на определен сектор, например подобряване на квалификациите на учителите). Тези целеви субсидии се актуализират годишно според реформите и инициативите на правителството.

Източник:

Financing Schools in Europe. Mechanisms, Methods and Criteria in Public Funding. Eurydice Report, 2014, pp. 41-98.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/170EN.pdf

М. Белтова

НАЦИОНАЛНИ БЮДЖЕТИ (В ЕВРО) ЗА 2013 ГОДИНА

Австрия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 2 и 3 (общо)	11 537 000	753 952 000	5 136 591 000				5 902 080 000
ISCED 3 (профессионален) и 4	22 500 000	145 307 000	1 763 471 000				1 931 278 000

Белгия (Германска общност)

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 1,2,3,4,5 и 6	48 552 000	8 854 000	83 191 000			314 000	140 911 000
Общо	48 552 000	8 854 000	83 191 000			314 000	140 911 000

Белгия (Фламандска общност)

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0 и 1		482 779 000	2 941 322 000				3 424 101 000
ISCED 2,3 и 4		449 058 000	3 506 236 000				3 955 294 000

Великобритания (Англия)

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Годишни разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0,1,2 и 3	GBP	3 984 000 000			52 425 000 000				56 409 000 000
	EUR	4 676 550 339			61 538 190 653				66 214 740 993

Великобритания (Северна Ирландия)

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0,1,2 и 3	GBP	106 000 000			1 903 000 000			2 009 000 000
	EUR	124 426 289			2 233 804 040			2 358 230 329

Великобритания (Уелс)

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0,1,2,3,4 и 5	GBP	379 003 000			1 658 658 000			2 037 661 000
	EUR	444 886 196			1 946 987 357			2 391 873 554
Общо	GBP	379 003 000			1 658 658 000			2 037 661 000
	EUR	444 886 196			1 946 987 357			2 391 873 554

Великобритания (Шотландия)

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0,1,2 (общо образование) 2 (проф. образование) и 3 (общо образование)	GBP	586 800 000		4 745 200 000				5 332 000 000
	EUR	688 805 155		5 570 071 955				6 258 877 111
ISCED 4,5 и 6 (преподаване) и 5 и 6 (научноизследователска и развойна действност)	GBP	46 300 000		2 351 500 000				2 397 800 000
	EUR	54 348 464		2 760 268 103				2 814 616 567
Общо	GBP	633 100 000		7 096 700 000				7 729 800 000
	EUR	743 153 619		8 330 340 059				9 073 493 678

Гърция

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	22 453 573					145 000 000	167 453 573
ISCED 1	82 656 635				26 838 173		109 494 809
ISCED 0 и 1	439 145	3 100 242	1 574 493 810			2 140 550	1 580 173 747
ISCED 2	11 768 943				8 638 841		20 407 785
ISCED 3 (общо образование)	11 775 333				184 728		11 960 061
ISCED 3 (проф. образование)	6 107 000	15 100 000	36 200 000			250 000	57 657 000
ISCED 2 и 3	15 443 029	13 376 513	1 833 818 365		699 278	1 240 630	1 864 577 815
ISCED 0,1,2 и 3	198 528 508	266 258 399	20 926 336		34 815 674	14 250	520 543 168
ISCED 4		8 840 330	12 192 000		20 800 077	10 633 366	52 465 773
ISCED 3 и 5		709 960	1 495 113				2 205 073
ISCED 0,1,2,3 и 4	6 330 637						6 330 637

Дания

		Балута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0, 1 и 2 (общо образование)	DKK						7 444 400 000	1 077 800 000	8 522 200 000
	EUR						998 229 993	144 523 707	1 142 753 700
ISCED 2 (профессионально) и 3 (образование)	DKK						7 693 700 000		7 693 700 000
	EUR						1 031 658 978		1 031 658 978
ISCED 3 (общо образование)	DKK						12 131 600 000	2 622 500 000	14 754 100 000
	EUR						1 626 743 188	351 654 687	1 978 397 875

Естония

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0					205 200 000		205 200 000
ISCED 1, 2 и 3	29 600 000	139 800 000	260 200 000				429 600 000
ISCED 3 (Профессиональное образование, образование для взрослых и языковая политика)	34 300 000	51 550 000	42 150 000				128 000 000

Ирландия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0 и 1	210 000 000	3 301 000 000	40 000 000				3 551 000 000
ISCED 2 и 3	151 000 000	2 768 000 000	31 000 000				2 950 000 000
ISCED 4	3 000 000	365 000 000	7 000 000				375 000 000

Италия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	1 261 809	187 966 805	5 972 540 279			182 797	6 161 951 690
ISCED 1	4 334 702	263 450 752	11 423 406 510			1 002 471	11 692 194 435
ISCED 2	2 529 371	123 799 150	8 653 275 106			835 628	8 780 439 255
ISCED 3 (общо образование)	3 706 057	352 138 378	13 605 277 532			600 609	13 961 722 576
ISCED 3 (проф. образование) и 4		38 961	2 084 678				2 123 639

Кипър

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0 и 1	17 954 880	47 911 714	277 185 916			12 249 013	355 301 523
ISCED 2 и 3 (общо образование)	10 625 000	34 151 468	309 925 994			350 000	355 052 462
ISCED 3 (проф. образование)	1 532 100	1 538 066	29 001 871				32 072 037

Латвия

	Валути	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	LVL			13 128 869			3 200 000	16 328 869
	EUR			18 704 757			4 559 053	23 263 811
ISCED 1, 2 и 3 (общо образование)	LVL	1 450 288	25 924 628	171 805 056			29 083 200	228 263 172
	EUR	2 066 231	36 934 930	244 771 414			41 434 962	325 207 539
ISCED 1,2 и 3 (проф. образование)	LVL	1 524 195	18 815 830	33 418 121			7 446 880	53 758 146
	EUR	2 171 527	26 806 995	47 610 943			10 609 602	76 589 465
ISCED 5 и 6	LVL	69 500	62 169 103	3 116 892			20 798 225	81 227 856
	EUR	99 016	88 572 592	4 440 649			29 631 322	115 725 681
Общо	LVL	3 043 983	106 909 561	221 468 938			60 528 305	379 578 043
	EUR	4 336 775	152 314 519	315 527 764			86 234 940	540 786 498

Лумба

		Валути	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	LTL						696 400 000		696 400 000
	EUR						201 691 380		201 691 380
ISCED 1,2 и 3	LTL	7 767 000			1 988 404 000				1 996 171 000
	EUR	2 249 478			575 881 603				578 131 082
ISCED 2 и 3 (проф. образование)	LTL						302 700 000		302 700 000
	EUR						87 667 979		87 667 979

Малта

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	2 427 806	2 592 047	21 368 725			227 000	26 615 578
ISCED 1	7 408 656	6 686 878	67 678 313			646 000	82 419 847
ISCED 2 и 3	7 457 538	8 364 557	128 780 271			7 235 004	151 837 370
ISCED 4	12 966 000	3 779 400	16 080 000			8 071 861	40 897 261

Полша

		Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	PLN	327 046 000	2 867 137 000	5 712 943 000					8 907 126 000
	EUR	76 343 051	669 281 962	1 333 584 584					2 079 209 598
ISCED 1	PLN	1 172 924 000	3 881 026 000	14 887 657 000					19 941 607 000
	EUR	273 798 174	905 956 254	3 475 257 825					4 655 012 255
ISCED 2 (общо образование)	PLN	264 855 000	1 973 499 000	8 416 889 000					10 655 243 000
	EUR	61 825 672	460 678 120	1 964 772 520					2 487 276 313
ISCED 3 (общо образование)	PLN	186 284 000	1 023 774 000	3 316 305 000					4 526 363 000
	EUR	43 484 675	238 981 768	774 132 215					1 056 598 660
ISCED 3 (проф. образование) и 4	PLN	310 817 000	1 802 970 000	4 835 610 000					6 949 397 000
	EUR	72 554 681	420 871 168	1 128 786 853					1 622 212 703
ISCED 1,2,3 и 4	PLN						11 979 619 000	416 861 000	12 396 480 000
	EUR						2 796 428 254	97 308 760	2 893 737 015

Португалия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0							569 841 713
ISCED 1,2 и 3							4 928 821 409
ISCED 4,5 и 6							2 321 954 014
Общо							7 820 617 136

Румъния

		Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0		RON EUR							1 829 700 000 408 387 831
ISCED 1		RON EUR							3 119 200 000 696 203 379
ISCED 2 и 3 (общо образование)		RON EUR							6 847 200 000 1 528 290 516
ISCED 3 (проф. образование)		RON EUR							121 400 000 27 096 399
ISCED 4		RON EUR							148 000 000 33 033 502

Словакия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	7 821 521	68 678 220	188 397 741				264 897 482
ISCED 1	9 173 565	97 875 353	260 583 519				367 632 437
ISCED 2 (общо образование)	11 212 136	119 625 431	318 490 967				449 328 534
ISCED 3 (общо образование)	4 792 404	34 842 449	80 985 932			14 550 505	135 171 290
ISCED 4 (проф. образование) и 4	7 289 464	264 523 164	130 723 439			32 325 262	434 861 329

Словения

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	80 147 893	3 234 380	25 915 212			273 941 147	383 238 632
ISCED 1 и 2	102 455 389	37 917 847	646 191 981			22 202 392	808 767 610
ISCED 3	18 110 063	20 296 357	237 189 295			23 672 593	299 268 308

Унгария

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	HUF		16 743 300 000	101 228 800 000		306 000 000		118 278 100 000
	EUR		56 622 590	342 336 151		1 034 832		399 993 574
ISCED 0,1,2,3 и 4	HUF					126 866 500 000		126 866 500 000
	EUR					429 037 876		429 037 876
ISCED 1,2 и 3	HUF					12 837 000 000		12 837 000 000
	EUR					43 412 242		43 412 242
ISCED 1,2,3 и 4	HUF	994 900 000	57 998 300 000	399 147 300 000				458 140 500 000
	EUR	3 364 558	196 138 992	1 349 838 687				1 549 342 238

Финландия

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0							191 306 000
ISCED 1							993 523 000
ISCED 2 и 3 (общо образование)							1 123 574 000
ISCED 2 и 3 (проф. образование)							1 272 938 000

Франция

	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0,1,2 и 3	62 200 000	3 674 356 462	59 553 938 820			711 777 447	64 002 272 729

Хърватия

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	HRK EUR							17 915 718 2 391 919
ISCED 1 и 2	HRK EUR							4 296 892 679 573 676 276
ISCED 3 (общообразователно и професионално образование)	HRK EUR							2 431 897 544 324 681 585

Чехия

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с деца и ученици	Общо
ISCED 0	CZK EUR		173 551 000 6 737 489	13 305 539 000 516 539 423				13 479 090 000 523 276 912
ISCED 1 и 2	CZK EUR		844 794 000 32 796 071	40 977 994 000 1 590 822 392	218 567 397 8 485 088			42 041 355 397 1 632 103 552
ISCED 3 и 4	CZK EUR	23 205 430 900 666	388 571 000 15 084 863	20 060 228 000 778 765 790	345 305 465 13 405 235			20 817 309 895 808 156 756

Швеция

	Валута	Капиталови разходи	Текущи разходи	Разходи за персонал	Две съставни категории от три	Три съставни категории	Субсидии за родители с десет и ученици	Общо
ISCED 1,2,3 и 4	SEK					8 096 626 000		8 096 626 000
	EUR					932 404 302		932 404 302

Източник:

National Sheets on Education Budgets in Europe, 2013.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/National_Budgets.pdf

М. Белтова